

Masterproef Politieke Communicatie

Spreekbuispolitici: het parlementaire verlengstuk van belangengroepen

Over het effect van toenemende banden met belangengroepen op de additieve
aandacht per thema in België

Jan Boon

Promotor: Prof. Dr. Stefaan Walgrave

Verslaggever: Prof. Dr. Jan Beyers

Master Politieke Communicatie (www.politiekecommunicatie.be)

Rolnummer student(e): 20070965

Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen

Academiejaar 2010-2011

Masterproef Politieke Communicatie

Universiteit Antwerpen

Spreekbuispolitici: het parlementaire verlengstuk van belangengroepen

Over het effect van toenemende banden met belangengroepen op de additieve aandacht per thema
in België

Jan Boon

Abstract

In deze thesis wordt de invloed van belangengroepen op de parlementaire activiteiten in België onderzocht. Over een periode van twee jaar worden de activiteiten van 77 parlementsleden uit zowel Vlaams Parlement als de Kamer gecodeerd en vervolgens per parlements lid gekoppeld aan de banden met belangengroepen. Door middel van een multi-level analyse wordt een antwoord gezocht op de vraag wat het effect is op de additieve aandacht per thema van toenemende banden met belangengroepen van dat thema en welke factoren dit effect beïnvloeden. Op deze wijze wordt getracht om de grote variatie in het gedrag van individuele parlementsleden te verklaren. Eveneens worden interviews afgelegd om de huidige relatie tussen twee partijen en belangengroepen bloot te leggen.

Ik heb kunnen vaststellen dat banden met belangengroepen de aandacht voor een thema gevoelig vergroten. Dit hoeft echter niet tegenover het primaat van de politieke partijen te staan. Zij selecteren vaak zelf op deze sociale achtergrond en moedigen contacten met belangengroepen aan. Belangengroepen mogen dus meespelen, maar de partijen blijven de scheidsrechter.

Sleutelbegrippen: belangengroepen, parlementsleden, representatie, België, neocorporatisme

Woord vooraf

Ik had deze thesis niet kunnen schrijven zonder de hulp van enkele mensen, die ik graag zou willen bedanken.

Allereerst mijn promotor Stefaan Walgrave, die doorheen het hele proces een bron van inspiratie is geweest. Ook Jonas Lefevere wil ik van harte bedanken voor de hulp met de statistische uitwerking en de snelcursus in multi-level analyse met Stata.

Er gaat eveneens een bedankje naar de parlementsleden die hebben meegewerkt aan de interviews, Jan Laurys (CD&V) en Wouter De Vriendt (Groen!), zowel voor het snelle antwoord op mijn aanvraag als voor de openheid tijdens de interviews.

Ik had het veel moeilijker gehad om deze thesis te schrijven zonder af en toe eens goed te kunnen zeuren tegen mijn klasgenoten. Wat is facebook toch een fantastische uitvinding! En wat zijn jullie toch een fantastische groep geweest dit jaar!

Ten slotte spreekt het voor zich dat een maandenlange concentratie op een thesis slechts kan als je geen andere zorgen om je heen hebt en regelmatig kan terugvallen op die personen, die er altijd zijn. Bedankt mam, pap, bomma, bompa Remi, moeke, bompa Silveer, Lisette en alle vrienden. Jullie zijn fantastisch!

Inhoudsopgave

Abstract	3
Woord vooraf	4
1. Inleiding	7
1.1. Definitie belangengroepen.....	7
1.2. Mogelijkheden tot impact	10
1.2.1. Actoren	10
1.2.2. Strategieën	12
1.2.3. Grenzen aan de samenwerking	13
1.3. Voor- en nadelen van de samenwerking.....	13
2. Probleemstelling.....	17
2.1. Micro-perspectief: rolattitudes	17
2.1.1. Wat zijn rolattitudes.....	17
2.1.2. Parlementaire geschiedenis als verklaring voor wetenschappelijke tweedeling.....	18
2.1.3. Grote variatie tussen parlementsleden bemoeilijkt debat	19
2.1.4. Geen classificatie, maar een genuanceerd continuüm	20
2.1.5. Rolattitudes van parlementsleden in België en Nederland.....	21
2.2. Meso-perspectief: de Belgische context	22
2.2.1. België als participatie	22
2.2.2. België als neocorporatistisch systeem	24
2.2.3. Het verzuild verleden van België	24
2.2.4. De verdere evolutie van de verzuiling aan de top.....	25
2.2.5. Naar een nieuw model van representatie.....	27
2.3. Probleemstelling en onderzoeksvraag	29
3. Theoretische onderbouwing	31
3.1. Basismodel.....	31
3.2. Hypotheses.....	32
3.2.1. Individuele kenmerken.....	32
3.2.2. Partijkenmerken	36
3.2.3. Kenmerken van de banden met belangengroepen.....	41
3.2.4. Kenmerken van de parlementaire activiteiten.....	44
4. Methodologie	47

4.1.	Beschrijving data	48
4.2.	Uitwerking afhankelijke variabele	49
4.3.	Uitwerking onafhankelijke variabelen.....	50
4.4.	Multi-level analyse	54
5.	Resultaten.....	55
5.1.	Basismodel.....	56
5.2.	Hypotheses.....	58
5.2.1.	Individuele kenmerken.....	58
5.2.2.	Partijkenmerken	60
5.2.3.	Kenmerken van de banden met belangengroepen.....	62
5.2.4.	Kenmerken van de parlementaire activiteiten.....	64
6.	Huidige stand van zaken.....	66
7.	Conclusie en discussie	69
8.	Bibliografie.....	75
9.	Bijlagen	78

1. Inleiding

“Parliament is not a congress of ambassadors from different and hostile interests, which interests each must maintain, as an agent and advocate, against other agents and advocates; but Parliament is a deliberative assembly of one nation, with one interest, that of the whole – where not local purposes, not local prejudices, ought to guide, but the general good, resulting from the general reason of the whole”

Edmund Burke (geciteerd in Birch, 1971: 39)

1.1. Definitie belangengroepen

Het is belangrijk dat ik duidelijk maak waar ik het over heb als ik spreek over belangengroepen. De golf aan terminologie die dit domein immers over zich heen heeft gekregen, is niet min. Belangengroepen, pressiegroepen, drukingsgroepen, sociale bewegingen (zowel oud als nieuw), actiegroepen, sociale organisaties, maatschappelijk middenveld... allen wijzen ze op de ruimte die door een bepaalde organisatie wordt ingevuld tussen burger en staat. Ik zal in wat volgt bestaande definities uit de literatuur gebruiken om tot een ‘omvattende beschrijving’ te komen, i.e. een beschrijving die alle essentiële kenmerken vat. Vervolgens zal ik verduidelijken waarom ik in de rest van dit werk zal spreken over belangengroepen.

Wilson omschrijft belangengroepen als: *“organizations, separate from government, which attempt to influence public policy. They provide institutionalized linkage between government or the state and major interests in society”* (Wilson, 1990: 1). Het belangrijkste element in deze definitie is dat belangengroepen het publieke beleid trachten te beïnvloeden. Deze link tussen burger en staat hoeft echter niet geïnstitutionaliseerd te zijn. Ik zal later nog vermelden dat informele contacten zeker even belangrijk zijn. Bovendien hoeft het niet altijd te gaan om het vertegenwoordigen van de ‘grootste belangen van de samenleving’. Dit kan kloppen voor massabewegingen zoals het ACW, maar ik zal het in dit werk even goed hebben over kleinere kunst- en cultuurverenigingen. Ten slotte is het, zeker in België, niet correct om te stellen dat deze organisaties steeds duidelijk gescheiden zijn van de regering.

We hebben dus nood aan nieuwe elementen om de definitie te spijzen. Norton definieert een belangengroep als: *“a body that seeks to influence government in the allocation of resources without itself seeking to assume responsibility for government”* (Norton, 1999: 2). De nuance dat belangengroepen geen regeringsverantwoordelijkheid nemen, is belangrijk. Het verschil tussen deze definitie en die van Wilson, wordt verder verduidelijkt door Walgrave: *“[...] In se duiden al deze begrippen op organisaties met op zijn minst maatschappelijke en politieke doelstellingen zonder evenwel zelf een politieke partij te zijn. Ze ageren buiten het formele politieke kader sensu strictu en nemen niet deel aan verkiezingen. Toch zijn ze deel van de politiek. Ze pogen het politiek beleid en de beleidsvoerders te beïnvloeden en druk aan te brengen om hun programma te realiseren of belangen te beschermen”* (Walgrave, 1995: 1). Belangengroepen maken wel degelijk deel uit van de politiek. Met name in een land als België, met een duidelijk neocorporatistische ondergrond en sterk verzuild verleden, kan je niet spreken van een totale onafhankelijkheid tussen politiek en maatschappelijk middenveld. Een situatie die in de literatuur overigens niet steeds op gejuich onthaald wordt (Elchardus, 2001: 231).

Het verschil met een politieke partij is op het eerste zicht duidelijk: belangengroepen nemen geen regeringsverantwoordelijkheid en stellen zelf geen kandidaten voor vertegenwoordigende lichamen. In zekere zin kan je het hernieuwde belang van belangengroepen en met name de nieuwe sociale bewegingen in het tweede deel van de vorige eeuw zelfs zien als een falen van de politieke partijen in hun primaire functie als doorgeefluik tussen burger en politiek (Voerman, 1992) (Walgrave, 1995: 195). Sommige auteurs beweren dat het onderscheid tussen belangengroepen en sommige partijen dan weer minder waterdicht is dan ze op het eerste zicht lijkt. Met name de *‘one issue’-partijen*, van wie de opkomst eveneens kadert binnen de falen van de traditionele partijen in het horen van sommige belangen, zouden door hun onwil om in de regering te komen en door hun steunen op één programmapunt, in hun wezen niet erg van belangengroepen verschillen (Voerman, 1992). Bovendien nemen belangengroepen in sommige gevallen ook deel aan (sociale) verkiezingen. Anderzijds dient gezegd dat we in België geen relevante *‘one issue’-partij* op het politieke toneel hebben. Ook het argument van de sociale verkiezingen, gaat bij het merendeel van de belangengroepen aanwezig in dit onderzoek, niet op.

Er is niet één type belangengroep. De classificaties doorheen de literatuur zijn al lang niet meer op een hand te tellen en zullen hier ook niet behandeld worden¹. Het is echter belangrijk om deze variatie ook weer te geven in de definitie. Ook Van Deth bespreekt de grote variatie, al voldoen al deze groepen toch aan vier eisen: ze zijn min of meer geformaliseerd, ze streven een sociaal of

¹ Zie onder andere: (Voerman, 1992) (Norton, 1999) (Grant, 1989).

publiek doel na, commerciële doelen zijn niet primair en ze maken geen deel uit van de regering (Van Deth, 1997).

Het erkennen van deze variatie betekent niet dat ik in het vervolg van deze thesis steeds het onderscheid zal blijven maken tussen belangengroep, pressiegroep, drukkingsgroep, actiegroep, sociale beweging etc. Zonder te ontkennen dat er weldegelijk verschillen zijn tussen deze types², zal ik het in het vervolg vooral spreken over belangengroepen. Walgrave heeft het over de gelijkenissen tussen deze begrippen: “[...] *In se duiden al deze begrippen op organisaties met op zijn minst maatschappelijke en politieke doelstellingen zonder evenwel zelf een politieke partij te zijn*” (Walgrave, 1995: 1). Net als Burstein: *“The very attempt to distinguish between social movement organizations and other political organizations reflects what Stephen Jay Gould has called ‘humanity’s deeply (perhaps innately) ingrained habit of thought’. [...] It is most useful to think of there being two types of nongovernmental political organizations – political parties, which have special legal status; and what we might call ‘interest organizations’ (a combination of ‘interest groups’ and ‘social movement organizations’), which do not”* (Burstein, 1999: 8). Ik zal het in deze thesis dan ook vooral houden bij de term ‘belangengroep’. Dit vergroot de duidelijkheid. Zowel voor de lezer die niet doorheen allerlei definities moet worstelen, die allemaal nét iets anders zijn. Ook voor mij zou een opsplitsing naar begrippen zowel theoretisch als methodologisch grote problemen opleveren.

Ik kies de term belangengroep in de eerste plaats, omdat ze neutraal is. Het adjectief ‘sociaal’ geeft nogal snel de indruk dat de organisatie in kwestie sociale doelen heeft. Dit is nu eenmaal niet zo bij alle belangengroepen in mijn dataset. Het is echter wel zo dat al deze groepen ‘publieke’ doelen hebben³.

Ten slotte mijn definitie van wat ik in deze thesis als belangengroepen zal beschouwen: groepen die een link bewerkstelligen tussen burger en staat, collectieve belangen verdedigen waarbij ze het overheidsbeleid trachten te beïnvloeden met publieke of maatschappelijke doeleinden, hierbij geen regeringsverantwoordelijkheid nemen of kandidaten stellen bij politieke verkiezingen, met gradaties van integratie in het politieke systeem.

² Zo werken actiegroepen vooral lokaal rond een actiepunt (Voerman, 1992).

³ Een overzicht van de belangengroepen per parlementslid is terug te vinden in tabel 1 (zie bijlage).

1.2. Mogelijkheden tot impact

1.2.1. Actoren

Een belangengroep kan zich tot twee doelgroepen richten om een invloed te hebben op het beleid: politieke actoren en de publieke opinie met een belangrijke rol voor de media als tussenliggende actor (Giugni en Passy, 1998: 1). Ik zal het in deze paper hebben over de strategieën naar de politieke actoren toe. Dit zijn volgens Giugni en Passy ook de meest effectieve kanalen om substantiële wijzigingen te bekomen (Giugni en Passy, 30). Banden tussen belangengroepen en politieke actoren worden dan ook gecultiveerd over heel Europa. Maar wie zijn die politieke actoren waar belangengroepen zich toe kunnen richten?

Allereerst kunnen belangengroepen zich rechtstreeks tot de regering wenden. Dit kan tijdens de regeringsvorming door de formateur op de hoogte te brengen van hun standpunten, die hier al dan niet rekening mee kan houden. Maar het kan ook tijdens de regeerperiode zelf. De regering is immers de arena waar beleid gemaakt wordt. Beleid wordt in landen als België met een zwak parlement besproken in de schoot van de regering en pas naderhand aan het parlement voorgelegd ter goedkeuring (Norton, 1999: 7-8) (De Winter, 1999: 90). Belangengroepen kunnen rechtstreeks gaan aankloppen bij de regering door hun contacten met de ministers zelf of via ministeriële kabinetten (Norton, 1999: 10) (De Winter, 1999: 96-97) (Elchardus, 2001: 141).

Belangengroepen kunnen zich ook richten op politieke partijen. Sommige partijen onderhouden verschillende types van contactpunten om de relaties met belangengroepen te bevorderen. Zo zijn er expliciete coördinatiestructuren, formele organen waar partij en organisatie elkaar via legitieme en gemandateerde vertegenwoordigers ontmoeten met als doel de wederzijdse samenwerking te belichamen en te coördineren. De samenwerking zelf is hierbij een doel op zich. Bij CD&V bijvoorbeeld is er op deze wijze een gestructureerd overleg met ACW⁴, de Boerenbond en NCMV⁵. De ACW-mandatarissen hebben binnen de partij een aparte fractie die maandelijks bij elkaar komt voor een algemeen overleg. Er is ook nog een beperkt comité met twee vertegenwoordigers van elk parlement, de oud-ministers en de huidige ministers. Dit comité komt eveneens maandelijks samen en bespreekt de meer dagdagelijkse actualiteit. Ten slotte is er nog het maandelijks overleg tussen partij en het ACW-bestuur⁶. Een tweede vorm van formele contactpunten zijn de vertegenwoordigende substructuren, subgroepen in een partij die niet als groep georganiseerd zijn,

⁴ Algemeen Christelijk Werknemersverbond

⁵ Nationaal Christelijk Middenstandsverbond

⁶ Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, 25 mei 2011, Brussel.

maar die ten tijde van cruciale beslissingen binnen de partij – bijvoorbeeld over het programma of samenstelling van kieslijsten - samenklitten en tijdelijk als groep optreden (Walgrave, 1995: 169-176). Zo kunnen belangengroepen hun actiepunten reeds trachten te incorporeren in het partijprogramma van een bevriende partij (Voerman, 1992). Aanwezigheid in het partijprogramma van een (liefst machtige) partij blijft immers de kortste weg naar parlementaire actie (De Winter, 1992). Naast deze formele contactpunten zijn er ook informele contacten. Deze kunnen plaatsvinden als beide actoren betrokken zijn bij een gemeenschappelijke actie (vergadering, evenement etc.). Deze contacten vallen niet te onderschatten. Niet door hun kracht op zich, maar wel door hun frequentie en efficiëntie: *“Dat is dagelijks bijna hoor, dat ik wel eens iemand zie van het ACW. [...] Dat informeel netwerk loopt soms efficiënter dan het formele. Nu gaat het bijvoorbeeld over uitzendarbeid waar men bij CD&V een standpunt over voorbereid en ja... die afspraken, dat gaat gemakkelijker tussen die lijnen door”*⁷.

Ten slotte zijn er nog de parlementsleden, al zijn zij vaak pas een secundaire focus van aandacht vanwege de beperkte macht van het parlement in België (De Winter, 1992). Toch zijn er karakteristieken die ervoor zorgen dat ook zij een mikpunt zijn. Allereerst zijn belangengroepen voor partijen, zoals eerder gezegd, een interessant ‘rekruteringsreservoir’, vanwege hun sociale inbedding⁸. Sommige belangengroepen participeren dan ook actief in het selectieproces voor de kandidaten op de lijsten (De Winter, 1999: 91) (Voerman, 1992). Deze kandidaten blijven na hun verkiezing soms vertegenwoordigers van deze belangengroep. Zo blijkt dat (ex-lidmaatschap) bij een belangengroep een belangrijk element is in het kiezen van specialisatie en commissielidmaatschap (De Winter, 1999: 91). Voorts kan het parlement gebruikt worden om de aandacht van de regering te trekken door een amendement, schriftelijke vraag of interpellatie. Met name in de diverse commissies, die zijn opgebouwd op basis van beleidssectoren parallel aan regeringsdepartementen, kunnen belangengroepen invloed uitoefenen, zelf of via ‘hun’ parlementsleden (Norton, 1999: 10) (De Winter, 1992). Het parlement is eveneens een interessant middel om de aandacht van de media te trekken. Plenaire sessies worden vaak rechtstreeks uitgezonden. Thema’s die nog niet op de politieke agenda staan, kunnen zo via een omweg (de media) snel op de agenda komen (Norton, 1999: 9). Ten slotte moet het onderscheid gemaakt worden tussen acute problemen bij

⁷ Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, 25 mei 2011, Brussel.

⁸ Zo zegt ook Walgrave: *“Verschillende bevraagde parlementairen beweerden dat hun bewegingscarrière duidelijk had meegespeeld bij hun plaatsing op een verkiesbare plaats op de Agalevlijst, en dat dit op de pollvergadering als expliciet argument naar voren geschoven was”* (Walgrave, 1995: 131). Wouter De Vriendt bevestigde dat sociale inbedding nog steeds belangrijk is in het selectieproces bij Groen!.

belangengroepen, waarvoor de directe lijnen tot de regering worden aangewend, als die lijnen er al zijn, en de thema's die op langere termijn werken, waar het parlement zijn rol te spelen heeft⁹.

Ik zal in deze thesis de parlementsleden als focus van aandacht voor belangengroepen bespreken en verwacht een zekere invloed van deze groepen op de parlementaire activiteiten terug te vinden. Ook de parlementsleden van het toenmalige Agalev hadden begin jaren '90 de indruk dat belangengroepen sneller op individuele parlementsleden afstapten dan op de partij (Walgrave, 1995: 138), een indruk die gedeeld wordt door Wouter De Vriendt¹⁰.

1.2.2.Strategieën

Naargelang de actor, beschikken belangengroepen over diverse strategieën om hun programma kenbaar te maken. Voerman heeft het over vijf strategieën, die in de praktijk in diverse combinaties kunnen voorkomen. Allereerst is er het informeren en argumenteren, bijvoorbeeld via lobbying bij ministeriële kabinetten of consulterend overleg in commissies. Deze contacten kunnen zowel uitgaan van de parlementsleden als van de belangengroepen¹¹. Ten tweede is er het onderhandelen, waarbij een ruil ontstaat tussen belangengroep en politieke partij. In de meeste gevallen gaat het dan om steun tijdens verkiezingen (en dus een groter maatschappelijk draagvlak) in ruil voor input in onder andere het partijprogramma (Elchardus, 2001: 141). Ten derde is er de mogelijkheid tot demonstreren. Hierbij toont de belangengroep aan de partij welke steun zij krijgt van de bevolking. Dit is volgens Walgrave en Vliegenthart bovendien een effectieve vorm, met name bij de nieuwe sociale bewegingen: *"In Belgium, especially the protests of new social movements are effective and cause parliament and government to spend more attention to an issue"* (Walgrave en Vliegenthart, 2010: 7). Ten vierde is er het procederen, de mogelijkheid om via de juridische weg bepaalde doelen te bereiken. Ten slotte het contesteren, waarbij belangengroepen hun tegenstander nadeel of zelfs schade berokkenen om hun programma te kunnen verwezenlijken. Dit kan onder andere via stakingen en boycots (Voerman, 1992). In deze thesis zal het met name gaan over informatie en consultatie tussen belangengroep en parlementslid (eventueel binnen opgezette structuren in partij of belangengroep), waarbij in sommige gevallen een structurele ruilrelatie kan tot stand komen.

⁹ Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, 25 mei 2011, Brussel.

¹⁰ Wouter De Vriendt (Kamerlid Groen!): "Ik denk dat men [de belangengroepen] over het algemeen vaker afstapt op individuele parlementsleden waarvan men weet dat ze een bepaalde expertise hebben of die tot een commissie behoren waar voorstellen op tafel liggen die hen behartigen" (Interview op 6 juni 2011).

¹¹ Interview Wouter De Vriendt, lid Kamer Groen!, 6 juni 2011, Brussel.

1.2.3. Grenzen aan de samenwerking

De samenwerking tussen belangengroep en politieke partij kent zijn grenzen. De reden hiervoor is dat beide organisaties werken met andere logica's. Waar belangengroepen werken in een logica van *interest articulation*, denken politieke partijen in een logica van *interest aggregation*. Een belangengroep probeert zijn standpunten te articuleren en zo hoog mogelijk op de publieke en politieke agenda te krijgen. Zij hoeft niet na te denken over hoe deze eisen moeten geïntegreerd worden in een totaalpakket en ruimer ideologisch kader. Dit ligt anders bij politieke partijen (Walgrave, 1995: 214). Anderzijds stelde Elchardus vast dat voor organisaties met een tanend ledenaantal, de politieke arena vaak de enige toevlucht is geworden om hun programma of een deel hiervan te kunnen volbrengen. Zo zegt hij het volgende over de KAV (Kristelijke Arbeiders Vrouwenbeweging): *“Dat wat de KAV door ledenverlies aan integratieve kracht inboet, wordt gecompenseerd door een verhoogde nadruk op de politieke dimensie van het leven in de maatschappij”* (Elchardus, 2001: 154). Ook dit is een aanwijzing van het belang van de politieke arena voor belangengroepen.

1.3. Voor- en nadelen van de samenwerking

De ruiltheorie stelt dat actoren pas tot een ruil zullen overgaan als beide partijen hier iets bij te winnen hebben (Walgrave, 1995: 278). In het geval van politieke actoren en belangengroepen is dit niet anders. Een goede samenwerking levert immers voordelen op. Dit zowel voor de belangengroep, de parlementsleden, de politieke partij, als het politieke systeem op zich.

Norton heeft het specifiek over de voordelen voor belangengroepen in deze samenwerking. Voor deze groepen is het belangrijkste dat ze hun programma kunnen waarmaken. In politieke systemen die gedomineerd worden door partijen, waarvan België een schoolvoorbeeld is, zijn politieke partijen cruciaal voor belangengroepen om hun programma te kunnen bewerkstelligen. Politieke partijen kunnen niet enkel hun actiepunten op de politieke agenda zetten, ze beschikken ook over organisatiemiddelen, overheidssteun etc. Rochon zegt dan ook: *“In order to enter into political action, social movements must, in the modern state, either organize themselves as political parties, or enter into a close relationship with political parties”* (Rochon, 1988: 156). Ook parlementsleden kunnen hiervoor een nuttig mikpunt zijn, zelfs in democratieën met een relatief zwak parlement (Norton, 1999: 11). Ik verwacht dan ook dat belangengroepen parlementsleden zullen aanspreken

om hun programma te kunnen waarmaken, zeker als het gaat om thema's die op langere termijn werken¹².

Ook voor de parlementsleden zelf zijn er voordelen aan deze relatie verbonden. Belangengroepen zijn allereerst potentiële informatiebronnen. Met name in België waar parlementsleden traditioneel beschikken over weinig parlementaire medewerkers en in dit opzicht volledig afhankelijk zijn van de partij, speelt dit argument (De Winter, 1997: 139). Parlementsleden hebben nu eenmaal nood aan informatie. Zonder informatie komende van belangengroepen, zouden ze immers in mindere mate hun parlementaire taken (zowel het controleren van de regering als het op de politieke agenda plaatsen van bepaalde thema's) kunnen uitvoeren. Hoe geloofwaardiger de bron, des te meer invloed deze bron kan hebben op de parlementaire activiteiten (Burstein, 1999: 5). Er is ook nog een psychologische incentive: door de belangen na te streven van belangengroepen die goed liggen bij de partij, kan een parlements lid zijn naam binnen deze partij vergroten. Met name de verdediging van thema's die ook belangrijk worden geacht door het ruime publiek, kan een ware sprong voorwaarts betekenen voor een parlements lid en zijn status binnen de partij gevoelig vergroten (Norton, 1999: 12-13) (De Winter, 1997: 139). In sommige partijen zijn belangengroepen overigens nog steeds betrokken in de selectieprocedure van kandidaten of in de financiële ondersteuning van campagnes. In geval van een niet-verkiezing, kan lobbyen vanuit de belangengroep er eveneens voor zorgen dat een parlements lid nog wordt opgevoerd door de partij, bijvoorbeeld als gecoöpteerd senator (De Winter, 1997: 139). Ten slotte hebben zowel parlementsleden, partijen als zelfs de volledige regering belangengroepen nodig in de steun van hun beleid: *"If a policy can be promoted as having the support of the relevant groups – the groups with the expertise in the field – it then becomes difficult, though by no means impossible, for others to challenge it"* (Norton, 1999: 5). Om al deze redenen verwacht ik extra aandacht voor belangengroepenthema's bij de meeste parlementsleden bij toenemende banden met belangengroepen. Zeker in partijen waar relaties met belangengroepen sterk onderhouden worden (of in ieder geval aanvaard worden) en in partijen die minder mogelijkheden hebben om zelf informatie te genereren¹³.

Ook voor de partijen zijn er voordelen: door zich te linken aan een belangengroep, hoopt men zich te verzekeren van electorale steun, die noodzakelijk is voor de organisatorische werking van de partijen. Er kan ook sprake zijn van een uitwisseling van militanten, toppersoneel, kennis en zelfs financiële middelen. Ten slotte kunnen partijen veel performanter werken met de steun van belangengroepen (Walgrave, 1995: 2-3).

¹² Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, 25 mei 2011, Brussel.

¹³ In deze thesis zal dit geoperationaliseerd worden als partijen met een kleine studiedienst.

Voor het politiek systeem zit het grootste voordeel in de democratische waarde van deze vorm van vertegenwoordiging. Zelfs als sommige eisen niet ingewilligd worden, hebben belangengroepen toch de kans gehad om hun verhaal te doen (Norton, 1999: 13). Dit zorgt er niet alleen voor dat de overheid beter op de hoogte is van wat er leeft in de samenleving, maar komt ook de maatschappelijke acceptatie van beleid ten goede (Voerman, 1992). Bovendien is er het eeuwige representatieprobleem: kunnen parlementsleden die geen enkele link hebben met bepaalde groepen in de samenleving, deze groepen wel goed vertegenwoordigen? Deze parlementsleden zijn, bij afwezigheid van enige back-up in de samenleving, volledig afhankelijk van de politieke partij (Andeweg en Thomassen, 2005: 19). In een ruimere maatschappelijke context wordt het verenigingsleven eveneens aanzien als een ingrediënt voor het herstel van het sociale weefsel in een almaar individualiserende samenleving met een belangrijke rol in de uitbouw van een democratische gemeenschap (Elchardus, 2001: 15).

Er zijn ook nadelen verbonden aan een sterke vertegenwoordiging van belangengroepen. Allereerst is voor de belangengroepen lobbying (met name via het parlement) geen effectief gebruik van hun tijd en middelen. Zelfs als een groep al zover komt dat het een vraag kan laten stellen via een parlements lid, zal dit meestal niet veel uithalen (Norton, 1999: 14). Voor acute problemen wenden belangengroepen dan ook sneller eventuele rechtstreekse lijnen met de regering aan. Voor de parlementsleden is het probleem tweeledig: enerzijds is het moeilijk inschatten of ze representatieve informatie krijgen. Sommige belangengroepen hebben nu eenmaal meer middelen en mogelijkheden dan anderen. Als parlementsleden toch proberen om deze informatie zo representatief mogelijk te krijgen, is er dan weer het risico op een overvloed aan informatie en werk. Een uitgebreid contactennetwerk kost immers veel tijd en moeite voor een parlements lid (Norton, 1999: 14-15).

Wat het politieke systeem betreft, is er een belangrijke nuance bij de eerder beschreven democratische waarde. Sterke groepen kunnen immers de zwakke verdringen (Voerman, 1992) (Norton, 1999: 14) (Van Deth, 1997: 3-4). Een te sterke inmenging kan tevens het primaat van de politiek uithollen (Voerman, 1992). Ten slotte kan in sommige gevallen (met name bij geprivilegieerde toegang zoals dat het geval is in een neocorporatistisch systeem) deze inmenging leiden tot een daling in vertrouwen bij het publiek, die niet blind is voor de macht van deze niet-verkozen elites. Een beeld dat bovendien versterkt wordt door de opkomst van de nieuwe sociale bewegingen, die zelden positief staan ten opzichte van de overheid: *“Het beeld van de nieuwe sociale bewegingen dat uit deze vergelijking komt, getuigt van veel vertrouwen in de mens en weinig vertrouwen in de instellingen en de politiek”* (Elchardus, 2001: 27-28).

Om te besluiten kan ik eindigen met een citaat van Norton: *“What emerges from this evaluation is that parliaments need groups, without them they would suffer a severe information deficit – but they also need to ensure some degree of equity in access and treatment. Arguably, the challenge is to get the balance right”* (Norton, 1999: 16). Parlementsleden hebben belangengroepen nodig en vice versa en ik verwacht dan ook een zekere invloed terug te vinden op het parlementaire werk. In welke mate de toegang tot de politieke arena onevenwichtig is en schadelijk voor de democratie wordt later besproken.

2. Probleemstelling

Ik heb tot dusver beschreven wat ik versta onder belangengroepen, op welke manieren deze groepen een impact kunnen hebben op de politieke besluitvorming en wat de voor-en nadelen zijn van hun betrokkenheid voor diverse actoren. Ik heb hierbij vooral oog gehad voor de relatie tussen belangengroepen en de parlementsleden, de focus van deze thesis.

De mate waarin deze relatie gecultiveerd wordt, hangt af van enkele factoren. Ik zal in wat volgt een onderscheid maken tussen micro-perspectief en meso-perspectief. Op microniveau zal ik een uiteenzetting geven van het belang van rolattitudes van individuele parlementsleden. Op mesoniveau zal ik het hebben over meer structurele factoren, met name de omgeving waarbinnen de parlementsleden moeten werken.

Tot slot zal ik, voortvloeiend uit deze uiteenzettingen, mijn eigenlijke probleemstelling en onderzoeksvraag formuleren.

2.1. Micro-perspectief: rolattitudes

2.1.1. Wat zijn rolattitudes

'Het' Belgische parlementslicd bestaat niet, aldus Lieven De Winter. Allen vullen ze hun job anders in. Deze variatie is bovendien niet enkel te vinden tussen partijen, maar ook tussen individuen binnen dezelfde partij. Hoe parlementsleden zich gedragen in een parlement, hangt dus niet enkel af van de partij waartoe ze behoren. Andere factoren zoals persoonlijke karakteristieken, doelen, het bezitten van meerdere posities, individuele middelen etc. spelen ook mee (De Winter, 1997: 132). Deze persoonlijke determinanten dragen bij tot wat in de literatuur 'rolattitudes' genoemd wordt. Wahlke en Eulau omschrijven dit als: *"a coherent set of 'norms' of behaviour which are thought by those involved in the interactions being viewed, to apply to all persons who occupy the position of legislator"* (Wahlke en Eulau, 1962). Deze individuele rolperceptie is zowel van toepassing op de attitude over hun taken in het parlement als de attitude over politieke representatie. In beide gevallen zien we grote variatie (De Winter, 1999: 130-132).

2.1.2. Parlementaire geschiedenis als verklaring voor wetenschappelijke tweedeling

Zowel politieke representatie op zich als de studie over politieke representatie heeft een hele weg afgelegd. Wat de politieke representatie betreft, hangt deze evolutie sterk samen met de evolutie van het parlement. In de begindagen van de moderne parlementaire democratie in het achttiende-eeuwse Groot-Brittannië konden we nog lang niet spreken van het parlement in zijn huidige vorm. De functie van parlamentsleden bestond uit het doorgeven van lokale grieven naar de beslissende machten, zijnde de koning en zijn ministers. Pas later kreeg het parlement meer macht. Naarmate deze macht groeide en meer gecentraliseerd werd, werd de roep om een parlement dat de verdediger was van het nationale belang, in plaats van geografische belangen, steeds luider¹⁴ (Birch, 171: 38). De evolutie waar men toen om smeekte, was in alle Europese democratieën voltooid tegen het begin van de 20ste eeuw. De expansie van het electoraat en de opkomst van de massapartijen met een duidelijk nationaal programma, waren hier de ingrediënten voor (Finer, 1986). Het concept van representatie van lokale belangen, werd samen met de macht van de koning in de prullenbak gegooid. Het parlement was inmiddels zelf de soeverein geworden (of toch een deel hiervan). Een evolutie die in de Verenigde Staten overigens enigszins anders is gelopen. Hier limiteert de president, die een eigen electoraal mandaat heeft en bijgevolg veel minder steunt op het parlement, sterk de nood aan partijdiscipline. Het Amerikaanse parlement is dan ook veel vatbaarder voor het aanbod van lokale en groepsbelangen (Thomassen en Andeweg, 2003: 3-4).

Het is dit institutioneel verschil tussen de Verenigde Staten en de parlementaire democratieën in Europa, die veel onenigheden in het onderzoek naar politieke representatie verklaart. Wetenschappers uit de Verenigde Staten, waar het onderzoek naar politieke representatie begon, legden veel meer de nadruk op een *individualistische, dyadische benadering*. Het parlement wordt hierbij gezien als een doorgeefluik voor lokale belangen¹⁵. Een aanpak die al van in het begin kritiek kreeg in Europa: het belang van politieke partijen (die vaak als een blok stemmen) staat hier immers in de weg van een aanpak die draait om het individu. Een tweede kritiek is ook van toepassing in de Verenigde Staten. Ook daar is het immers zo dat nationale politici (met standpunten die gelden voor de natie) belangrijker zijn voor de publieke opinievorming dan lokale politici. Kortom: in alle moderne, representatieve democratieën lijkt er een achteruitgang van lokale en groepsbelangen op het nationale niveau. De individuele benadering moest dan ook, zelfs in de Verenigde Staten, plaats ruimen voor de *collectivistische partijbenadering*, waarbij de rol van het individu geminimaliseerd wordt (Thomassen en Andeweg, 2003: 4-6). Aan het einde van vorige eeuw groeide echter het besef

¹⁴ Binnen deze context moet het openingscitaat van deze thesis geplaatst worden.

¹⁵ Zie onder andere (Fenno, 1978)

dat in deze benadering een te grote onderschatting van het individu plaatsvindt. Allereerst ontstaan partijstandpunten niet uit het niets. Deze komen tot stand na lang overleg binnenin de partijen, waar individuen ruim de mogelijkheid hebben om belangen op tafel te brengen. Ten tweede is er, voornamelijk in corporatistische structuren als België, een duidelijke verdeling van taken. Parlementsleden worden toegewezen aan een bepaald domein en kunnen op deze wijze in sommige gevallen de rol van specialist binnen de partij opnemen. Deze personen hebben vaak een aanzienlijke invloed op het beleid (Esaiasson en Heidar, 2000).

2.1.3. Grote variatie tussen parlementsleden bemoeilijkt debat

Het debat over de representatiefocus en rolperceptie van parlementsleden is nog niet voorbij. Het lijkt er sterk op dat dit voor een groot deel te maken heeft met de enorme variatie. Zoals reeds vermeld in het begin van dit hoofdstuk bestaat 'het' Belgische parlementslicid niet. De representatie van een parlementslicid in België bestaat uit diverse foci (regionaal, provinciaal, stedelijk, socio-economisch, socio-demografisch, nationaal belang, partij, belangengroep...). Ieder vult zijn job anders in en het is dan ook vrijwel onmogelijk om twee parlementsleden te vinden met identiek dezelfde representatiefocus (De Winter, 1997: 135). Uitspraken doen over het collectief van de Belgische parlementsleden lijkt dus een onmogelijke zaak.

Sommige auteurs gaan nog verder en sluiten uit dat zelfs een individueel parlementslicid kan ondergebracht worden in een typologie. Dit is nochtans al meermaals geprobeerd in de geschiedenis van de politieke representatie. De discussie wordt meestal gevoerd aan de hand van het concept *delegates*, die een type parlementslicid aanduidt die de instructies van zijn kiespubliek steeds voorop stelt, tegenover *trustees*, die dit niet doen¹⁶ (Andeweg en Thomassen, 2005: 507). Dit onderscheid, ook wel de *mandate-independence controversy* genoemd, lag al gauw onder vuur. Dit bracht Eulau en Wahlke er toe om nog een derde categorie toe te voegen, de *politicos*. Voor deze categorie geldt dat het al dan niet volgen van de wensen van het kiespubliek afhangt van de situatie (Wahlke en Eulau, 1962). Volgens Pitkin ligt het probleem echter niet bij de uitwerking van de typologie, maar bij de poging tot het vormen van een typologie op zich: *"So, insofar as the mandate-independence controversy contains a conceptual dispute based on the meaning of representation, both sides are right. The seemingly paradoxical meaning of representation is perpetuated in our requirements for the activity of representing: the represented must be both present and not present. The representative must really act, be independent; yet the represented must be in some sense acting*

¹⁶ Bij deze laatste vorm moeten de kiezers dan ook vertrouwen hebben in 'hun' parlementslicid.

through him. Hence there must be no serious persistent conflict between them" (Pitkin 1967, 154). Dat dit onderscheid hoe langer hoe meer waarde verliest, blijkt ook uit onderzoek van Andeweg en Thomassen in Nederland. Sinds 1972 antwoordden steeds meer politici op de vraag welk type parlements lid ze zich voelen, dat ze het dichtst aanleunen bij de *politico*. Bovendien werd steeds vaker de opmerking gehoord dat deze vraag fout was, te zwart-wit, niet te beantwoorden... (Andeweg en Thomassen, 2005: 509). Lieven De Winter ondervond gelijkaardige problemen met dit onderscheid in de Belgische context: *"Hence, Belgian MPs may act as trustees towards their voters, but towards their national party they act like delegates, as the party statutes and political culture prescribe"* (De Winter, 1997: 136).

2.1.4. Geen classificatie, maar een genuanceerd continuüm

De variatie tussen parlementsleden maakt het vrijwel onmogelijk om types parlementsleden te onderscheiden. Ik zal in deze thesis dan ook geen typologie voorstellen of werken aan de hand van een duidelijk classificatie van parlementsleden. Niettemin ben ik ervan overtuigd dat er een continuüm is waarop elk parlements lid zich bevindt. Ik zal de terminologie van Thomassen en Andeweg overnemen, aangezien deze het dichtst aanleunt bij wat ik zelf tracht te onderzoeken. Aan de ene zijde is er het collectivistische model van representatie. Dit model stelt dat partijen de touwtjes in handen hebben. Zij gieten de voorkeuren van het electoraat in een partijmanifest. Partijen zijn dan ook de ideale representanten van kiezers die voor het partijprogramma hebben gekozen. Volgens dit model is de sociale achtergrond van parlementsleden irrelevant, aangezien ze toch gebonden zijn aan de partij en zich als dusdanig gedragen. Hiertegenover staat het descriptieve model van representatie. Dit model stelt dat representatie pas perfect is als het parlement een microkosmos van de samenleving is. Parlementsleden worden in hun handelen sterk bepaald door hun sociale achtergrond. Een goede reflectie in de parlementaire samenstelling van de samenleving is dan ook noodzakelijk om de belangen van de samenleving zo goed mogelijk te verdedigen. Een parlements lid kan afhankelijk van de situatie passen in het ene of het andere model. Het zijn deze situaties, of factoren, die ervoor zorgen dat parlementsleden extra aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema, dus meer zullen aanleunen bij het descriptieve model, die ik in deze thesis zal onderzoeken.

In de meeste studies wordt dit genuanceerde beeld naar voren geschoven. Enerzijds wordt vaak van het uitgangspunt vertrokken dat het belangrijkste doel van parlementsleden in herverkiezing ligt (Burstein, 1999: 5) (Fenno, 1987: 137). Deze herverkiezing ligt vooral in handen van de partijen, met

name in partocratische systemen zoals ook België er één is¹⁷ (De Winter et al., 1996). Anderzijds kan sociale inbedding voor een partij een argument zijn om een parlementslid op een hoge plaats te zetten (Walgrave, 1995: 131). Het kan dan ook verwacht worden dat deze parlementsliden, als ze verkozen worden, de contacten die ze hebben met bepaalde belangengroepen verder zullen uitspelen in het parlement (Thomassen en Esaiasson, 2006).

Ik verwacht de grote variatie in representatieve focus en gedrag bij individuele parlementsliden in deze thesis gedeeltelijk te kunnen verklaren aan de hand van enkele factoren, zowel individuele kenmerken van de parlementsliden als meer contextgebonden en structurele kenmerken (partijkenmerken, banden met belangengroepen, parlementaire omgeving...), die er toe leiden dat parlementsliden meer extra aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema.

2.1.5. Rolattitudes van parlementsliden in België en Nederland

De recentste studies in België en Nederland maken deze ambiguïteit in parlementair gedrag ook duidelijk. Ik vermeldde al dat Lieven De Winter een grote variatie vond tussen de Belgische parlementsliden, die verder ging dan enkel de verschillen tussen partijen. Er zijn veel foci van representatie merkbaar en vele parlementsliden zien hun rol dan ook als vertegenwoordiger van een specifieke groep of sociale categorie (in aanvulling van hun rol als vertegenwoordiger van de partij) . Het valt te verwachten dat dit zich weerspiegelt in hun intra- en extraparlamentaire activiteiten. De meeste parlementsliden bezitten dan ook posities in belangengroepen of andere organisaties en trachten zo contact te houden met het oog op hun functie als representant van deze groepen (De Winter, 1999: 101). Dit neemt niet weg dat de partijen de baas blijven. In belangrijke zaken, zoals bij stemmingen, is de partijdiscipline in België zeer sterk (De Winter, 1992: 16). Ook in geval van conflict, zullen parlementsliden sneller geneigd zijn de partij te volgen dan de belangengroep¹⁸ (De Winter, 1997: 136).

In Nederland is grotendeels hetzelfde beeld te zien. De representatie van specifieke groepen wordt door Nederlandse parlementsliden als belangrijk geacht (belangrijker dan bij hun collega's in Scandinavië). Ze beweren regelmatig contact te onderhouden met belangengroepen, zelfs meer dan met ministers of de administratie. Anderzijds geldt ook hier dat de partij als de prioriteit beschouwd

¹⁷ Herverkiezing hangt in grote maat af van de positie op de lijst. Het is mogelijk om vanuit een lagere positie alsnog in het parlement te komen door hoog te scoren met de voorkeurstemmen. Dit is echter een uiterst zeldzaam gebeuren (De Winter, 1992: 20).

¹⁸ Dit werd bevestigd door Jan Laurys (CD&V) in ons interview op 25 mei 2011.

wordt, met name bij parlementsleden die geen formele link hebben met een belangengroep of andere organisatie. Bovendien wordt met het veelvuldige contact dat men beweert te hebben met belangengroepen, zeer weinig gedaan. *“Less than 10% of the MPs frequently (i.e. at least once a month) take action on behalf of any of the specific interests mentioned, with the exception of the interests of individual citizens”* (Thomassen en Andeweg, 2003: 14). Parlementsleden onderhouden deze contacten vooral als bron van informatie over wat er leeft bij de basis, die eventueel in overweging kan worden genomen bij beleidsdiscussies, dan als mogelijkheid om zich in het parlement te gedragen als verdediger van deze belangen (Thomassen en Andeweg, 2003: 14).

Deze resultaten doen twijfel rijzen over de verwachte invloed van toenemende banden met belangengroepen op de extra aandacht die geven wordt per thema van deze groepen. Anderzijds wordt met name in het laatste onderzoek, de loyaleiteit tegenover de belangengroepen wel erg uitdrukkelijk tegenover die van de partij geplaatst. Dit hoeft helemaal niet zo te zijn en is andermaal een poging om parlementsleden kunstmatig in hokjes onder te brengen¹⁹. Bovendien blijkt uit een vragenlijst bij Belgische parlementsleden uit 2009 dat van de 77 parlementsleden uit mijn dataset, het gemiddelde antwoord op de vraag naar de perceptie over het aandeel van hun parlementaire activiteiten dat voortkwam uit contacten met belangengroepen, 23% was. Hier waren zowel meerdere uitschieters naar beneden (minder dan 5%) als naar boven (boven de 70%), wat andermaal de grote variatie weergeeft tussen de parlementsleden. Het is deze variatie die ik in deze thesis gedeeltelijk zal trachten te verklaren door te kijken naar factoren die de relatie tussen parlementsleden en belangengroepen mogelijk versterken of verzwakken.

2.2. Meso-perspectief: de Belgische context

2.2.1. België als participatie

België wordt vaak aangehaald als een schoolvoorbeeld van participatie. Dit is een extreme vorm van wat in de literatuur *party government* genoemd wordt, een politieke situatie waarbij het land letterlijk geregeerd wordt door politieke partijen (De Winter et al., 1996). Katz onderscheidt drie belangrijke elementen die de gradatie van de kracht van partijen op het politieke bestel meten: belangrijke beleidsbeslissingen worden genomen door mensen verkozen op partijlijsten, of door

¹⁹ Zo omschreef Jan Laurys de relatie tussen ACW en CD&V als volgt: *“Het is niet dat het ACW zijn zonen uitzendt en zegt ‘dat moet ge nu doen en als ge dat niet doet: C4’. Zo werkt het niet door. Maar ze zetten ze op lijst, omdat ze weten dat dat iemand is die wel loyaal is. En als het mij niet aanstaat, kan ik ook tegen het ACW zeggen ‘ja, dat kan ik niet verdedigen, dat gaat gewoonweg niet’ en dat begrijpt het ACW dan ook”* (Interview op 25 mei 2011).

anderen die door deze mensen zijn aangeduid. Ten tweede wordt het beleid beslist binnenin de regering. Het parlement is dan ook van secundair belang ten opzichte van de regering. Ten slotte selecteert de partij zelf zijn belangrijkste medewerkers (Katz, 1986). Het mag duidelijk zijn dat België ruim aan deze eisen voldoet. Het regeringsbeleid wordt uitvoerig en in detail bepaald in het regeerakkoord, dat tot stand komt onder leiding van de betrokken partijleiders. Het regeerakkoord is eveneens de referentie voor ministers en parlementsleden van de meerderheid. Voorts ontmoeten partijleiding en ministers elkaar elke week in kabinetsvergaderingen om het partijstandpunt op te behandelen thema's te bepalen. Ten slotte zijn de belangrijkste medewerkers van ministers meestal aangeduid en genieten ze het vertrouwen van de partij (De Winter, 1992: 15).

Particratie in België wordt in stand gehouden door enkele factoren. Zo geeft ons multipolaire partijstelsel macht aan de partijen die onderhandelen over het regeerakkoord. Ook tijdens de regeerperiode resulteert dit in een sterke invloed van de coalitiepartijen, die op deze wijze een deel van hun programma kunnen waarmaken. Een parlementair systeem leidt ook vaak tot grotere macht van partijen, aangezien deze nodig zijn voor de regering om de meerderheid te kunnen behouden. Bovendien kennen we in België geen presidentialisme, waardoor verkiezingen niet draaien rond personen (of alleszins in mindere mate dan in presidentiële systemen). Er is tevens minder reden tot sterke partijdominantie in presidentiële systemen (Esaiasson en Heidar, 2000). Voorts is er het electoraal systeem. Proportionele representatie vergroot de macht van partijen in vergelijking met systemen waar over verschillende lijsten heen kan gestemd worden. Verkiezingen waarbij meerdere vertegenwoordigers gekozen worden (bijvoorbeeld eerste minister en president) verzwakt eveneens de sterkte van *party government*. Bovendien beslissen in België de kiezers weliswaar hoeveel zetels een partij krijgt, de partij zelf bepaalt aan wie deze zetels toegewezen worden (De Winter, 1997: 129). Ook de nominatieprocedure in België is in handen van de partijen, wat hun positie wederom versterkt (Thomassen en Andeweg, 2003: 9). Ten slotte is een kenmerk van een particratie een relatief zwakke bureaucratie, die bovendien gecontroleerd wordt door de partijen (De Winter et al., 1996: 220-222).

Dit alles leidt tot de situatie zoals ze nu is in België: partijen met een sterke impact op het gedrag van hun parlementsleden. Dit zowel via de selectie van kandidaten, het opleggen van een sterke partijdiscipline bij stemmingen, alsook via controle op de inhoud van parlementaire vragen en interpellaties (De Winter, 1992: 17-20). Om het met de woorden van Voerman te zeggen: *“Het constitutioneel vastgelegde vrij mandaat wordt in de praktijk beperkt door fractiediscipline en partijlijn. De volksvertegenwoordigers zijn zodoende meer tot lasthebbers of zaakgelastigden van verkozen partijen geworden”* (Voerman, 1992). Ik verwacht dat dit met name in het geval van

substantieel parlementair werk met daadwerkelijke beleidsgevolgen zal leiden tot een stevige greep van de partijen en een mindere invloed van belangengroepen op de parlementaire activiteiten.

2.2.2. België als neocorporatistisch systeem

België is niet alleen een sterk voorbeeld van een participatie, maar tevens van neocorporatisme. Dit is een type van politieke besluitvorming met vier essentiële kenmerken: ten eerste is er een geïnstitutionaliseerd overleg tussen (rivaliserende) belangengroepen, zoals vakbonden, werkgevers, ziekenfondsen, artsenorganisaties etc. Ten tweede is de politieke overheid in dit overleg steeds de derde partner. Ten derde nemen belangengroepen werkelijk deel aan de besluitvorming en implementatie van gezaghebbende beslissingen. Ten vierde zijn de deelnemende organisaties beperkt in aantal en bezitter van een feitelijk monopolie dat door de overheid wordt geautoriseerd (Elchardus, 2001: 144). Ook het Belgische systeem kunnen we plaatsen in deze definitie: *“België huldigt traditioneel een neocorporatistisch overlegpatroon, wat betekent dat belangengroepen zeer intensief worden betrokken bij de totstandkoming van beleid, maar ook dat de overheid slechts met een beperkt aantal groepen zal onderhandelen”* (Hooghe geciteerd in Elchardus, 2001: 28).

Dit is belangrijk aangezien een sterk uitgebouwd neocorporatistisch systeem leidt tot een verzwakking van de participatie. Belangengroepen worden immers op deze wijze betrokken bij het beleid, waar ze hun rol spelen in de besluitvorming en implementatie. In de literatuur is men het er dan ook over eens dat hoe sterker dit systeem is opgebouwd, des te groter de invloed van belangengroepen zal zijn (Wessels, 1997a: 9) (De Winter et al., 1996: 222).

2.2.3. Het verzuild verleden van België

De oorsprong van het hedendaagse Belgische neocorporatisme ligt in de verzuiling. Verzuiling is als proces de verregaande organisatie van het dagelijks leven op grond van levensbeschouwelijke verscheidenheid, waardoor aparte werelden ontstaan die in hun afzonderlijke verenigingen of als netwerk met de staat transacties aangaan (Elchardus, 2001: 144). Er is een belangrijk verschil tussen neocorporatisme en verzuiling dat ligt in de exclusiviteit van de banden. Het is deze exclusiviteit die de harde kern is van de politieke verzuiling (Lehmbruch geciteerd in Walgrave, 1995: 60). Bovendien werkt neocorporatisme meer volgens formele kanalen, waarbij organisaties gelinkt zijn aan de staat. Verzuiling heeft als aanvulling op deze formele kanalen een groot informeel netwerk, waarbij

organisaties exclusief gelinkt zijn aan partijen en reeds vroeger in de beleidscyclus betrokken worden.

Verzuiling is een gevolg van en antwoord op de golf van modernisering die eind 19de eeuw ingrijpende veranderingen in onze samenleving te weeg bracht. Een toenemende industrialisering en urbanisering leidden tot een almaar desintegrerende samenleving. Het lokale wij-gevoel verdween en mensen waren dan ook op zoek naar een nieuw maatschappelijk weefsel. Dit leidde tot een ware eruptie van het verenigingsleven. In sommige landen, waaronder België, ontstonden bovendien dwarsverbindingen. Deze clusters of netwerken vormden zich hier vooral rond twee kernen: de katholieke Kerk en de socialistische partij. De verzuiling was geboren (Huyse, 1987: 18-21).

De verzuiling was aanvankelijk een ware succesformule en bleef, ondanks grote kritiek ten tijde van de Tweede Wereldoorlog²⁰, stabiel tot ze in de jaren '50 met de opbouw van de verzorgingsstaat een nieuwe grote stap voorwaarts zette. Niet alleen bleken de zuilen onmisbare pijlers van deze nieuwe verzorgingsmaatschappij, bovendien waren ze een uitstekend ingrediënt voor politieke stabiliteit. Veel conflicten ontstonden uit de rivaliteit tussen zuilen, waardoor politici hierop konden anticiperen. Bovendien konden eisen uit de samenleving via deze zuilformule geordend en gebundeld worden. Dankzij deze pacificerende en organiserende functie was de zuilformule dan ook een waar succes (Huyse, 1987: 24-25).

Het succesverhaal bleef echter niet duren. De kritiek op het systeem van de verzuiling weerklonk steeds luider. *“Zij veroorzaakt maatschappelijke segregatie, produceert onverdraagzaamheid, is een krachtige bron van politieke onrust, werkt als een instrument van sociale controle en disciplineren en drijft de kostprijs van de verzorgingsstaat de hoogte in”* (Huyse, 1987: 27). Vanaf de jaren '60 zien we dan ook een duidelijke knik. Dezelfde maatschappij die enkele decennia voordien de verzuiling in de hand had gewerkt, was nu door een toenemende secularisering (belangrijk bij de katholieke zuil) en welvaartsgroei (belangrijk bij de socialistische zuil) de oorzaak van het einde van de verzuiling (Huyse, 1987: 43).

2.2.4. De verdere evolutie van de verzuiling aan de top

Ik heb het tot dusver voornamelijk gehad over veranderingen in de samenleving en zijn effecten op de verzuiling. Secularisering, sociale mobiliteit, welvaartsgroei, individualisering, onderwijsrevolutie...

²⁰ De verzuiling zou geen passend antwoord geboden hebben op de economische crisis in de jaren '30. Bovendien was er tijdens de Duitse bezetting een zekere afkeer ontstaan voor het systeem, omdat dit isolement en segregatie van de samenleving in de hand werkte (Huyse, 1987: 24).

het zijn allemaal begrippen die deze maatschappelijke evoluties aanduiden, maar die mij in deze thesis te ver zouden brengen (Wessels, 1997b: 201) (Walgrave, 1995: 277) (Elchardus, 2001: 87).

Het is echter fout om te denken dat deze evoluties aan de basis, i.e. de maatschappij, zich met een zelfde snelheid zouden hebben doorgezet aan de top, i.e. de politieke partijen. “[...] *Naar alle waarschijnlijkheid geldt dit ook voor België, waar de vroeger ingenomen en zeker nog bewaarde machtsposities van zuilorganisaties ongetwijfeld ook de trend van ontzuiling naar het maatschappelijk en politiek leven vertragen*” (Elchardus, 2001: 145). Ook Walgrave heeft het over dit verschil: “*Ondanks de politieke ontzuiling aan de basis bleef de exclusiviteit van de koppeling op eliteniveau grotendeels bestaan*” (Walgrave, 1995: 301). Hiervoor zijn verschillende redenen. Ten eerste is er het verschil in belangen. Waar de basis meer bezig is met de doelen van de groepering, moet de top zich ook bezig houden met de organisatie op zich. Hoe hoger je opklimt in een organisatie, des te meer het bestaande politieke spel in het belang van het voortbestaan van de organisatie wordt meegespeeld (Benson, 1975). Ten tweede hebben de bestaande bindingen tussen partijen en organisaties nu eenmaal een grote kracht. Bestaande afspraken en loyauteiten worden niet van de ene dag op de andere zomaar van tafel geveegd. Ten slotte functioneren niet alle organisaties altijd even democratisch en spelen met name in grote groeperingen oligarchische tendensen volop (Walgrave, 1995: 302-303).

De verzuiling aan de top was het sterkste bij de christendemocraten, waar de partij nauwe contacten onderhield met het ACW, de Boerenbond en het NCMV. Ook andere christelijke organisaties, zoals cultuur-, onderwijs-, of gezondheidsorganisaties behoorden tot de katholieke zuil, maar hadden geen structurele banden met de partij (Billiet 1997: 68). De socialistische partij vormde het hart van de tweede grote zuil, waar zowel het ABVV²¹, socialistische mutualiteiten als socialistische coöperatieven tot het begin van de jaren '90, bij het invoeren van de publieke financiering, een belangrijke bron van financiën vormden²² (De Winter, 1999: 94). De zwakste zuil in België was de liberale zuil, waar de liberale mutualiteiten niettemin lange tijd een belangrijke rol speelden in het selectieproces van kandidaten. In 1991 werden de banden tussen de toenmalige VLD en het verenigingsleven echter volledig doorgeknipt na een harde campagne van Verhofstadt, die fel te keer ging tegen de verzuiling en neocorporatisme (De Winter, 1999: 94) (Walgrave, 1995: 306).

Zoals vermeld ging de ontzuiling aan de top om verschillende redenen niet even wild te keer als die aan de basis. Zo wordt in de literatuur wel eens de term *Belgian affairs* in de mond genomen, wat niet meer betekent dan banden tussen partijen en belangengroepen die zo sterk zijn, dat ze een

²¹ Algemeen Belgisch Vakverbond, de socialistische vakbond.

²² Tot voor 1980 was het zelfs zo dat alle SP-kandidaten lid moesten zijn van een socialistische organisatie (Billiet, 1997: 68).

verregaande vorm van cliëntelisme in de hand werken (Thomassen en Esaiasson, 2003: 229). Deze extreme vorm van representatie ging door tot zijn failliet in de jaren '80 (De Winter et al., 1996). De banden zijn tot op de dag van vandaag echter nog niet volledig doorgeknipt en ik verwacht in dit onderzoek dan ook nog steeds sporen van de verzuiling terug te vinden bij de oude partners.

2.2.5. Naar een nieuw model van representatie

De ontzuiling aan de top ging weliswaar trager dan die aan de basis, desondanks is de globale evolutie naar lossere wordende verbanden duidelijk (Walgrave, 1995: 288). Als we spreken over de ontzuiling aan de top, is een belangrijke oorzaak van deze evolutie de electorale achteruitgang van de traditionele partijen. De drie traditionele partijen, die in 1978 nog meer dan 81% van de stemmen haalden, zakten doorheen de jaren '80 terug tot slechts 65% in 1991. Met name de CVP kreeg forse klappen en ging achteruit van 43.5% tot 26.9% (Maddens, 1994: 16). Een trend die in de onderzochte periode in deze thesis stabiel bleef. In 2007-2009 hadden de traditionele partijen in de Kamer nog een gemeenschappelijke score van 64,7%. In het Vlaams Parlement was dit 65,54%.

Als we de samenwerking tussen belangengroepen en politieke partijen bekijken als een ruilrelatie, zien we dan ook meteen waarom de verzuiling aan de top in deze periode zo onder druk kwam te staan. Door een toenemende politieke instabiliteit en versnippering (geholpen door een lage kiesdrempel) werd het Belgische politieke landschap steeds competitiever. Zo verplichtte de opkomst van het Vlaams Blok met name de toenmalige CVP er toe om een assertiever en rechtser taalgebruik te hanteren, in de hoop ten minste een deel van zijn rechtse electoraat te kunnen terugwinnen (Walgrave, 1995: 293). Eenzelfde ideologische tweedeling waar de huidige CD&V overigens nog steeds mee worstelt²³. Een ruilrelatie blijft pas bestaan als beide partijen hier iets bij te winnen hebben. De politieke partijen merkten echter dat ze niet langer konden steunen op hun electoraat bij hun traditionele partners als garantie op verkiezingssucces. De belangengroepen werden dan weer op hetzelfde moment gewaar dat hun eisen en belangen steeds minder werden vertegenwoordigd door 'hun' partij (Walgrave, 1995: 293-296).

Het zijn al deze elementen (ontzuiling aan de basis, electorale achteruitgang, politieke fragmentering en instabiliteit), aangevuld door andere factoren zoals het wegvallen van belangrijke contacten aan de top (het uitsterven van de verzuilingsgeneratie) die ertoe leiden dat de situatie vandaag is wat ze

²³ *"Mijn persoonlijke mening is dat we het een beetje zelf gezocht hebben, omdat we die eigenheid van centrumpartij, van volkspartij opgegeven hebben om ons communautair wat te profileren om in 2007 terug in de meerderheid te kunnen raken [...] We zitten serieus in de knel. Wij niet alleen, Sp.a ook en VLD ook... de traditionele partijen. Het kiespubliek is wel heel volatiel geworden"* (Interview Jan Laurys op 25 mei 2011).

is. Het model van verzuiling, dat bestond uit exclusieve, stabiele en formele banden is overgegaan in een model van representatie dat zich laat kenmerken door selectieve, variabele en informele contacten (Walgrave, 1995). Er is een pragmatische ‘wat is te koop’-houding ontstaan, i.e. een calculerende opstelling bij zowel belangengroepen als politieke partijen die steeds meer naar andere partners gaan uitkijken om dossiers te behartigen (Walgrave, 1995: 314) (Voerman, 1992). Zelfs bij CD&V, waar de oppositiekur tussen 1999 en 2004 een waar keerpunt betekende in de relaties met het ACW: *“Voor sommigen vallen de realpolitieke en pragmatische overwegingen weg om in de eerste plaats met de CVP samen te werken omdat zij nu eenmaal aan de macht was, al lag het hart soms elders”* (Laurys, 2001).

Een volledige breuk tussen ACW en CD&V aan de top is er vooralsnog echter nog niet gekomen. Ook in mijn dataset zijn nog steeds ACW-mandatarissen op de lijst van CD&V terug te vinden. Ook het socialistische huwelijk houdt nog stand. Zo was de ABVV de eerste om de uitgestoken hand van Erik De Bruyn, bij het opstarten van een nieuwe linkse ‘vakbondspartij’, resoluut te weigeren (De Standaard, 2011). Een verklaring kan andermaal komen vanuit de ruiltheorie, die inhoudt dat er een politiek alternatief moet zijn. Voor het ACW zou dit de Sp.a of Groen! kunnen zijn²⁴. Vraag is echter of dit hen veel vooruit zou helpen als we kijken naar het stemmenaantal van deze partijen. Voor ABVV hetzelfde verhaal. Al is het ongetwijfeld zo dat met name op lokale lijsten al volop ACW- en ABVV-mensen op andere lijsten staan dan die van respectievelijk CD&V en Sp.a. Ook op het nationale niveau heeft reeds een kruisbestuiving tussen deze belangengroepen met niet-traditionele zuilpartners plaatsgevonden²⁵, al blijft dit voorlopig zeer beperkt. Het lijkt bovendien onwaarschijnlijk dat dit ooit het geval zal zijn: *“Toch lijkt een volledig open en vrije markt van aanbieders en vragers van politieke invloed zonder enige ideologische of personele voorbestemdheid voor bepaalde partners, niet het model te zijn waarnaar de zuilen evolueren”* (Walgrave, 1995: 314).

Ik kan niet rekenen op recent onderzoek over de relatie tussen politieke partijen en belangengroepen. Ik zal echter op basis van twee interviews uiterst tentatief aan het einde van deze thesis proberen een beeld te schetsen over hoe de relatie tussen Groen! en CD&V met belangengroepen er vandaag uit ziet en een voorzichtig antwoord trachten te geven op de vraag of de trend naar meer informele, selectieve en wisselende contacten zich verder heeft doorgezet, met name dan bij CD&V.

²⁴ Ook dit wordt betwist: “Ge moogt niet vergeten, het ACW beseft ook... ze kunnen niet naar de andere kant lopen. Waar gaan ze naartoe? Sp.a? Dat gaat niet. Ze zullen daar ook niet welkom zijn. De meerwaarde die het aan de Sp.a zal bieden zal niet groot genoeg zijn, dat Sp.a plots zal zeggen ‘kom maar’. Groen! is ook niet geschikt als toekomstpartij en al de rest staat rechts van CD&V” (Interview Jan Laurys op 25 mei 2011).

²⁵ Deze waren er al begin jaren '90 (Walgrave, 1995: 268). Ook in een recenter verleden hebben nog ACW'ers op de nationale lijsten van Groen! gestaan, onder andere Jos Wouters en Rudy Reynaert (Interview Jan Laurys op 25 mei 2011).

2.3. Probleemstelling en onderzoeksvraag

Voorgaande uiteenzetting maakt duidelijk dat bijkomend onderzoek naar zowel het gedrag van parlementsleden als de relaties tussen belangengroepen en politieke partijen zeker nodig is. Zowel op het niveau van het individuele parlements lid als op het niveau van de partijen spelen elementen die verdeeldheid zaaien in de literatuur.

Op het niveau van het individuele parlements lid toont voorgaand onderzoek aan dat er een aanzienlijke variatie is tussen parlementsleden wat hun rolattitudes en gedrag in het parlement betreft (De Winter, 1997) (Thomassen en Andeweg, 2003). Dit neemt niet weg dat er factoren zijn die ertoe kunnen leiden dat een parlements lid al dan niet extra aandacht zal besteden aan thema's van belangengroepen bij zijn parlementaire activiteiten. Twee modellen binnen de politieke representatie trachten de representatieve focus en het gedrag van individuele parlementsleden te verklaren. Allereerst het *collectivistische model* dat de politieke partijen centraal stelt. Kiezers stemmen op basis van partijprogramma's. Dit maakt dat parlementsleden gebonden zijn aan partijen, die in de ideale positie staan om hun kiezers optimaal te vertegenwoordigen. Hiertegenover staat het *descriptieve model* met meer aandacht voor de sociale achtergrond van parlementsleden. We kunnen binnen dit model pas spreken van optimale representatie als het parlement een microweergave is van de samenleving. Eenzelfde parlements lid kan afhankelijk van de situatie neigen naar het ene of het andere model. Het zijn deze situaties, of factoren, die ervoor zorgen dat parlementsleden extra aandacht zullen schenken aan thema's van belangengroepen bij toenemende banden met belangengroepen, dus meer zullen aanleunen bij het descriptieve model, die ik in deze thesis zal onderzoeken.

Een groot deel van de slagkracht en individuele vrijheid van parlementsleden wordt bepaald binnen de context waarin ze werkzaam zijn. Deze context is in België uitermate complex. Met zijn mix van participatie, neocorporatisme en verzuimd verleden spelen zowel elementen die de sterke invloed van partijen in de verf zetten als elementen die de aanwezigheid van belangengroepen op het besluitvormingsproces suggereren. Allereerst stelt de *particratische visie* op het Belgische politiek systeem dat belangengroepen, net als andere formele en informele actoren (regering, parlement, administratie, gerecht en media) slechts een marginale rol spelen in het Belgische besluitvormingsproces. De *neocorporatistische visie* daarentegen accentueert wel de rol van belangengroepen, weliswaar binnen een kader van partijdominantie (De Winter, 1999: 88-89). In de jaren '90 is bovendien een nieuw model ontstaan die de relaties tussen belangengroepen en

politieke partijen beschrijft. Dit model neemt definitief afscheid van de verzuiling en stelt de contacten tussen politieke partijen en belangengroepen voor als selectief, variabel en informeel.

In deze thesis zal ik trachten de representatiefocus en het gedrag van parlementsleden ten opzichte van belangengroepen te meten door na te gaan wat de invloed is van banden met belangengroepen op de parlementaire activiteiten in België. Deze invloed wordt gemeten aan de hand van de extra aandacht die een parlements lid besteed per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Mijn onderzoeksvraag luidt dan ook: "Stelt een parlements lid bij toenemende banden met belangengroepen extra activiteiten per thema van die belangengroepen?". Ik zal enkele karakteristieken van zowel individuele parlementsleden, partijen, banden met belangengroepen als de parlementaire activiteiten zelf onder de loep nemen die deze relatie kunnen versterken of verzwakken. Deze karakteristieken worden aan de hand van verschillende hypothesen behandeld. Ik zal eveneens zeer tentatief op basis van twee interviews trachten weer te geven hoe de relaties nu zijn tussen twee partijen (CD&V en Groen!) en belangengroepen. Ik zal hier voornamelijk een antwoord proberen te vinden op de vraag of de tendens naar meer selectieve, wisselende en informele contacten tussen politieke partijen en belangengroepen, zoals die in de jaren '90 beschreven werd, zich heeft doorgezet.

In wat volgt zal ik eerst mijn algemeen model voorstellen en de theoretische onderbouwing van de hypothesen weergeven. Vervolgens zal ik het hebben over de gebruikte methodologie waarna de resultaten besproken worden. Nadien zal ik trachten op basis van twee interviews een beeld te geven over hoe de relaties nu zijn tussen twee partijen (Groen! en CD&V) en belangengroepen. Ten slotte geef ik mijn conclusie en discussie.

3. Theoretische onderbouwing

3.1. Basismodel

Ik begin met mijn primaire afhankelijke en onafhankelijke variabele tegenover elkaar te zetten. Zij geven ook mijn onderzoeksvraag weer: schenken parlementsleden binnen hun parlementaire activiteiten extra aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema?

Dit is de basis van deze thesis. De keuze om het gedrag van parlementsleden direct te meten beantwoordt aan eerdere kritieken dat Belgisch onderzoek in dit gebied te veel berust op surveys die enkel attitude meten (De Winter, 1997: 128-129). Ik heb evenwel data uit een ander onderzoek, waarin dezelfde parlementsleden in dezelfde periode een antwoord gaven op de vraag hoeveel procent van hun parlementaire activiteiten voortkomen uit contact met belangengroepen. Ik zal deze variabele 'perceptie' gebruiken als validering van mijn model²⁶.

Vervolgens zal ik de hypothesen overlopen, waarin variabelen behandeld worden die deze relatie mogelijk beïnvloeden. Deze hypothesen zijn gegroepeerd volgens individuele kenmerken, partijkenmerken, kenmerken van de banden met de belangengroepen en kenmerken van de parlementaire activiteiten.

²⁶ Door aan te tonen dat het effect van toenemende banden met belangengroepen op de parlementaire activiteiten sterker speelt in de groep parlementsleden die dit ook van zichzelf beweert, i.e. de link tussen attitude en gedrag.

3.2. Hypotheses

3.2.1. Individuele kenmerken

- a) *Hoe jonger het parlementslid, des te meer additieve aandacht deze zal hebben per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema*

De eerste twee hypothesen, die leeftijd en anciënniteit behandelen, hangen nauw samen. We kunnen immers verwachten dat jonge parlementsliden over het algemeen een lage anciënniteit zullen hebben en vice versa. Ik behandel ze evenwel toch apart, aangezien uit de literatuur tegengestelde verwachtingen naar boven komen. Ik zal beginnen met de theoretische onderbouwing dat jonge parlementsliden meer additieve aandacht zullen hebben per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema.

Lieven De Winter behandelt leeftijd met tegenzin als een apart functionerende controlevariabele, vanwege de duidelijke samenhang met andere variabelen zoals anciënniteit en het bezitten van overlappende leiderschapsposities. Toch kan leeftijd een effect hebben als we spreken over de zuiver fysieke gevolgen. De hypothese die hij naar voren schuift, stelt dat oudere parlementsliden (ouder dan 60), meer hinder ondervinden van fysieke achteruitgang en dan ook minder actief zullen zijn in het parlement (De Winter, 1992: 109).

Een ander argument om te stellen dat jonge parlementsliden actiever zullen zijn, is te vinden in psychologische verklaringen. Cain et al. stellen dat hoe jonger parlementsliden zijn bij hun eerste succesvolle verkiezing, des te ambitieuzer ze zijn om carrière te maken in de politiek. Deze 'jonge leeuwen' zullen dan ook veel actiever zijn met als doel een goede indruk te maken op de partijleiding (Cain, Ferejohn en Fiorina, 1979).

In voorgaande studies gaat het om alle duidelijkheid over de hoeveelheid parlementaire activiteiten. Deze thesis daarentegen heeft het over de inhoud. Toch is het niet onlogisch om de parallel te trekken. Allereerst hebben parlementsliden die meer doen in het parlement, ook meer de mogelijkheid om belangengroepen in hun vragen, interpellaties etc. te vertegenwoordigen. Ten tweede is het best mogelijk dat jonge en ambitieuze parlementsliden, die door de partij vanwege hun achtergrond gekozen zijn, deze achtergrond dan ook extra in de verf willen zetten om op die manier op langere termijn een hogere status en naam binnen de partij te kunnen verwerven (Norton, 1999: 12-13).

b) *Hoe groter de anciënniteit van het parlementslid, des te meer additieve aandacht deze zal hebben per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema*

Het argument dat ik wil opbouwen over het belang van anciënniteit kadert binnen de *legislative role theory*. Deze theorie stelt niet alleen dat parlementaire activiteiten sterk beïnvloedt worden door de posities die een parlementslid onderhoudt, maar duidt ook op het belang van een lang en politiek socialisatieproces, waarbij parlementsleden ook tijdens hun ambtstermijn gesocialiseerd worden en bepaalde rollen aannemen. Deze socialisatie zou met name tijdens de eerste ambtstermijn plaatsvinden (Bell en Price, 1975: 72-109). Dit is belangrijk: *“The relevance of the socialization of legislators for our research is based on the assumption that differences in the socialization process, in terms of its content, the moment when it occurs and the socialization agents involved, will lead to different values, attitudes, interests, knowledge, skills and role orientations, and consequently to different patterns of behavior”* (De Winter, 1992: 90).

De eerste ambtstermijn kan dan nog het best omschreven worden als een inlooperperiode. Parlementsleden draaien nog niet op volle kracht en hebben nog niet de mogelijkheden en vaardigheden om een uitgebreid netwerk uit te bouwen. Dit stelde ook Walgrave vast: *“Verschillende Agalevparlementairen merkten op dat het aanknopen van gerichte relaties met de bewegingsorganisaties heel wat tijd in beslag neemt. Als gevolg daarvan zal vooral in het begin van de mandaatsperiode het aantal in wisselwerking met de bewegingen tot stand gekomen interventies, lager liggen dan wanneer de parlementair op kruissnelheid is gekomen”* (Walgrave, 1995: 347).

Samengevat lijkt het er op dat binnen deze eerste twee hypothesen leeftijd vooral waarde heeft in zijn relatie met andere variabelen (en niet als apart functionerende controlevariabele). Op basis van voorgaande literatuur kunnen we verwachten dat een grotere anciënniteit er toe zal leiden dat parlementsleden meer mogelijkheden en vaardigheden ontwikkelen om contacten met belangengroepen te onderhouden. Anderzijds werkt de theorie van socialisering tamelijk onvoorspelbaar. Elk socialiseringsproces is anders. Wat bijvoorbeeld met socialisering binnen een partij waar invloed van belangengroepen niet hoog in het vaandel wordt gedragen?

- c) *Hoe meer voorkeurstemmen een parlements lid heeft, des te autonomer hij is van de partij (en des te meer additieve aandacht per thema we kunnen verwachten bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema)*

Als we er van uitgaan dat herverkiezing het belangrijkste doel is van een parlements lid, zoals het ook in de meeste literatuur gebeurt (De Winter, 1992) (Burstein, 1999), wordt de rol van de voorkeurstemmen duidelijk. De richting van het verband is echter niet evident.

Het is mogelijk dat parlementsleden met weinig voorkeurstemmen deze electorale marginaliteit proberen goed te maken door veel extra aandacht te schenken aan lokale en groepsbelangen. Op deze wijze kan de aandacht van de partijleiding getrokken worden en de status binnen de partij verhoogd worden. Het is echter twijfelachtig of het intra-parlementair werk wel de meest effectieve manier is om deze electorale marginaliteit aan te pakken. Uit een survey uitgevoerd door Lieven De Winter begin jaren '80, bleek dat parlementsleden media-aandacht of het voeren van campagnes, veel effectiever vonden (De Winter, 1992: 217). Met name van de rol van media-aandacht, kunnen we verwachten dat deze doorheen de jaren zeker niet afgenomen is.

Het kan ook dat een groot aantal voorkeurstemmen er net voor zorgt dat parlementsleden onafhankelijker worden ten aanzien van de partij en zich zelfstandiger kunnen opstellen in hun parlementaire activiteiten. Kiezers zijn immers niet enkel voor individuele parlementsleden, maar ook voor partijen een cruciale *resource*. Zeker in het geval van kleinere partijen, kan het wegvallen van een populair politicus een ware catastrofe betekenen voor de financiële en organisatorische slagvaardigheid van de partij. Deze wordt immers berekend op de hoeveelheid zetels. Bovendien krijgen partijen extra financiering per parlements lid om onder andere extra personeel aan te werven (Walgrave, 1995: 221-222).

Ten slotte is er de mogelijkheid dat in een partocratisch land als België, waar partijen de lijstvolgorde bepalen (die tot op de dag van vandaag cruciaal is in het licht van herverkiezing), parlementsleden beseffen dat voorkeurstemmen weinig belang hebben. De mate waarin kiezers de macht krijgen om een individuele kandidaat te steunen, i.e. de waarde van de voorkeurstem, is een belangrijke determinant voor de representatiefocus van parlementsleden (Esaiasson en Heidar, 2000). Uit een recente studie van Thijssen blijkt dat in België, ondanks het 'opener' maken en het onderhouden van meer demografische variatie op de lijsten, weliswaar meer mensen de voorkeurstem gebruiken (en minder de lijststem), maar dat de onderliggende motivatie bij het stemmen nog steeds ligt bij de partijen en niet bij individuele eigenschappen van de kandidaat²⁷. Met andere woorden: de positie

²⁷ Met 'opener' maken wordt bedoeld: mensen meer vrijheid geven in het selectieproces van de kandidaten.

op de lijst is nog steeds een belangrijke determinant voor het kiesgedrag van mensen, ondanks de toegenomen waarde van de voorkeurstem²⁸ (Thijssen, s.d.: 19-20). Anderzijds mag de indirecte invloed van het aantal voorkeurstemmen niet zomaar onder tafel geveegd worden. Ze zijn immers relevant bij het opstellen van de lijsten. De electorale waarde van een kandidaat is hoe dan ook een sterk argument om iemand een goede plaats op de lijst te geven (De Winter, 1992: 100).

Samengevat is het onduidelijk of voorkeurstemmen, gezien hun beperkte waarde in partocratische systemen zoals België, van belang zullen zijn voor het parlementair gedrag van parlementsleden. Anderzijds kan de indirecte invloed meespelen tijdens het selectieproces. Dit zou er toe kunnen leiden dat parlementsleden met een grote electorale waarde meer vrijheid krijgen, met name in kleine partijen.

d) Fractieleden hebben vanwege hun taak binnen de fractie minder vrijheid om additieve aandacht te schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema

Een fractieleider is de woordvoerder van een fractie, i.e. een groep van volksvertegenwoordigers die zich binnen het parlement organiseert met het oog op inhoudelijke en logistieke samenwerking. De leden van een fractie behoren in beginsel allen tot dezelfde politieke partij. Men spreekt van een fractie vanaf drie volksvertegenwoordigers²⁹.

Fractieleden zijn een bijzonder type parlements lid. Zij hebben meer politiek gewicht en zijn veel actiever: ze stellen meer vragen, dubbel zo veel interpellaties en zijn meer bedrijvig in wetgevend werk (De Winter, 1992: 281).

Wat belangrijk is voor deze thesis, is dat ze zich niet enkel onderscheiden in hoeveelheid werk. Fractieleden nemen over het algemeen ook de traditionele thema's voor hun rekening, aangezien zij vanwege hun functie instaan voor het opvolgen van dossiers die door andere partijen op de politieke agenda worden geplaatst. Zij komen ad hoc tussen in de grote, politieke dossiers die ter discussie liggen in het parlement (Walgrave, 1995: 345). Dit suggereert dat fractieleden minder gelegenheid zullen hebben om zich in te zetten voor thema's van 'hun' belangengroepen.

²⁸ De onderzoekspopulatie van dit onderzoek waren kiezers tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. Het is mogelijk dat deze verkiezingen sowieso meer gepersonaliseerd zijn dan nationale verkiezingen (en dus meer aanzetten tot het gebruik van een voorkeurstem).

²⁹ Website Vlaams Parlement: begrippenlijst (Vlaams Parlement, s.d.).

3.2.2. Partijkenmerken

- a) *De additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema verschilt van partij tot partij*

Naast individuele kenmerken, kunnen we ook verwachten dat partijkenmerken meespelen. Er zijn immers grote verschillen tussen de verschillende partijen. Sommige partijen hebben meer macht dan anderen, staan traditioneel dicht bij één of meer belangengroepen (die zo onder meer een invloed op het selectieproces van kandidaten en interne besluitvorming kunnen uitoefenen), laten meer vrijheid aan de fractie³⁰ etc. Ik zal zowel de partijen individueel benaderen, als onderverdelen in groepen op basis van gemeenschappelijke kenmerken.

Allereerst is er de CD&V, die traditioneel dicht staat bij het ACW, de Boerenbond en de NCMV. De partij was de kern van de katholieke zuil, die de sterkste was van de drie zuilen in België met een hechte en exclusieve relatie die decennia lang heeft kunnen overleven op de electorale successen (en bijhorende macht en invloed) van de partij (De Winter, 1999: 94). Deze macht heeft door de politieke fragmentering en electorale achteruitgang echter een fikse knauw gekregen sinds de jaren '80. Er wordt dan ook al jaren gesproken over een potentiële breuk tussen CD&V en voornaamste partner ACW (Walgrave, 1995: 293-294). Deze breuk heeft echter nog niet plaatsgevonden.

Ook de Sp.a heeft een verzuimd verleden. Enerzijds heeft de socialistische zuil nooit de omvang gekend van de christelijke zuil. Anderzijds is deze zuil veel minder gekenmerkt geweest door onderlinge competitie bij de verschillende partners, aangezien ze toch allen behoorden tot de vakbond ABVV (De Winter, 1999: 94). Bovendien is de relatie tussen socialistische partij en zijn partners er steeds een geweest van omgaan met successen en falingen van de partij. Daardoor was de schok bij de electorale achteruitgang van de socialistische partij veel minder dan bij de christelijke organisaties, waar de oppositiekur van de partij van 1999-2004 als een ware kaakslag aankwam. De verwachting is dan ook dat Sp.a redelijk stabiele banden onderhoudt met zijn bewegingen. Een stabiliteit die nogmaals bewezen werd bij de weigering van de uitgestoken hand van Erik De Bruyn door de vakbond, bij de oprichting van de nieuwe politieke beweging 'Rood!' (De Standaard, 2011). Vraag is alleen of deze banden wel substantieel zijn en veel verder gaan dan enkel de vakbond. Waar de oprichting van 'Rood!' voorlopig geen goede remedie blijkt te zijn, duidt ze wel de kwaal aan: te weinig aandacht voor de basis bij de Sp.a-top.

³⁰ Zie ook: verschillen in politieke cultuur van partijen, bijvoorbeeld in het omgaan met interne conflicten (De Winter, 1992: 259).

Een derde partij waar een zekere invloed te verwachten valt van belangengroepen, is de groene partij. Uit een studie van Walgrave blijkt dat het toenmalige Agalev met name met de nieuwe sociale bewegingen goede contacten onderhield. Ondanks de beperkte macht van deze partij, hadden zijn parlementsleden gemiddeld meer bewegingscarrières achter de rug dan die van de SP en de VU. Bovendien ondervonden de parlementsleden van de groene partij dat ze als fractie veel meer vrijheid kreeg dan andere fracties. De relatie tussen de groene partij en belangengroepen werd gekenmerkt door selectieve, wisselende en informele contacten (Walgrave, 1995).

Bij de andere partijen valt minder input van de bewegingen te verwachten, behalve dan bij de Vlaams-nationalistische partijen N-VA en Vlaams Belang vanwege het sterk uitgebouwde verenigingsleven op deze communautaire breuklijn. Van parlementsleden van de liberale partijen, LDD en Open VLD, wordt vanwege hun ideologische positie, die de rol van belangengroepen en de staat wil minimaliseren, weinig additieve aandacht voor belangengroepenthema's verwacht. De verzuilde band die er was tussen de liberale partij en zijn verenigingen, die sowieso al weinig voorstelde in vergelijking met de andere zuilen, werd door Verhofstadt begin jaren '90 helemaal van tafel geveegd (Walgrave, 1995: 306). Het verkiezingsverlies destijds heeft weliswaar gezorgd voor een mildere toon, ook binnen de liberale partij³¹, ideologisch lijkt de partij nog steeds niet voorbestemd tot een hechte samenwerking met het verenigingsleven.

Het is niet enkel nuttig om de partijen individueel te benaderen. Door partijen onder te brengen in groepen, kan de invloed van gemeenschappelijke kenmerken worden nagegaan.

Zo is er allereerst de breuklijn links-rechts. Het is interessant om na te gaan of deze ideologische tweedeling zich weerspiegelt in de houding naar belangengroepen toe. Sommigen beweren dat de meer uitgesproken linkse en rechtse partijen gezamenlijk significant meer waarde hechten aan representatie van bovenaf dan de centumpartijen³² (Andeweg en Thomassen, 2005: 519). Een conclusie die slechts gedeeltelijk ondersteund wordt door de gegevens van Lieven De Winter. In alle traditionele partijen adopteerden de parlementsleden een 'trustee'-houding³³. Deze houding was bovendien het sterkst terug te vinden bij de christendemocraten, de centumpartij bij uitstek (De Winter, 1992: 256). Het is dan ook onduidelijk of er een effect zal zijn en zo ja, welke richting dit effect zal uitgaan.

³¹ Zo bracht de Open VLD in 2007 een pamflet uit over het belang van het verenigingsleven. Weliswaar nog steeds binnen een liberaal ideologisch kader ("dialogeren kan, bepalen niet"), werd hierin het belang van het verenigingsleven aangeduid (Open VLD, 2007).

³² "In representation from above, the representatives are assigned a more active role. The process of political representation starts with the representatives, who enter the political process with their views and put these views to the citizens for their approval" (Andeweg en Thomassen, 2005: 511).

³³ Een 'trustee' plaatst zijn eigen oordeel boven dat van de mensen die hij representeert (Andeweg en Thomassen, 2005: 507). Dit is met andere woorden een vorm van representatie van bovenaf.

We kunnen de partijen ook onderverdelen naargelang hun grootte. In partijen met weinig zetels, moeten parlementsleden veel meer rollen aannemen. Vaak zijn ze zowel belangrijk als woordvoerder richting de media, electoraal kopstuk, controlerende instantie richting de regering, voorsteller van alternatieve wetgeving en vertegenwoordiger van zowel eigen regionale achterban, als in sommige gevallen van regio's die vanwege het beperkt aantal zetels geen eigen parlements lid hebben. Parlementsleden van kleine partijen zullen dan ook over het algemeen generalisten zijn, i.e. met aandacht voor meerdere thema's (De Winter, 1992: 74). Bovendien hebben partijen met meer zetels nu eenmaal meer macht. Vooral als deze surplus aan zetels structureel is en belangengroepen weten dat ze altijd bij de partij in kwestie kunnen aankloppen om iets gedaan te krijgen (Walgrave, 1995: 285). Het is dan ook de verwachting dat parlementsleden van kleine partijen in mindere mate additieve aandacht zullen besteden per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema.

Het laatste onderscheid dat ik zal maken is dat tussen traditionele en niet-traditionele partijen. De traditionele partijen worden soms aangeduid als de traditionele politieke families, i.e. de christendemocraten, de socialisten en de liberalen (De Winter, 1992: 72). Dit onderscheid zal vooral van waarde zijn binnen onderzoeken naar hoeveelheid parlementair werk, zoals *The Belgian Legislator* er één is. De niet-traditionele partijen, ook drukkings- of zweeppartijen genoemd, hebben inderdaad actievere parlementsleden (De Winter, 1992: 276). In deze thesis, die meer de inhoud van het parlementair werk onder de loep neemt, levert het wellicht sterkere resultaten op om enkel te kijken naar de traditioneel sterke zuilpartijen, de christendemocraten en de socialisten. Ook Thomassen en Andeweg nemen enkel de christelijke en socialistische zuil onder de loep bij hun onderzoek naar representatiefocus van de Nederlandse parlementsleden. Zij vonden overigens geen verband tussen lidmaatschap van een partij met sterk verzuimd verleden en attitude naar belangengroepen toe (Thomassen en Andeweg, 2003: 16).

Samengevat verwacht ik bij de individuele partijen vooral extra aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema bij parlementsleden van CD&V, Sp.a, Groen! en in mindere mate de NV-A en het Vlaams Belang. Bij de gegroepeerde partijen lijken vooral de parlementsleden van de grote partijen structureel meer mogelijkheden te hebben om samen te werken met belangengroepen. De andere onderscheiden, links-rechts en traditioneel tegenover niet-traditioneel, hebben wellicht minder waarde.

b) *Parlementsleden van regeringspartijen besteden meer additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema*

Een cruciaal onderscheid is dat tussen regerings- en oppositiepartijen. *“Whereas allies in opposition represent an opportunity for the movement emergence and mobilization, when allies are into power they constitute an opportunity to bring social movements demands in the political system”* (Giugni en Passy, 1998: 6). Zo vond de voornaamste bloeiperiode voor sociale bewegingen in Frankrijk plaats wanneer hun voornaamste politieke partner, de socialistische partij, in de oppositie zat. Als het echter gaat om het overbrengen van standpunten op de politieke agenda, waar ik het in deze thesis over heb, zijn regeringspartijen vanuit het standpunt van de belangengroepen een veel effectiever kanaal (Giugni en Passy, 1998).

Dit heeft verschillende redenen. Allereerst speelt het machtsargument mee. Regeringspartijen hebben nu eenmaal meer te bieden vanwege hun controle op het politieke beleidsproces (zowel de politieke arena als de administratie) (Walgrave, 1995: 285). De regering is waar het beleid gemaakt wordt, zeker in partocratische landen als België waar het parlement eerder reactief dan actief is. *“Once policy has been agreed and formulated by government, it is placed before the legislature for approval and that approval is usually forthcoming”* (Norton, 1999: 7). Dit leidt er dan ook toe dat voor alle belangengroepen, het parlement slechts een secundaire focus van aandacht is (De Winter, 1999: 90).

De link met de regering in het parlement, zijn de parlementsleden van de regeringspartijen. Allereerst kunnen deze parlementsleden standpunten van belangengroepen articuleren naar de regering toe. Dit gebeurt in de eerste plaats door de verantwoordelijke minister of diens kabinet aan te spreken. Uit Nederlands onderzoek blijkt duidelijk dat deze toegang veel beter is voor parlementsleden van de regeringspartijen³⁴. Anderzijds is het zo dat parlementsleden van regeringspartijen niet meer dan parlementsleden van oppositiepartijen deze contacten benutten om groepsbelangen te verdedigen (Thomassen en Andeweg, 2003: 14). Tarrow beweert dan weer dat regeringspartijen in tijden van electorale onrust meer openstaan voor maatschappelijke noden en eisen dan in tijden van politieke rimpelloosheid³⁵ (Tarrow, 1991: 84-86). De vraag kan natuurlijk gesteld worden waarom belangengroepen zouden aankloppen bij parlementsleden als ze directe kanalen met de regering zelf hebben. Volgens Jan Laurys (CD&V) worden deze directe lijnen vooral aangesproken bij acute problemen. Voor thema's die op lange termijn werken, is het parlement nog

³⁴ Waar 51 % van de parlementsleden van regeringspartijen maandelijks contact heeft met ministers, is dit bij parlementsleden van oppositiepartijen slechts 25% (Thomassen en Andeweg, 2003: 14).

³⁵ De electorale terugval van de traditionele partijen werd al behandeld op p. 16-17.

steeds een nuttig en veelgebruikt mikpunt³⁶. Een tweede reden waarom parlementsleden van regeringspartijen een effectiever mikpunt zijn, ligt in de interne werking van het parlement. Wetsontwerpen van de regering hebben voorrang. Het is dan ook moeilijker voor individuele parlementsleden om voorstellen op de parlementaire agenda te krijgen, die overvol is. Dit geldt voor individuele parlementsleden van meerderheidsfracties, maar al helemaal voor parlementsleden van oppositiepartijen (Walgrave, 1995: 285).

Niet alle aanwijzingen duiden op een surplus aan aandacht voor thema's van belangengroepen bij regeringspartijen. Oppositiepartijen zonder uitzicht op regeringsdeelname (en de bijhorende verantwoordelijkheden), kunnen makkelijker radicale standpunten innemen. Dit zowel in hun partijmanifest (waar standpunten van belangengroepen kunnen worden geïncorporeerd), als tijdens hun parlementaire activiteiten (Walgrave, 1995: 35).

Niettemin verwacht ik dat parlementsleden van regeringspartijen meer additieve aandacht zullen hebben per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Met name het machtsargument en het feit dat de regering de arena bij uitstek is waar beleid tot stand komt, maakt de regeringspartijen (en zijn parlementsleden) tot een belangrijk mikpunt voor belangengroepen.

c) Hoe meer medewerkers werkzaam zijn binnen de studiedienst van de partij (en des te meer info een partij zelf kan genereren), des te minder additieve aandacht we kunnen verwachten van hun parlementsleden per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema

Parlementsleden hebben nood aan informatie om op adequate wijze de regering te kunnen controleren of eigen wetgeving te produceren. Correcte informatie over wat er leeft bij de bevolking, evenals technische assistentie bij het opstellen van een interpellatie, amendement of andere parlementaire activiteit, is vaak moeilijk te verkrijgen (Burstein, 1999: 12). Met name West-Europese parlementsleden hebben, in vergelijking met hun Amerikaanse collega's, weinig middelen hiertoe (Norton, 1999: 12).

In een partocratisch land als België wordt dit deficit aan informatie opgevangen door de subsidiëring van studiediensten bij de partijen. *"The traditionally poor institutional staffing of individual MP's and the well-subsidized party research centers add to an MP's dependency on his or her party organization"* (De Winter, 1999: 98).

³⁶ Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, 25 mei 2011, Brussel.

De studiediensten van de partijen zijn echter niet de enige bronnen van informatie voor parlementsleden. Ook sommige belangengroepen hebben dit potentieel. Dit kan zijn door het hebben van een eigen studiedienst, maar evengoed door het doorgeven van informatie over wat er leeft aan de basis. Deze bronnen verminderen niet alleen de afhankelijkheid van de studiedienst van de partij, ze vergroten ook de mogelijkheden om effectiever de regering te controleren (Norton, 1999: 12). Ze worden dan ook graag gebruikt door parlementsleden. Lieven De Winter vond dat in 1980 bijna de helft van de parlementsleden hulp kreeg van belangengroepen (De Winter, 1997: 139).

Het is mijn verwachting dat in partijen met een sterker uitgebouwde studiedienst, parlementsleden minder nood hebben aan informatie van buitenaf en dus minder beroep zullen doen op belangengroepen.

3.2.3. Kenmerken van de banden met belangengroepen

- a) *Parlementsleden schenken meer additieve aandacht per thema bij toenemende banden met grote belangengroepen van dat thema*

De ruiltheorie stelt dat actoren pas tot een ruil zullen overgaan als beide partijen hier iets bij te winnen hebben (Walgrave, 1995: 278). De continuïteit van de ruilrelatie wordt bepaald door de kwaliteit en kwantiteit van de voordelen die beide partners elkaar te bieden hebben. Beide partners hebben dan ook hulpbronnen, of *resources*, die voor de andere onmisbaar zijn (Benson, 1975).

Grote belangengroepen hebben in dit opzicht meer te bieden. Allereerst hebben ze meer leden, die als potentieel electoraat een cruciale *resource* zijn voor zowel individuele parlementsleden als partijen (Walgrave, 1995: 219). Ten tweede zijn ze organisatorisch beter uitgebouwd en beschikken ze over meer middelen. Zo hebben sommige belangengroepen hun eigen studiedienst, waardoor ze meer geloofwaardige informatie kunnen doorspelen naar parlementsleden (Norton, 1999) (Burstein, 1999). Ten derde investeren grote belangengroepen soms in partijen in de vorm van financiering van campagnes of door het voorstellen of ondersteunen van kandidaten (Walgrave, 1995: 289). Dit laatste argument speelt vooral bij grotere belangengroepen, die vanwege hun maatschappelijke verantwoordelijkheid meer nood hebben aan politieke invloed (Cossey et al., 1993: 245). Ten slotte kunnen banden met belangengroepen binnen een partij statusverhogend werken (Norton, 1999: 12-13). Dit speelt meer bij banden met grote en breed vertakte belangengroepen dan bij obscure, lokale groeperingen.

Hoewel het parlement slechts van secundair belang zal zijn voor deze groepen en ondanks dat zij zich wellicht vooral tot de machtige partijen zullen richten, verwacht ik een globaal beeld van meer aandacht voor thema's van grote belangengroepen. Dit is overigens een algemene kritiek tegen neocorporatistische systemen, waar sterke belangengroepen de anderen van de staatsruif zouden verdringen (Voerman, 1992) (Norton, 1999: 14) (Van Deth, 1997: 3-4).

b) *Overlappend leiderschap leidt ertoe dat een parlamentslid meer additieve aandacht zal besteden per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema*

Wanneer een persoon in meerdere organisaties een bestuursfunctie op zich neemt of een leidende rol speelt, spreken we van overlappend leiderschap. Op deze wijze wordt een brug geslagen tussen beide organisaties, waardoor op hoog niveau kan gecommuniceerd worden (Walgrave, 1995, 71). Overlappende leiderschappen zijn dan ook krachtige integratie-instrumenten: *“Although overlap in leadership is a less conspicuous method than formal ties, it is probably far more important in relating parties to social groups”* (Valen & Katz, 1964: 314). Deze leiderschapsoverlapping hoeft niet gelijktijdig te zijn met het politiek ambt. Vroegere banden worden lang niet altijd doorgeknipt en worden dan ook meegenomen in de analyse.

Overlappende leiderschappen zijn een veelbeproefd integratie-instrument bij alle Vlaamse partijen (Walgrave, 1995: 73). Bovendien blijkt uit onderzoek van Lieven De Winter dat overlappend leiderschap in 1980 leidde tot 3,5 uur contact met belangengroepen per week, tegenover 1,2 uur bij de andere parlamentsleden (De Winter, 1997: 138). Het is mijn verwachting dat deze trend zich, 30 jaar later, zal blijven doorzetten en zal leiden tot meer additieve per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema.

c) *Hoe langer geleden de band met de belangengroepen plaatsvond, des te zwakker deze connectie is en des te minder additieve aandacht we zullen zien per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema*

Het onderscheid tussen synchronische en diachronische overlappende leiderschappen wordt in deze hypothese verder uitgewerkt. Deze laatste vorm, ook wel historische overlapping genaamd, betekent dat een vroeger bestuurder/leider van een organisatie of partij in het bestuur van een andere partij of organisatie zetelt. Banden met een vroegere organisatie worden zelden volledig verbroken: met name bij een sterke integratie in de vroegere organisatie, wat per definitie het geval is bij leiders of

bestuurders, behoudt men vaak een netwerk van persoonlijke contacten: *“When a man changes jobs, he is not only moving from one network of ties to another, but also establishing a link between these”* (Granovetter, 1973: 1373). Deze connecties zijn volgens Granovetter niet erg sterk, maar zijn efficiënt in het linken van netwerken die niet via formele banden met elkaar in contact staan. Hij spreekt over de *strength of weak ties* (Granovetter, 1973: 1982). Doordat deze zwakke connecties minder opvallen, hebben ze het strategisch voordeel dat er minder snel zal beschuldigd worden van partijdigheid of voortrekken van deelbelangen (Walgrave, 1995: 72).

Anderzijds is bij synchronische overlapping de connectie tussen parlementslid en belangengroep nu eenmaal sterker. Het parlementslid is vanwege zijn functies veel meer betrokken in beide organisaties, die in sommige gevallen ook nog eens via diverse contactpunten binnen de partij of belangengroep de relaties onderhouden (Walgrave, 1995: 169). Het lijkt onvermijdelijk dat naarmate de jaren verstrijken, de relatie tussen een individu en een vroegere belangengroep aan kracht verliest, wat dan zou leiden tot minder additieve aandacht voor thema's van die belangengroep bij toenemende banden.

Om te concluderen is het onduidelijk of synchronische, dan wel diachronische overlapping zorgt voor meer extra aandacht voor belangengroepenthema's. Enerzijds onderhoudt een parlementslid vaak zijn relaties met vroegere netwerken – ik verwacht dit vooral bij grote belangengroepen met cruciale *resources* - en wordt in dit opzicht gesproken over de *strength of weak ties*. Anderzijds blijven het wel zwakke verbanden die wellicht in kracht en frequentie moeten onderdoen voor synchronische banden.

- d) *Hoe langer het parlementslid betrokken is (geweest) bij een belangengroep, des te sterker deze connectie is en des te meer additieve aandacht we zullen zien per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema*

Walgrave vond dat het parlementair werk van de Agalev-parlementsliden begin jaren '90 meer de sporen droeg van hun verleden bij belangengroepen, naarmate dit vroegere engagement sterker was (Walgrave, 1995: 120).

Het is mijn verwachting dat een sterk engagement samen gaat met een langdurige betrokkenheid. Ik verwacht dan ook meer additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema wanneer parlementsliden langer betrokken (geweest) zijn bij die belangengroepen.

3.2.4. Kenmerken van de parlementaire activiteiten

- a) *In de commissies wordt meer additieve aandacht geschonken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema dan in de plenaire vergadering*

We kunnen verwachten dat de verschillen in werking en structuur tussen commissievergaderingen en de plenaire vergadering zorgen voor een ander klimaat waarbinnen parlementsleden aandacht kunnen (of mogen) schenken aan thema's van belangengroepen. Commissievergaderingen zijn meer afgesloten dan de plenaire vergadering, wat ertoe leidt dat deze laatste een veel beter doelwit is voor het trekken van media-aandacht (Norton, 1999: 9). Vooral oppositiepartijen maken hier gebruik van en zijn veel actiever in de plenaire vergadering (De Winter, 1992: 70). Het is echter zeer de vraag of partijen, die de touwtjes stevig in handen houden, zullen toelaten dat de plenaire vergadering een forum wordt voor het verdedigen van standpunten van belangengroepen. Vanwege de openheid van de plenaire vergadering en de mogelijkheid op stevig gemediatiseerde discussies, zijn met name de meerderheidspartijen zeer zorgvuldig in het toelaten van hun parlementsleden om te interpellieren in de plenaire. Bovendien is er een reglementaire beperking wat het aantal activiteiten in de plenaire betreft, wat overleg binnen de fracties noodzakelijk maakt³⁷. In alle partijen is er dan ook goedkeuring vereist van de fractie voor elke plenaire tussenkomst (De Winter en Dumont, 2000: 114).

In de commissies is dit veel minder het geval, met name bij schriftelijke en mondelinge vragen genieten parlementsleden veel vrijheid wat kan leiden tot een de facto autonomie van de partijfractie (De Winter en Dumont, 2000: 116). Sommige parlementsleden kunnen vanwege hun specialisatie- en commissiekeuze zelfs uitgroeien tot woordvoerders van de partij binnen hun domein en vanuit die functie een sterke invloed hebben op de partijstandpunten (Thomassen en Andeweg, 2003: 17). Ook belangengroepen spelen hier op in. Met name in systemen als België, waar commissies zijn georganiseerd op basis van parallelle beleidssectoren in de regering, kan een hoge activiteit van belangengroepen verwacht worden (Norton, 1999: 10). Belangengroepen zijn belangrijk in het kiezen van zowel parlementaire specialisatie als commissielidmaatschap³⁸: *“They [representatives of the interest groups] seek membership of and leadership positions in committees which are dealing with policy matters relevant to the interest group and will initiate and monitor relevant legislative proposals and amendments or oppose harmful legislation or amendments”* (De

³⁷ Interview Wouter De Vriendt, lid Kamer Groen!, op 6 juni 2011, Brussel.

³⁸ Zo beweerde in 1980 37.7% van de bevraagde parlementsleden dat banden met belangengroepen belangrijk waren bij het kiezen van hun specialisatie (De Winter, 1992: 245). Bijna een op vijf ondervraagden zei dat banden met belangengroepen de belangrijkste reden was voor de keuze voor een commissie (De Winter, 1997: 102).

Winter, 1992: 81). Bovendien waren de parlementsleden die hun electoraal mandaat combineerden met een leiderschapsfunctie in een belangengroep over het algemeen minder actief in de plenaire vergadering en actiever in de commissies, in vergelijking met de anderen (De Winter, 1997: 102-103).

Ik verwacht dan ook dat het onderscheid tussen acties in de commissies en acties in de plenaire vergadering nuttig is. Commissies zijn voor sommige parlementsleden de kern van het parlementaire werk. Zo noemde toenmalig Agalev-senator Wilfried Devlieghere de plenaire vergadering ‘een flauw afkooksel voor de tribune en voor de pers’ (Walgrave, 1995: 343). Ik verwacht eveneens dat toenemende banden met belangengroepen een groter effect zullen hebben op de extra aandacht voor deze thema’s in de commissies dan in de plenaire vergadering.

b) In het Vlaams Parlement wordt meer additieve aandacht geschonken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema dan in de Kamer

Walgrave stelde in 1995 al vast dat zijn onderzoek, door enkel te focussen op het Federaal Parlement, mogelijk geen correcte weergave was van de bewegingsgerichtheid van de Agalevinterventies. *“Door de voortschrijdende staatshervorming werden belangrijke bewegingsthema’s, vooral dan milieu, ook in de besproken periode reeds grotendeels naar de Vlaamse Raad doorgeschoven”* (Walgrave, 1995: 343). Het Vlaams Parlement heeft inderdaad de bevoegdheid over heel wat typische belangengroepenthema’s³⁹: leefmilieu, cultuur, taalgebruik, onderwijs, gezondheidszorg, tewerkstelling, jeugdbeleid, migrantenbeleid, kinderopvang.... Ook Jan Laurys (CD&V) verklaarde om diezelfde reden de grotere aanwezigheid van het ACW in het Vlaams Parlement: *“De thema’s van het Vlaams Parlement leunen heel nauw aan bij de thema’s waar het ACW toch wel mee bezig is. Er is op federaal niveau natuurlijk nog de sociale zekerheid, dat speelt ook wel een rol voor ACW en de mutualiteiten... Andere thema’s: militair, politie enzo... Daar komt het ACW als dusdanig niet zo heel veel in. Ook zelfs syndicaal, politie en leger, daar is het ACW niet de sterkste vakbond”*⁴⁰.

Ik verwacht dan ook dat in het Vlaams Parlement, door de aanwezigheid van enkele typische belangengroepenthema’s in het bevoegdhedenpakket, parlementsleden meer extra aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema.

³⁹ In mijn dataset vallen vier van de vijf hoofdcodes die het meeste aandacht krijgen van belangengroepen grotendeels in het bevoegdhedenpakket van het Vlaams Parlement: cultuur, sociale zaken (kinderopvang, jeugd- en bejaardenbeleid...), gezondheidszorg, burgerrechten en vrijheden (gelijke kansenbeleid) (zie Tabel 2 in de bijlage).

⁴⁰ Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, 25 mei 2011, Brussel.

- c) Parlementsleden schenken meer additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema naarmate de parlementaire activiteit meer symbolisch is

Allereerst kruipt er minder tijd in het opstellen van symbolische parlementaire activiteiten (Walgrave, 1995: 42). Parlementsleden stellen dan ook veel meer parlementaire vragen dan dat ze resoluties of wetsvoorstellen indienen⁴¹ (De Winter, 1992: 33). Dit betekent niet dat ze binnen deze activiteiten dan ook meteen meer extra aandacht aan thema's van belangengroepen zullen schenken, maar er is alleszins wel meer de kans toe.

Een tweede belangrijkere reden is dat substantieel parlementair werk meer onder controle van de partijen staat. Voor het indienen van vragen is vanwege het geringe politieke belang geen toestemming van de fractie vereist⁴². Deze relatieve autonomie zou een ideale mogelijkheid kunnen bieden voor parlementsleden om aan belangengroepen te tonen dat er aan hun bekommelingen gewerkt wordt, zonder de partij te erg voor het hoofd te stoten. Ook uit een survey van Lieven De Winter bij alle parlementsleden uit 1980, bleek dat parlementsleden de meeste hulp kregen van belangengroepen bij de parlementaire vragen (De Winter, 1992: 231).

Ik verwacht dan ook meer additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema naarmate de parlementaire activiteit meer symbolisch is.

⁴¹ Zie ook het aantal observaties in tabel 8 (bijlage).

⁴² Interview Wouter De Vriendt, lid Kamer Groen!, op 6 juni 2011, Brussel.

4. Methodologie

Het is geen eenvoudige opgave om de invloed van belangengroepen op parlementaire activiteiten bloot te leggen. Ideaal zou zijn om met elk parlementslid elke parlementaire actie te overlopen gedurende een bepaalde periode (liefst nog een periode die niet 'besmet' is door staats hervormingsperikelen), om op die wijze een duidelijk beeld te krijgen van de oorsprong van elke actie. Dit in de hoop dat het parlementslid deze oorsprong nog kan achterhalen en de waarheid zegt over de precieze herkomst. Deze werkwijze is helaas onhaalbaar.

Aanvankelijk was het de bedoeling om een survey op te stellen gericht naar de parlementsleden en te peilen naar attitudes over de inmenging van belangengroepen. Ook hier is de haalbaarheid echter twijfelachtig. Parlementsleden zijn immers overbevraagd. Het zou voor een simpele masterstudent een enorme opgave zijn om een aanvaardbare responsgraad bij elkaar te krijgen. Bovendien is survey-onderzoek een veelbeproefd instrument in België om parlementsleden te bestuderen. Zo roept Lieven De Winter in *The Belgian Legislator* op om meer aandacht te schenken aan het gedrag van parlementsleden, in plaats van hun attitudes (De Winter, 1992).

Ik heb dan ook in deze thesis een poging gedaan om de acties van parlementsleden direct te meten. Ik heb hiervoor gebruik gemaakt van de kwantitatieve agendasetting-methode. Het idee achter deze methode is dat het belang van een thema voor een parlementslid af te lezen valt van de aandacht die het parlementslid aan dat thema schenkt. Het thema stijgt dus op de politieke agenda naarmate het meer aandacht krijgt. Vraag is nu welke factoren deze stijging veroorzaken. Specifiek in deze thesis wordt agendasetting gebruikt om de invloed van banden met belangengroepen na te gaan op de additieve aandacht per thema.

Voordelen van kwantitatief onderzoek zijn doorgaans te vinden in een hogere betrouwbaarheid en representativiteit. Het nadeel van de agendasetting-methode (en kwantitatief onderzoek in het algemeen) kan omschreven worden als zijn 'oppervlakkigheid'. Kwantitatief onderzoek leent zich immers veel minder dan zijn kwalitatieve tegenhanger tot 'in-depth'-onderzoek. Om een voorbeeld te geven: ik kan via agendasetting perfect vaststellen dat een bepaald thema dat prominent aanwezig is in het discours van een belangengroep, in grote mate ook de parlementaire actie van een parlementslid beheerst. Dit thema, bijvoorbeeld sociale zaken, is echter een ruim begrip. Het is dan ook verre van zeker dat het bij een specifieke parlementaire actie over hetzelfde issue gaat (sociale zaken omvat zowel kinderopvang als ouderenbeleid). Bovendien is het, zelfs als ik al kan vaststellen dat het om hetzelfde issue gaat, lang niet duidelijk of de belangengroep in kwestie wel input heeft gehad. Helaas bestaat de perfecte methode in dit onderzoeksveld niet. Uit mijn analyse bleek wel

dat parlementsleden die de perceptie hebben dat ze sterk beïnvloed worden, ook diegenen zijn die veel additieve aandacht schenken per thema bij banden met belangengroepen. Deze link tussen gedrag en attitude is een validatie van mijn model. Om het probleem van de oppervlakkigheid van kwantitatief onderzoek nog verder aan te pakken, heb ik nog twee interviews gedaan in een poging meer in de diepte te kunnen vragen over de relaties tussen twee partijen (Groen! en CD&V) en belangengroepen.

Ik hoop op deze wijze, door een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden die elkaar aanvullen, een betrouwbare meting van de invloed van banden met belangengroepen op het parlementair werk van Vlaamse parlementairen te kunnen uitvoeren.

4.1. Beschrijving data

De onderzoekspopulatie bestaat uit 77 Vlaamse parlementsleden die zetelden in de periode 2007-2009⁴³. Ik neem twee parlementen onder de loep: het Vlaams Parlement (35 parlementsleden in mijn dataset) en de Federale Kamer (42 parlementsleden in mijn dataset)⁴⁴. Deze personen zijn niet doelbewust gekozen, maar zijn diegenen die in een survey uit een ander onderzoek uit 2009 een vraag hadden beantwoord over de gepercipieerde invloed die belangengroepen hadden op hun activiteiten. Eén parlements lid heb ik uit deze dataset moeten verwijderen, namelijk Marleen Vanderpoorten. Zij was in de periode 2006-2009 voorzitter van het Vlaams Parlement en stelde vanwege haar specifieke rol dan ook geen vragen, interpellaties etc. Een overzicht van de 77 parlementsleden in mijn dataset staat in onderstaande tabel.

[Tabel 1]

De bestudeerde periode is 2007-2009. Voor het Vlaams Parlement was dit de laatste twee jaar van de legislatuur 2004-2009. Voor de Federale Kamer de eerste twee jaar van de legislatuur 2007-2010. Op deze wijze heb ik zowel variatie wat het aantal bestudeerde jaren betreft, als wat de periode in de legislatuur betreft. Desondanks is het niet uitgesloten dat gedurende de bestudeerde periode, de perikelen rond de staatshervorming een vertekend beeld geven.

⁴³ De periode gaat in bij de start van het parlementair jaar in 2007 en eindigt bij het einde van het parlementair jaar in 2009 in Kamer en Vlaams Parlement.

⁴⁴ In het Vlaams Parlement zetelen in totaal 124 parlementsleden. In de Federale Kamer zijn dit er 150, waarvan 88 Vlamingen in de legislatuur 2007-2010.

4.2. Uitwerking afhankelijke variabele

Aandacht per thema

Ik heb de parlementaire activiteiten van 77 parlementsleden gedurende twee jaar gecodeerd volgens het codeboek van het *Comparative Agendas Project* (of: CAP), een internationaal onderzoek naar politieke agenda's en de onderlinge beïnvloeding⁴⁵. Ik heb gebruik gemaakt van de Nederlandstalige versie 13/11/2009 van het CAP-codeboek, die op dat ogenblik de meest recente was.

Zelf heb ik 4208 activiteiten gecodeerd uit het Vlaams Parlement⁴⁶. Ik beschikte reeds over 9889 gecodeerde activiteiten uit de Kamer van CAP-medewerkers aan de Universiteit Antwerpen. Dit brengt mijn totaal aantal gecodeerde parlementaire activiteiten dus op 14097. Deze activiteiten werden eerst gecodeerd op het laagste codeerniveau en nadien geaggregeerd tot hoofdcodes, zodat alle sociale thema's, alle juridische thema's etc. ondergebracht werden in een van de 28 hoofdcodes. In onderstaande tabel staat een overzicht van de 28 hoofdcodes met per hoofdcode het aantal belangengroepen in mijn dataset die rond deze code werken. Als een belangengroep meerdere keren voorkomt, wordt deze dubbel geteld.

[Tabel 2]

Vervolgens werd binnen elke hoofdcategorie en per parlements lid nagegaan wat de frequentie was van het aantal activiteiten. Ik heb gewerkt met absolute aantallen in plaats van frequenties, om te vermijden dat de hoofdcategorieën onderling afhankelijk zouden worden. Het zijn deze combinaties van hoofdcategorieën met aantal activiteiten (als er geen activiteit was binnen een categorie, werd deze categorie niet meegeteld), die het aantal observaties vormen binnen de analyses.

⁴⁵ The Comparative Agendas Project (CAP) brings together scholars developing systematic indicators of issue attention within their nations' political systems. The CAP extends the Policy Agendas Project topic system, originally developed for the United States, to other nations. This system classifies events (e.g. bills, parliamentary questions, or media stories) for topic, making it possible to study the frequency of such events, and to enable scholars to find and investigate particular events in more detail (Comparative Agendas Project, s.d.).

⁴⁶ De activiteiten zijn terug te vinden op de website van het Vlaams Parlement (Vlaams Parlement, s.d.). Als activiteiten konden ondergebracht worden in meerdere domeinen, werden ze dubbel geteld. Dit gebeurde achteraf in Stata, waardoor het aantal activiteiten van het Vlaams Parlement nog opliep.

4.3. Uitwerking onafhankelijke variabelen

Banden belangengroepen

Mijn primaire onafhankelijke variabele geeft de banden met belangengroepen weer per parlamentslid. Deze banden werden gevonden in biografieën of curriculum vitae van de parlamentsleden via verschillende bronnen: persoonlijke website, cumuleo⁴⁷, website van de partij of persoonlijke pagina op het Vlaams Parlement of Kamer en ten slotte het Politiek zakboekje⁴⁸.

Op deze wijze werd per parlamentslid maximum drie banden verzameld⁴⁹. Op basis van deze banden werd manueel thema per thema en parlamentslid per parlamentslid nagegaan of het thema in kwestie ook binnen het repertorium van een van de belangengroepen viel. De variabele geeft per thema het aantal belangengroepen weer die werken rond dat thema. Dit zijn ten minste nul en maximum drie belangengroepen. In onderstaande tabel staat een overzicht van alle parlamentsleden in mijn dataset met per parlamentslid de gevonden banden met belangengroepen en de thema's waarrond deze groepen werken. Voor de meeste parlamentsleden werd minstens één band met een belangengroep gevonden, zoals blijkt uit Figuur 1.

[Tabel 1]

[Figuur 1]

Vervolgens de overige onafhankelijke variabelen, die werden gebruikt om subpopulaties in te delen en aan de hand hiervan te kijken hoe de relatie tussen toenemende banden met belangengroepen en additieve aandacht per thema veranderde binnen de subgroep in kwestie.

Perceptie: in een ander onderzoek werd aan de parlamentsleden een vraag gesteld naar hun perceptie over de hoeveelheid (in percent) van hun parlementaire activiteiten die ze hadden afgeleid

⁴⁷ Cumuleo is een Belgische website die voor alle parlamentsleden (11854 in totaal) de dubbelmandaten weergeeft. Het gaat hier om synchronische banden, dus gelijktijdig met hun politieke functie (Cumuleo, s.d.).

⁴⁸ Het Politiek zakboekje (versie decision makers) brengt elk jaar de curriculum vitae en contactgegevens van alle Belgische parlamentsleden samen. Ik heb gebruik gemaakt van de versie 2009 (Ysebaert en Asselberghs, 2009).

⁴⁹ Dit was in het merendeel van de gevallen voldoende, indien niet werd de keuze gemaakt op basis van een zo groot mogelijke spreiding van thema's. Met andere woorden: als een parlamentslid al twee banden had met milieugroepen en de keuze voor de derde ging tussen een milieugroep en een groep uit de cultuursector, werd gekozen voor deze laatste. De noodzaak tot keuzes maken is echter niet vaak voorgekomen.

van belangengroepen⁵⁰. Het is op basis van de personen die deze vraag hadden beantwoord dat mijn steekproef werd bepaald (het onderzoek liep in dezelfde periode als mijn onderzoek). Ik zal deze variabele gebruiken als validatie van mijn basismodel door de link te leggen tussen attitude en gedrag, die reeds in voorgaand onderzoek werd vastgesteld (De Winter, 1992). De waarden van deze variabele gaan van minimum 5 % tot maximum 80 %. Het gemiddelde is 23.66 % met een standaardfout van 0.46.

Leeftijd: de leeftijd van het parlementslid in 2007, de start van mijn onderzoeksperiode. De leeftijd varieert van 26 voor het jongste parlementslid tot 64 voor het oudste parlementslid. De gemiddelde leeftijd is 43.05 jaar met een standaardfout van 0.28.

Anciënniteit: aantal jaren dat het parlementslid zetelt in het parlement, eveneens ten opzichte van 2007. De anciënniteit varieert van 0 jaar tot 24 jaar. De gemiddelde anciënniteit is 6.23 jaar (standaardfout van 0.16).

Voorkeurstemmen: het behaalde aantal voorkeurstemmen bij de federale verkiezingen (voor parlementsliden uit de Kamer) of regionale verkiezingen (voor parlementsliden uit het Vlaams Parlement). In de analyses werd gewerkt met het percentage voorkeurstemmen dat men behaalde binnen de partij in zijn/haar kiesomschrijving. Dit om te vermijden dat personen met een laag absoluut aantal voorkeurstemmen (vanwege de kleine kiesomschrijving), maar die toch stemmenkanonnen zijn voor de partij, de resultaten niet zouden verkleuren. Deze variabele varieert tussen 0 % en 38 % met een gemiddelde van 6.44 % (standaardfout 0.21).

Fractie leider: dummy-variabele die aangeeft of de persoon op dat moment fractie leider was in Kamer of Vlaams Parlement. In mijn dataset zijn er zes fractie leiders.

Partij: partij waartoe het parlementslid behoort. In mijn dataset zitten acht partijen, tussen de haakjes staat het aantal parlementsliden per partij in mijn dataset: CD&V (21), Sp.a (19), Open VLD (15), Vlaams Belang (11), Groen! (4), LDD (1), Spirit (2), N-VA (4).

Ideologie: ordinale variabele die aangeeft of de partij links (Sp.a, Groen!, Spirit), rechts (N-VA, LDD, Open VLD, Vlaams Belang) of de centrumpartij (CD&V) is. De berekening van de centrumpartij is terug te vinden in de bijlage (tabel 9).

⁵⁰ De letterlijke vraag was: "Of the initiatives (e.g. bills, written and oral questions) which you personally raised in Parliament in the last year, roughly what proportions of these did you respectively derive from interest groups? Could you please give a rough estimate in percentages?".

Traditioneel: dummy-variabele die aangeeft of de partij tot de traditionele zuilpartijen (CD&V en Sp.a) of de niet-traditionele zuilpartijen (Open VLD, Groen!, Vlaams Belang, LDD, Spirit, N-VA) behoort.

Grootte: de grootte van de partij werd berekend aan de hand van het totaal aantal behaalde zetels in het Vlaams Parlement of Kamer. Voor het Vlaams Parlement zijn de cijfers: CD&V 29 zetels, Vlaams Belang 29 zetels, Open VLD 25 zetels, Sp.a 22 zetels, Groen! 7 zetels, N-VA 5 zetels, LDD 4 zetels, Spirit 2 zetels. Voor de Kamer: CD&V 23 zetels, Open VLD 18 zetels, Vlaams Belang 16 zetels, Sp.a 14 zetels, N-VA 8 zetels, LDD 5 zetels, Groen! 4 zetels.

Regering: een dummy-variabele die aangeeft of de partij al dan niet in de regering zat. Dit was in de federale regering onder de bestudeerde periode aan Vlaamse zijde het geval voor CD&V en Open VLD, zowel onder Verhofstadt III als Leterme I. De Vlaamse regering Peeters I bestond uit CD&V, Sp.a en Open VLD.

Studiedienst: deze variabele geeft weer hoeveel personen (in voltijdse eenheden) in 2008 werkten op de studiediensten van de partijen. De cijfers werden verkregen via telefonisch contact met de verschillende studiediensten. Dit waren 13 personen bij Sp.a, 12 bij Open Vld, 7.5 bij Vlaams Belang, 7 bij CD&V en 5.5 bij Groen!. De studiedienst van N-VA werd pas opgericht in 2010. Ik heb geen cijfers voor LDD en Spirit.

Grootte belangengroep: allereerst werd van elk van de maximum drie belangengroepen waarmee een parlementslid banden had, de grootte bepaald. Dit is een ordinale variabele, met de waarden 0 = klein (vaak lokaal), 1 = meerdere afdelingen, 2 = koepelorganisatie, 3 = meerdere afdelingen en koepelorganisatie. Vervolgens werd over de verschillende belangengroepen de gemiddelde grootte berekend. Ik kon de belangengroepen niet individueel blijven behandelen, omdat de analyse dan te ingewikkeld zou worden⁵¹.

Leiderschap: deze dummy-variabele geeft aan of het parlementslid een leiderschapsfunctie had/heeft bij één van de belangengroepen of niet. Hier werd geen gemiddelde genomen: een leiderschapsfunctie bij een van de drie groepen is voldoende. Aangezien ik mijn gegevens haal uit biografieën via verschillende bronnen, waar bijna uitsluitend formele leiderschapsfuncties worden weergegeven, is de verdeling van deze variabele scheef⁵².

⁵¹ Ik zou dan binnen de multi-level analyse op verschillende niveaus moeten werken, i.e. een multi-level doen binnen de multi-level.

⁵² Er zijn 923 eenheden, i.e. thema's waar aandacht aan besteed werd over alle parlementsliden heen, gesteld door een parlementslid met een leiderschapsfunctie bij minstens 1 belangengroep. Er zijn slechts 114 eenheden met parlementsliden met geen enkele leiderschapsfunctie bij de onderzochte belangengroepen.

Jaren geleden: bij elk van de maximum drie belangengroepen werd eerst nagegaan hoe lang geleden de band plaatsvond. Deze cijfers zijn andermaal ten opzichte van 2007, de start van mijn onderzoeksperiode. Vervolgens werd over de verschillende belangengroepen het gemiddelde berekend. De waarden gaan van minimum 0 – dus een synchronische band – naar maximum 45 met een gemiddelde van 4.22 (standaardfout 0.62).

Duur band: bij elk van de maximum drie belangengroepen werd nagegaan hoe lang de banden tussen parlementslid en belangengroep er al waren ten opzichte van 2007, of hoe lang de band in het verleden geduurd had. Vervolgens werd over de verschillende belangengroepen het gemiddelde berekend. Deze waarden gaan van 1 tot 29 met een gemiddelde van 4.97 (standaardfout 0.12).

Vergadering: een dummy-variabele die aangeeft of de parlementaire actie plaatsvond in de commissie of de plenaire vergadering. Van alle eenheden (thema's over alle parlementsliden heen waar aandacht aan besteed wordt) werden er 682 gedaan in commissies en 172 in de plenaire vergadering⁵³.

Parlement: een dummy-variabele die aangeeft of het parlementslid zetelde in de Kamer of het Vlaams Parlement. Van alle eenheden waren er 516 in het Vlaams Parlement en 715 in de Kamer.

Type: een ordinale variabele die aangeeft in welke mate een parlementaire actie substantieel is, i.e. met gevolgen voor het beleid. Deze gegevens werden enkel verzameld voor mijn coderingen in het Vlaams Parlement. Bij de andere gegevens, die ik heb verkregen van medewerkers van CAP aan de Universiteit Antwerpen, werd niet onderverdeeld naargelang type actie. Voor het Vlaams Parlement geldt: maatschappelijke beleidsnota's, verslagen (in commissies, verslagen verzoekschrift, verslagen hoorzitting/gedachtewisseling, verslagmoment Europese Unie), vragen (vraag om uitleg, actuele vraag, schriftelijke vraag) en tussenkomsten in de plenaire vergaderingen kregen als waarde nul, i.e. meest symbolisch. Interpellaties⁵⁴ kregen als waarde één, omdat deze kunnen overgaan tot een motie⁵⁵. Moties hebben waarde twee. De meest substantiële activiteiten zijn de amendementen⁵⁶ en

⁵³ Een derde categorie binnen deze variabele 'initiatieven', die enkel van toepassing is bij de coderingen van het Vlaams Parlement, werd niet meegenomen in de analyse.

⁵⁴ Een interpellatie is een belangrijk middel voor een Vlaams volksvertegenwoordiger (die dan de interpellant wordt genoemd) om de regering te controleren, door een minister te ondervragen over diens beleid (Vlaams Parlement, s.d.).

⁵⁵ Naar aanleiding van een interpellatie kan een met redenen omklede motie of een motie van wantrouwen worden ingediend. Bij een interpellatie kan dus de politieke verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering of van een minister in het gedrang komen, wat bij gewone vragen niet het geval is. [...] Moties zijn officiële teksten van de Vlaamse volksvertegenwoordigers (enkel de motie houdende vertrouwenskwestie wordt door de Vlaamse Regering ingediend) waarin de meest diverse zaken worden geregeld. In moties worden aanbevelingen gedaan aan de Vlaamse regering of diverse procedures opgestart of geregeld (Vlaams Parlement, s.d.).

de voorstellen tot decreet of resolutie⁵⁷. Zij krijgen dan ook waarde drie, i.e. meest substantieel. Deze variabele is scheef verdeeld en beantwoordt aan de realiteit dat de meeste parlementaire activiteiten nu eenmaal een symbolisch karakter hebben: 408 eenheden kregen waarde 0, zes eenheden kregen waarde 1, 40 eenheden kregen waarde 2 en 62 eenheden kregen waarde 3.

4.4. Multi-level analyse

Om het effect na te gaan van banden met belangengroepen op de additieve aandacht per thema bij mijn dataset van Vlaamse parlementsleden, zal ik een regressie uitvoeren. Aangezien mijn data geclusterd is, moet ik opletten voor systematische verschillen tussen parlementsleden. Mijn data bevindt zich immers op verschillende niveaus of *levels*: het individu, de partijen, banden met belangengroepen en het niveau van de parlementaire activiteiten zelf. Het voordeel is dat ik op deze manier niet binnen één niveau blijf werken en kan steunen op een 'rijkere' dataset. Het nadeel is dat eenheden binnen een cluster onderling afhankelijk kunnen worden. Bijvoorbeeld, zo stellen niet alle parlementsleden evenveel vragen. Om te kunnen omgaan met deze onderlinge afhankelijkheid en de dataset optimaal te kunnen uitbuiten, zal ik werken met een multi-level analyse. Op deze wijze wordt gecontroleerd voor de systematische verschillen tussen de parlementsleden (Rabe-Hesketh en Skrondal, 2008).

In de analyse wordt een extra level aangemaakt op het niveau van de parlementsleden. Op het niveau van de parlementaire activiteiten is dit niet nodig aangezien dit het laagste niveau is (en dus al in de multi-level analyse wordt meegenomen). Op de andere niveaus, die van de partijen en van de institutionele kenmerken wordt geen level aangemaakt. Op beide niveaus is het aantal eenheden immers te laag om nog iets zinnigs over de analyse te kunnen zeggen.

De multi-level analyse wordt uitgevoerd in Stata, een statistisch programma dat hiervoor uitermate geschikt is: *"Stata is a natural choice for multilevel and longitudinal modeling since it has gradually become perhaps the most powerful general-purpose statistics package for such models"* (Rabe-Hesketh en Skrondal, 2008: voorwoord xxxi).

⁵⁶ Een amendement is een voorstel om de tekst van een ontwerp of voorstel van decreet, een voorstel van resolutie of een motie te wijzigen. De Vlaamse volksvertegenwoordigers en de Vlaamse Regering kunnen amendementen indienen (Vlaams Parlement, s.d.). Amendementen werden in 1980 in een survey door Lieven De Winter beschouwd door de parlementsleden als een van de meest effectieve parlementaire middelen (De Winter, 1992: 219).

⁵⁷ Voorstellen van decreet zijn de eigenlijke wetsvoorstellen. Resoluties zijn aanbevelingen aan de Vlaamse regering over welke maatregelen ze zou moeten nemen. Ze zijn niet bindend, maar hebben wel politieke macht (Vlaams Parlement, s.d.).

5. Resultaten

Voor ik mijn resultaten overloop, geef ik eerst nog wat toelichting bij de werkwijze. Ik zal niet nagaan of banden met een belangengroep al dan niet zorgen voor aandacht voor een bepaald thema. Wat ik wel doe, is meten of toenemende banden met belangengroepen *binnen de thema's waar het parlementslid al aandacht voor heeft*, zorgt voor additieve aandacht. De reden hiervoor is dat de thema's waar het parlementslid geen aandacht aan geschonken heeft gedurende de onderzoeksperiode, in de analyse niet werden meegenomen. De nulwaarden werden weggegooid. Dit om twee redenen: allereerst is het zo dat door deze nulwaarden wel mee te nemen, de analyse sterk afhangt van de hoeveelheid categorieën waarin de parlementaire activiteiten ondergebracht worden. Bijvoorbeeld: ik werk met de 28 hoofdcategorieën van het CAP-codeboek. Dit is een zeer uitgebreid codeboek, met ook hoofdcategorieën als 'overlijdensberichten' of 'branden en ongelukken', waar amper parlementaire activiteiten over worden gedaan. Als ik deze categorieën wel telkens meeneem als nulwaarde, kunnen ze mijn analyse verstoren. Of nog extremer: als ik had gewerkt met de kleinere categorieën van het CAP-codeboek, zou ik er meer dan 200 gehad hebben. Kortom: door enkel te kijken naar de thema's waar het parlementslid al aandacht voor had (en de additieve aandacht te berekenen) tracht ik te vermijden dat het onderzoek te afhankelijk wordt van de keuze van de onderzoeker over het aantal hoofdcategorieën.

Een tweede reden bestaat erin dat de meeste parlementsleden, met name de meer actievere, over een behoorlijk aandeel van de hoofdcategorieën vragen stellen. Ik werk met een dataset van 77 parlementsleden die activiteiten kunnen doen rond 28 hoofdcategorieën. Dit zijn maximum 2156 observaties (als alle parlementsleden rond elke hoofdcategorie een activiteit doen). Mijn aantal observaties is 1231. Ik heb echter drie hoofdcategorieën waar geen of amper activiteiten rond worden gedaan⁵⁸. Bovendien is er een grote variatie tussen de parlementsleden wat het aantal parlementaire activiteiten betreft. Sommige parlementsleden hebben nog geen 10 activiteiten gedaan op twee jaar tijd, anderen doen er meer dan 300. Het is logisch dat deze eerste groep slechts een beperkt aantal thema's behandelt. Door te kijken naar de additieve aandacht, controleer ik voor deze verschillen tussen parlementsleden.

⁵⁸ 'Weer en natuurrampen', 'Branden en ongelukken' en 'Overlijdensberichten'

5.1. Basismodel

Het is mijn verwachting dat toenemende banden met belangengroepen een invloed zullen hebben op de additieve aandacht in de parlementaire activiteiten per thema.

Allereerst nog wat uitleg bij het lezen van mijn tabellen. Deze moeten van links naar rechts gelezen worden op rijniveau (zo staat het aantal observaties helemaal rechts in plaats van helemaal onderaan). Dit is ongewoon, maar paste beter bij mijn model waar één onafhankelijke variabele gekoppeld wordt aan een afhankelijke variabele (en vervolgens wordt nagegaan hoe deze relatie verandert door dezelfde regressie uit te voeren binnen subpopulaties). In onderstaande tabel staat allereerst de regressie die de basis zal vormen van mijn onderzoek, i.e. het effect van toenemende banden met belangengroepen op de additieve aandacht per thema over de volledige populatie.

[Tabel 3]

Het lege model bevat enkel de afhankelijke variabele aandacht per thema, zonder onafhankelijke variabelen. De coëfficiënt in dit model is de constante, i.e. het aantal vragen per thema dat een parlementslid stelt. Dit zijn er 11.40. De N-waarde, het aantal observaties, duidt op de hoeveelheid combinaties er over alle parlementsliden zijn tussen thema en aantal gestelde vragen. Zoals vermeld tel ik de nulwaarden, als een parlementslid geen aandacht schenkt aan een thema, immers niet mee. Anders zou het aantal observaties 77×28 zijn (aantal parlementsliden \times thema's).

Op de tweede regel staat het effect van banden met belangengroepen op de additieve aandacht per thema. De coëfficiënt toont aan dat per thema een toenemende band met een belangengroep (dit zijn er maximum drie), leidt tot 7.19 extra activiteiten. Dit verband is zeer significant⁵⁹. Nog een woordje uitleg over de R^2 -waarden: deze worden steeds berekend op basis van de verschillen in variantie binnen parlementsliden (de R^2 within, het aantal activiteiten afhankelijk van het thema waar het over gaat) en tussen parlementsliden (de R^2 between, het aantal activiteiten afhankelijk van het parlementslid). De R^2 -waarden zijn berekend op basis van het lege model (zonder bijkomende banden met belangengroepen als onafhankelijke variabele). Bij deze berekening in het lege model

⁵⁹ De significantie wordt telkens berekend op 5%-niveau.

werden de observaties die niet aanwezig zijn in het model van de subpopulaties, verwijderd. Het aantal observaties moet immers gelijk zijn om de R^2 te kunnen berekenen. De R^2 -waarden moeten dan ook apart worden afgezet tegen het oorspronkelijke lege model. Een negatieve R^2 betekent dan dat het model aan verklaringskracht verliest, positief betekent dat het aan verklaringskracht wint. Aangezien ik in deze thesis een antwoord tracht te vinden op de vraag waarom een parlementslid het meer over bepaalde thema's zal hebben⁶⁰, ben ik vooral geïnteresseerd in de R^2 within. Ik zal de R^2 between ook rapporteren, maar deze is voor mijn onderzoek niet relevant en zal dan ook niet besproken worden. Bovendien wordt voor de verschillen tussen parlementsliden al gecontroleerd in de multi-level analyse. Wat het basismodel bij de volledige populatie betreft, zien we dat deze 2% van de variantie binnen parlementsliden verklaart.

Als validatie van mijn basismodel, laat ik eveneens de link zien tussen attitude en gedrag, die al in eerder onderzoek werd aangetoond (De Winter, 1992). In onderstaande tabel wordt het effect van toenemende banden met belangengroepen op extra activiteiten per thema, nagegaan binnen subpopulaties. Bovenaan staan de coëfficiënten van het basismodel over de hele populatie waartegen de coëfficiënten van het model in de subpopulaties moeten afgezet worden.

[Tabel 4]

Hieruit blijkt dat het effect van toenemende banden met een belangengroep op de additieve aandacht per thema veel sterker is in de groep parlementsliden die schatten dat meer dan 24 % van hun parlementaire activiteiten voortkomen uit contacten met belangengroepen⁶¹.

Bij deze tabel hoort nog enige uitleg, die ook geldt voor de komende hypotheses waar met subpopulaties gewerkt wordt. De coëfficiënt, die nog steeds weergeeft wat het additieve aantal activiteiten is per thema bij elke bijkomende band met een belangengroep van dat thema, moet niet enkel worden vergeleken tussen de subgroepen, maar ook met de coëfficiënt uit het model die deze relatie nagaat over de hele populatie. Bijvoorbeeld: in de groep parlementsliden die schatten dat minder dan 24% van hun activiteiten voortkomen uit contact met belangengroepen, is de coëfficiënt positief en significant (5.36). Het is echter pas in vergelijking met de andere coëfficiënten, die van het model die de hele populatie behandelt (7.19) en die van de groep met een perceptie die hoger is (9.03), dat duidelijk wordt dat de relatie tussen banden met belangengroepen en additieve aandacht

⁶⁰ Namelijk de thema's die ook vallen binnen het repertorium van de belangengroepen waarmee het parlementslid banden heeft.

⁶¹ Dit percentage is het gemiddelde antwoord op de vraag hoeveel percent van het parlementaire werk parlementsliden inschatten dat van belangengroepen afkomstig is. Ook de andere subpopulaties zullen worden verdeeld op basis van het gemiddelde;

per thema in deze groep veel minder sterk is. De coëfficiënt is immers lager en minder significant⁶². Bovendien stijgt de R^2 within binnen de groep met een hogere perceptie ten opzichte van het model over de ganse populatie. In de andere groep daalt de R^2 within ten opzichte van het model in de volledige populatie.

5.2. Hypotheses

Ik zal in wat volgt niet elke hypothese apart behandelen, maar de hypothesen samenbrengen in de vier groepen die reeds besproken werden in het theoretische gedeelte: individuele kenmerken, partijkenmerken, kenmerken van banden met de belangengroepen en kenmerken van de parlementaire activiteiten.

5.2.1. Individuele kenmerken

Uit de theoretische onderbouwing kwam geen duidelijke verwachting naar voor in verband met de variabelen leeftijd en anciënniteit. Van jonge parlementsleden kunnen we verwachten dat ze vanwege hun leeftijd meer ambities koesteren en meer energie hebben bij het vervullen van hun taken in het parlement, wat mogelijk een invloed heeft op de additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Anderzijds hebben parlementsleden met een lage anciënniteit (waarvan we kunnen verwachten dat ze over het algemeen jonger zijn) nog een inlooperperiode nodig en staan relaties met belangengroepen nog niet meteen op punt. Al is het ook mogelijk dat het gebrek aan ervaring er net voor zorgt dat men zijn heil en informatie sneller gaat zoeken bij meerdere belangengroepen. Ook het effect van de voorkeurstemmen is onduidelijk. Enerzijds kunnen meer voorkeurstemmen er toe leiden dat parlementsleden autonomer worden van de partij, anderzijds is de voorkeurstem in een partocratisch land als België van ondergeschikt belang ten opzichte van de positie op de lijst. Ten slotte is er wel een duidelijke verwachting wat het fractieleiderschap betreft. Zij besteden vanwege hun functie wellicht meer aandacht aan de

⁶² Een bijkomende significantietest tussen de coëfficiënten van de subpopulaties werd niet uitgevoerd. Ten eerste werden deze coëfficiënten al gecontroleerd in de multi-level analyse. Ten tweede is de interpretatie van interactie-effecten, waarvan de berekening nodig zou zijn om te kijken of de verschillen tussen coëfficiënten significant zijn, een zeer complexe zaak. Verder is mijn dataset, die 77 parlementsleden omvat, te klein om significante interactie-effecten te zien (deze testen werden uitgevoerd). Ten slotte is mijn onafhankelijke variabele 'banden belangengroepen' scheef verdeeld. Over alle eenheden heen (behandelde thema's over alle parlementsleden) is bij 13.5% (of: 166 op een totaal van 1231) sprake van banden met belangengroepen.

traditionele thema's, met meer spreiding in aandacht en minder aandacht voor thema's van belangengroepen tot gevolg.

In onderstaande tabel vergelijk ik andermaal het effect dat banden met belangengroepen hebben op de additieve aandacht per thema binnen subpopulaties. Bovenaan staan de coëfficiënten van het basismodel over de hele populatie waartegen de coëfficiënten van het model in de subpopulaties moeten afgezet worden. Ik heb steeds de gemiddelde leeftijd, anciënniteit en voorkeurpercentage berekend en aan de hand hiervan mijn populaties ingedeeld.

[Tabel 5]

Wat het effect van leeftijd en anciënniteit betreft, kom ik tot de vaststelling dat enerzijds binnen de groep van de oudere parlementsleden het additieve effect van meer banden met belangengroepen op de parlementaire activiteiten per thema sterker speelt. Parlementsleden ouder dan 43 jaar stellen 8.70 extra activiteiten per thema naarmate de banden met belangengroepen van dat thema toenemen, tegenover 6.37 extra activiteiten bij de parlementsleden onder de 43 jaar. In beide subpopulaties blijft het verband significant. Anderzijds is de relatie bij anciënniteit omgekeerd. Bij de parlementsleden die al langer dan 6 jaar zetelen, is het verband zelfs niet langer significant. Parlementsleden die minder dan 6 jaar zetelen, doen 8.33 extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. In deze groep blijft het effect wel significant. Bovendien blijkt uit een kruistabel, met anciënniteit omgevormd tot een ordinale variabele, dat oudere parlementsleden over het algemeen ook een hogere anciënniteit hebben⁶³. Dit toont een zwakte aan van mijn onderzoek: door telkens te kijken naar subpopulaties, die slechts een partieel beeld geven, is er geen globaal overzicht. Omdat ik geen interactie-effecten kan doen vanwege verschillende redenen⁶⁴, ben ik niet kunnen nagaan hoe verschillende variabelen zich ten opzichte van elkaar verhouden. Het is dus mogelijk dat er een tussenliggende variabele is die verklaart waarom zowel oudere parlementsleden als parlementsleden met een lage anciënniteit meer additieve activiteiten per thema doen bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Dit ligt echter buiten de mogelijkheden van deze thesis.

Bij de voorkeurstemmen uitgedrukt in percentages, is het verschil duidelijk: parlementsleden die minder dan 6% van de voorkeurstemmen van hun partij binnen hun kiesomschrijving halen, stellen 7.80 extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. In de andere groep zijn dit slechts 4.04 extra activiteiten en is het effect bovendien niet langer significant.

⁶³ Deze cijfers staan niet in de tabel.

⁶⁴ Zie voetnoot 58.

Het fractieleiderschap heeft een onverwachte invloed. Fractieleden doen maar liefst 16.79 extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Bij niet-fractieleden zijn dit maar 6.73 extra activiteiten. In beide subpopulaties blijft het effect significant. Het is wel opletten voor het grote verschil in observaties tussen de twee groepen. Ik heb in mijn dataset maar 6 fractieleden op een totaal van 77 parlementsleden. Dit resulteert in slechts 111 observaties in de subpopulatie van de fractieleden. Dit toont wel aan dat fractieleden op veel domeinen actief zijn, gezien het maximum aantal observaties 168 is (28 hoofddomeinen x 6 fractieleden). Een mogelijke verklaring is dat de traditionele thema's, waarvan verwacht werd dat fractieleden hier veel aandacht aan zouden besteden, ook de thema's zijn van de belangengroepen waar deze mensen banden mee hebben. Dit blijkt met name het geval te zijn bij twee fractieleden in mijn dataset, die daardoor het gemiddelde sterk naar boven halen. Nogmaals een bewijs dat voorzichtig moet worden omgesprongen met een laag aantal observaties.

De verklarende kracht van het model in de subpopulaties blijft grotendeels gelijk aan die van het model over de volledige populatie. Enkel binnen de subgroep van de fractieleden springt de R^2 within naar 7 %.

5.2.2. Partijkenmerken

Wat de individuele partijen betreft, had ik de verwachting dat parlementsleden van CD&V, Sp.a, Groen! en in mindere mate van N-VA en Vlaams Belang, meer extra activiteiten zullen doen per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Open VLD en LDD lijken ideologisch minder vatbaar voor een sterke invloed van belangengroepen en hebben bovendien geen sterk uitgebouwd verenigingsleven, wat onder andere op de communautaire breuklijn wel het geval is. Bij de groeperingen lijken vooral parlementsleden van de grote partijen structureel meer mogelijkheden te hebben om extra aandacht te besteden per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. De andere onderscheiden, die tussen links-rechts en traditioneel tegenover niet-traditioneel, hebben op het eerste zicht minder waarde.

Verder verwacht ik dat parlementsleden uit regeringspartijen, vanwege hun macht en link met de regering (de arena bij uitstek waar beleid gemaakt wordt), meer het doelwit zullen zijn van belangengroepen. Ten slotte denk ik dat parlementsleden uit partijen met een grotere studiedienst minder nood hebben aan informatie van buitenaf en dus minder extra aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema.

In onderstaande tabel wordt het effect van toenemende banden met belangengroepen op extra activiteiten per thema, nagegaan binnen subpopulaties. Bovenaan staan de coëfficiënten van het basismodel over de hele populatie waartegen de coëfficiënten van het model in de subpopulaties moeten afgezet worden.

[Tabel 6]

Allereerst de individuele partijen. De analyses bij LDD, Spirit en Groen! gaven een foutmelding vanwege het te lage aantal observaties. Bij de andere partijen, zien we dat CD&V-parlementsleden zoals verwacht meer extra activiteiten per thema doen bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema (8.70 extra), in vergelijking met het model op de hele populatie. De andere resultaten zijn verrassender: parlementsleden van Open VLD scoren nog beter, met 9.42 extra activiteiten per thema bij elke toenemende band met een belangengroep van dat thema. Bij N-VA-parlementsleden stijgt dit aantal extra activiteiten tot 13.82. Al is het wel opletten voor de hoge standaardfout bij deze laatste twee groepen (met respectievelijk 4.36 en 5.37 zijn deze gevoelig hoger dan die van CD&V). Na deze significante effecten, zijn er ook twee partijgroepen waar het effect van toenemende banden met belangengroepen niet langer significant is: de Sp.a (4.40 extra activiteiten en significantie van 0.240) en Vlaams Belang (1.51 extra activiteiten en significantie 0.690). De R^2 within blijft in de meeste subpopulaties ongeveer gelijk aan die van het model over de hele populatie. Enkel bij de groep van de NVA-parlementsleden is er een stijging tot 7% verklaarde variantie, al is het dus opletten voor het lage aantal observaties.

Vervolgens de groepen: als indicator voor de grootte van de partij, gebruik ik het aantal zetels. De groepen worden hier verder onderverdeeld in behaalde zetels in het Vlaams Parlement en in de Kamer. De populaties worden telkens ingedeeld volgens het gemiddeld aantal zetels in het respectievelijke parlement. Bij beide groepen zien we aan de significantie dat het effect het sterkst overeind blijft bij de grote partijen, maar de verschillen zijn klein en er is telkens een groot verschil in aantal observaties. Zo stellen de parlementsleden van de kleinere partijen in de Kamer 8.60 extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema, ten opzichte van 7.22 bij de grote partijen, maar is het effect bij de kleine partijen niet significant. In het Vlaams Parlement doen de parlementsleden van de grote partijen wel meer extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema (7.46 ten opzichte van 6.50). In beide groepen blijft het effect significant. De R^2 within blijft in de meeste subpopulaties hetzelfde. Enkel bij de groep van de parlementsleden uit de kleinere partijen van het Vlaams Parlement, stijgt deze tot 5% verklaarde variantie.

Zoals verwacht schenken de parlementsleden van de traditionele zuilpartijen, CD&V en Sp.a, meer extra aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema, dan parlementsleden van de niet-traditionele partijen. Het verschil is echter klein (7.41 ten opzichte van 7.07). In beide groepen blijft het effect significant. De R^2 within daalt wel in de groep van de niet-traditionele zuilpartijen ten opzichte van het model over de volledige populatie.

Parlementsleden van de centrumpartij, CD&V, stellen 8.70 extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema. Dit is zoals verwacht meer dan de linkse partijen (5.04) en de rechtse partijen (6.38). In de groep van de linkse partijen is het effect zelfs niet langer significant. Ook de R^2 within neemt toe in het model binnen de subpopulatie van de CD&V-parlementsleden, in tegenstelling tot in de andere subpopulaties, waar ze afneemt ten opzichte van het model over de volledige populatie.

In het Vlaams Parlement schenken parlementsleden van regeringspartijen gevoelig meer additieve aandacht per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema dan hun collega's van de oppositie: 10.35 extra activiteiten tegenover 4.78 extra activiteiten. Het effect blijft in beide groepen significant, maar de R^2 within stijgt bij de regeringsleden sterker, tot 10%. In de Kamer krijgen we een ander beeld. Parlementsleden van de oppositie stellen hier meer extra activiteiten. In beide groepen is het verband echter niet langer significant, wat leidt tot hoge standaardfouten. Ook de verklaaringskracht van het model valt in deze groepen zo goed als helemaal weg.

Ten slotte stellen parlementsleden uit partijen met een kleinere studiedienst meer extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema (7.33) dan hun collega's met een grotere studiedienst (6.63). Het effect speelt sterker in de groep met een kleine studiedienst en is ook meer significant. De R^2 within blijft in beide groepen constant.

5.2.3. Kenmerken van de banden met belangengroepen

Allereerst had ik de verwachting dat parlementsleden meer extra aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met grote belangengroepen van dat thema, aangezien deze meer *resources* hebben. Ook overlappend leiderschap zou ertoe moeten leiden dat een parlements lid meer tijd besteed aan de belangengroep en wellicht meer extra aandacht schenkt aan de thema's van deze groepen bij toenemende banden. Ten slotte kan verwacht worden dat zowel langdurige banden als synchronische banden zorgen voor meer additieve aandacht van het parlements lid.

In onderstaande tabel wordt het effect van toenemende banden met belangengroepen op extra activiteiten per thema, nagegaan binnen subpopulaties. Bovenaan staan de coëfficiënten van het basismodel over de hele populatie waartegen de coëfficiënten van het model in de subpopulaties moeten afgezet worden.

[Tabel 7]

Zoals verwacht doen parlementsleden meer extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen naarmate deze groepen groter zijn. Parlementsleden met banden met belangengroepen die meerdere afdelingen hebben en/of een koepelorganisatie zijn, stellen 8.26 extra activiteiten per thema. Banden met kleinere belangengroepen resulteren in 5.37 extra activiteiten per thema. In beide groepen blijft het effect significant. De R^2 within stijgt licht in de groep parlementsleden met banden met kleinere belangengroepen, in de andere groep blijft de verklaringskracht constant.

Bij het overlappend leiderschap is er de vreemde vaststelling dat parlementsleden zonder een leiderschapsfunctie bij de belangengroepen, dubbel zo veel extra activiteiten per thema doen: zij stellen 12.98 extra activiteiten per thema tegenover 6.78 extra activiteiten per thema bij de groep parlementsleden met een leiderschapsfunctie. De verklaring kan liggen in het lage aantal observaties in de groep parlementsleden zonder leiderschapsfunctie. In beide groepen is het effect significant. De R^2 within stijgt fors in de subpopulatie van de parlementsleden zonder een overlappende leiderschapsfunctie naar 8% verklaarde variantie.

Hoe langer geleden de band met de belangengroep plaatsvond, des te minder extra aandacht een parlements lid zal schenken per thema. Dit verband komt duidelijk naar voren. Als de band langer dan het gemiddelde van vier jaar geleden is, doen parlementsleden slechts 3.10 extra activiteiten per thema. In deze groep is het effect zelfs niet langer significant. In de andere groep, waar ook de synchronische banden mee ingesloten zitten, is het effect veel sterker en significant: 10.29 extra activiteiten per thema bij elke bijkomende band met een belangengroep van dat thema. De R^2 within stijgt in deze laatste groep tot 5% verklaarde variantie. Bij de parlementsleden met een band die verder in het verleden ligt, daalt de R^2 within naar 0% verklaarde variantie.

Ten slotte zien we dat een band die langduriger is dan het gemiddelde van vijf jaar resulteert in 10.4 extra activiteiten per thema. Het effect blijft significant in deze groep. In de andere groep, waar het effect minder significant is geworden, is het verband veel zwakker: zij stellen 5.26 extra activiteiten per thema bij extra banden met een belangengroep van dat thema. De R^2 within stijgt in de groep met langdurigere banden naar 4% verklaarde variantie en daalt in de andere groep tot 1%.

5.2.4. Kenmerken van de parlementaire activiteiten

Een eerste hypothese was dat parlementsleden meer additieve aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema in de commissievergaderingen. Banden met belangengroepen zijn belangrijk bij de specialisatie- en commissiekeuze (De Winter, 1992: 245). De commissievergaderingen maken voor sommige parlementsleden de kern van het parlementair werk uit (Walgrave, 1995: 343), met name voor parlementsleden die hun parlementair ambt combineren met een leiderschapsfunctie bij een belangengroep (De Winter, 1997: 102-103). Ik had eveneens de verwachting dat parlementsleden meer additieve aandacht zullen schenken per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema in het Vlaams Parlement vanwege de aanwezigheid van enkele typische belangengroepenthema's in het bevoegdhedenpakket. Ten slotte verwachtte ik meer extra aandacht voor thema's van belangengroepen naarmate de parlementaire activiteit meer symbolisch is, vanwege hun groot aandeel in de totale activiteiten per parlements lid en de relatieve autonomie binnen dit type activiteiten ten opzichte van de partij.

In onderstaande tabel wordt het effect van toenemende banden met belangengroepen op extra activiteiten per thema, nagegaan binnen subpopulaties. Bovenaan staan de coëfficiënten van het basismodel over de hele populatie waartegen de coëfficiënten van het model in de subpopulaties moeten afgezet worden.

[Tabel 8]

Allereerst speelt in de commissies het effect van toenemende banden met belangengroepen op additief aantal activiteiten per thema sterker dan in de plenaire vergadering. Hier stellen parlementsleden 8.63 extra activiteiten per thema bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema, tegenover 3.98 extra activiteiten in de plenaire vergadering, waar het effect bovendien niet langer significant is. De R^2 within daalt evenwel in beide groepen.

In het Vlaams Parlement schenken parlementsleden meer additieve aandacht aan thema's van belangengroepen bij toenemende banden met belangengroepen van dat thema (8.70 extra activiteiten tegenover 5.21 in de Kamer). In de groep van parlementsleden uit de Kamer is het effect zelfs niet langer significant. In het Vlaams Parlement stijgt de verklaarde variantie van het model tot 8%, in de subgroep van parlementsleden uit de Kamer daalt ze naar 0%.

Ten slotte is er weinig verschil tussen de meer symbolische of meer substantiële activiteiten. Het verband tussen toenemende banden met belangengroepen en additieve aandacht per thema, wordt

iets sterker naarmate het parlementaire werk meer substantieel wordt. De verschillen tussen de coëfficiënten zijn echter klein en in elke groep blijft het verband significant, behalve bij de interpellaties waar te weinig observaties waren om de multi-level analyse te kunnen uitvoeren. De R^2 within stijgt bij zowel het meest symbolische als het meest substantiële parlementair werk. In deze laatste groep stijgt ze tot maar liefst 33%, al is het sterk opletten voor het kleine aantal observaties.

6. Huidige stand van zaken

Om twee redenen heb ik na afloop van mijn kwantitatieve studie nog interviews gedaan. Allereerst om het probleem van de oppervlakkigheid van kwantitatief onderzoek aan te pakken en iets meer in de diepte te kunnen gaan in gesprekken met politieke actoren. Doorheen deze thesis heb ik dan ook al enkele citaten uit deze interviews gebruikt die extra context geven. Een tweede reden is dat het onderzoek in België naar de relatie tussen politieke partijen en belangengroepen de laatste 15 jaar lijkt stil te staan. Er is weinig geweten over hoe deze actoren zich nu gedragen ten opzichte van elkaar sinds de vaststelling van de groeiende politieke ontzuiling en de groeiende selectiviteit in de contacten, met name bij de groene partij (Huyse, 1987) (Walgrave, 1995). Ik zal in wat volgt dan ook uiterst tentatief op basis van twee interviews een stand van zaken trachten te geven. Ik beseft dat twee interviews onvoldoende zijn om sluitende conclusies te kunnen trekken. De waarde van deze interviews ligt dan ook vooral in hun aanvulling op mijn kwantitatief onderzoek en als voorzichtig antwoord op de vraag: is CD&V als zuilpartij bij uitstek, waarvan verwacht werd begin jaren '90 dat ze meer zou opschuiven naar een model van selectieve, wisselende en informele contacten met belangengroepen (zoals het toen al bestond bij de groene partij), daadwerkelijk in die richting opgeschoven?

Ik heb een poging gedaan om ondanks het beperkte aantal zoveel mogelijk variatie te brengen in de personen die ik heb geïnterviewd⁶⁵. Met Jan Laurys (CD&V) heb ik iemand uit een oude zuilpartij met een verleden bij het ACV, een ouder parlementslid dat zetelt in het Vlaams Parlement als lid van een regeringspartij, die zich vooral bezig houdt met arbeid, werkgelegenheid en (sociale) economie. Wouter De Vriendt (Groen!) daarentegen behoort niet tot een traditionele partij en onderhoudt meer wisselende contacten met diverse belangengroepen. Hij is een jong parlementslid die zetelt in de Kamer. Hij zit in de oppositie waar hij zich concentreert op buitenlandse zaken en defensie. Op basis van deze interviews zal ik weergeven op welke manieren de contacten tussen de parlementsliden in kwestie en belangengroepen verlopen door het selectieproces, de structuren binnen de partij en andere vormen van contact te overlopen.

Ik heb in het interview met Wouter De Vriendt (Groen!) kunnen vaststellen dat de selectieve, wisselende en informele contacten tussen de groene partij en belangengroepen, zoals ze 20 jaar geleden al werden omschreven, nog steeds plaatsvinden. Groen! schenkt bij het selectieproces van zijn kandidaten belang aan een zekere verankering in het verenigingsleven, waar ze als partij zelf ook uit is ontstaan. In dit proces komen belangengroepen echter niet aan bod. Eveneens zijn er geen

⁶⁵ Het interview met Jan Laurys werd afgelegd op 25 mei 2011 in Brussel van 14u45 tot 15u30. Het interview met Wouter De Vriendt werd afgelegd op 6 juni 2011 in Brussel van 15u00 tot 15u30.

vaste structuren binnen de partij waar contacten met belangengroepen, laat staan geprivilegieerde contacten, gestimuleerd worden. Al is het wel mogelijk dat een parlementslid op eigen initiatief een dergelijke structuur opzet en enkele keren per jaar met sommige partners samen zit. Behoedzaamheid kenmerkt de relaties tussen Groen! en het verenigingsleven. Vooral de belangengroepen stellen hierbij hun neutraliteit op prijs volgens De Vriendt: *“Ik denk dat het beter is om toch een zekere afstand te bewaren. In de eerste plaats voor die bewegingen zelf die politiek neutraal moeten zijn en die ook zoveel mogelijk banden moeten hebben met politici in verschillende partijen”*. Dit betekent niet dat er geen samenwerking is tussen parlementsliden van Groen! en belangengroepen. Deze samenwerking ontwikkelt zich vooral van dossier tot dossier, waarbij het initiatief soms ook uitgaat van het parlementslid: *“Het belangrijkste voor mij en ik denk ook voor anderen, zijn de contacten die je ontwikkelt naar aanleiding van een concreet dossier. Dat kan heel direct zijn, soms telefonisch, dat ik contact opneem met studiemedewerkers van NGO’s om informatie te vragen. En die NGO’s houden zich aan hun neutraliteit en geven een sec antwoord op mijn informatievragen, net zoals ze zouden doen ten aanzien van andere partijen”*. Het is wel zo dat parlementsliden nu eenmaal rond vaste thema’s werken en op die manier wel eens vaker bij dezelfde partner terechtkomen. Deze relaties worden echter gekenmerkt door hun neutraliteit vanwege de belangengroepen en zijn niet gericht op het systematisch doorspelen van standpunten van deze groepen naar het politieke niveau in ruil voor electorale steun.

Deze bevoorrechte relatie met systematische contacten tussen partij en belangengroep is er volgens Jan Laurys (CD&V) nog wel tussen CD&V en ACW⁶⁶. Zo spelen alle standen binnen CD&V nog steeds hun rol in het selectieproces van de kandidaten. In het arrondissement Leuven⁶⁷ staan de standen traditioneel sterk en zijn er afspraken tussen het lokale partijbestuur en de verschillende standen over de verdeling van de plaatsen op de lijst bij verkiezingen. Deze afspraken zijn niet absoluut, maar het is wel zo dat de standen steeds de mogelijkheid krijgen om zelf met een valabel kandidaat te komen, die dan de goedkeuring dient te krijgen van het lokale partijbestuur (waar de standen ook in vertegenwoordigd zijn). Bovendien zijn er nog steeds meerdere structuren binnen zowel CD&V, ACW als tussenliggende organisaties waar partij en belangengroep elkaar regelmatig ontmoeten. Zo vormen de ACW-mandatarissen van CD&V een eigen fractie die maandelijks samenkomt voor een algemeen overleg, wat uniek is in België. Eveneens maandelijks komt een beperkt comité samen met twee leden per parlement, ministers en oud-ministers van het ACW. Ten slotte is er nog een maandelijks overleg met het ACW-bestuur en vertegenwoordigers van de verschillende parlementen. Bovendien zien partij en belangengroep elkaar nog in tussenliggende structuren zoals de Sociaal-

⁶⁶ Het ging in dit interview vooral om de relatie tussen CD&V en ACW, vanwege de betrokkenheid van Jan Laurys bij beide organisaties.

⁶⁷ Het arrondissement waar Jan Laurys werd verkozen.

Economische Raad van Vlaanderen (SERV) of het Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité (VESOC). Aanvullend zijn er nog persoonlijke en meer informele contacten. Zowel op het niveau van de federale regering, waar met Leterme momenteel een premier is met banden met het ACW, als op het niveau van de parlementsleden. Laurys schat dat 75% van zijn parlementaire activiteiten voortkomt uit zijn contacten met het ACW, wat voor dit individuele parlements lid de kracht van deze contacten aantoont. Het is echter niet zo dat er niets verandert is in de hechte relatie tussen CD&V en ACW. Met name toen de partij in de oppositie zat, stond de relatie met ACW onder druk en werd vanuit ACW steeds meer toenadering gezocht tot het groenrode verhaal. Het gras bleek volgens Laurys echter lang niet even groen aan de overkant te zijn: *“Ik heb de indruk dat toen paars aan de macht was en men met rood en groen moest onderhandelen, men merkte dat men op dezelfde zaken botste dan met CD&V toen die in het beleid zaten”*. Het is deze vaststelling, zowel van de mogelijkheden die men krijgt binnen CD&V om zich te profileren als de ideologische samenhang met de partij, samen met de regeringsfunctie die CD&V sinds 2004 terug heeft, die er volgens Laurys toe geleid hebben dat de discussie over een breuk volledig van de baan is. Dit ondanks de moeilijke positie van CD&V in de debatten rond de staats hervorming, waar ACW begrip voor heeft: *“En dat begrijpt het ACW, dat we niet zomaar de N-VA kunnen opzijzetten. Omdat ook heel veel van hun leden dat ook zo aanvoelen. De Vlaamse strijd is ook een ontvoogdingsstrijd geweest. Veel leden aan de basis voelen dat ook nog altijd zo aan”*. Het huwelijk tussen CD&V en ACW houdt tot op heden dus nog stevig stand, al beseft ook Laurys dat een scheve schaats op enkele concrete dossiers af en toe niet uit te sluiten is: *“Ook het ACW is een huis met vele kamers en sympathieën en kennissen bij verschillende groepen... Ik zie soms teksten verschijnen dat ik denk: tiens, hoe komen die aan die teksten?”*. Globaal genomen is de bevoorrechte relatie tussen ACW en CD&V volgens Laurys echter nog steeds onmiskenbaar en kan er nog niet gesproken worden van een selectief, wisselend en informeel overlegmodel zoals dat bij de groene partij wel het geval is.

7. Conclusie en discussie

De voorbije maanden ben ik op zoek gegaan naar de invloed die belangengroepen uitoefenen op de parlementaire activiteiten in België door na te gaan in welke mate parlementsleden extra aandacht schenken aan thema's van belangengroepen waarmee ze banden hebben. Uit de resultaten blijkt dat deze invloed niet te onderschatten is. Elk parlements lid doet standaard per thema 11.40 activiteiten. Als de banden met belangengroepen toegevoegd worden aan de regressie, zien we dat parlementsleden bij elk thema die ook binnen het repertorium valt van de belangengroepen waarmee men banden heeft, 7.19 extra activiteiten doen. Een effect dat tevens zeer significant is. Bovendien heb ik als validatie van dit model kunnen vaststellen dat dit effect sterker wordt als de regressie enkel wordt gedraaid binnen de groep parlementsleden met de perceptie dat ze sterk beïnvloed worden door belangengroepen. De link tussen attitude en gedrag, die ook al eerder werd vastgesteld binnen onderzoek naar politieke representatie, is dus ook hier duidelijk aanwezig.

Ik heb in deze thesis steeds de grote variatie bij individuele parlementsleden wat hun representatiefocus en gedrag in het parlement betreft, in het achterhoofd gehouden. Ik zal de parlementsleden in mijn dataset dan ook niet onderbrengen in types. Ik ga er wel van uit dat er een continuüm is waarop elk parlements lid zich bevindt met aan het ene uiteinde een maximale loyaliteit ten opzichte van de partij en aan het ander uiteinde een maximale loyaliteit ten opzichte van de achterban, in het geval van deze thesis de belangengroepen. Aan de hand van verschillende hypotheses heb ik onderzocht welke factoren of situaties er toe leiden dat een parlements lid zich eerder richting het ene of het andere uiteinde van dit continuüm bevindt. Eenzelfde parlements lid kan zich dus afhankelijk van de situatie loyaal ten opzichte van de partij of de achterban opstellen. Ik heb deze situaties of factoren ingedeeld in vier groepen.

Allereerst had ik tegenstrijdige resultaten wat de individuele kenmerken van parlementsleden betreft. Voornamelijk de vaststelling dat enerzijds oudere parlementsleden en anderzijds parlementsleden met een lage anciënniteit sterker beïnvloed werden, was vreemd. De uitgevoerde interactie-effecten leverden echter geen resultaat op, vanwege het laag aantal parlementsleden en de scheve verdeling van enkele variabelen. Het sterkste effect in deze groep was er bij de fractieleiders, die opmerkelijk meer additieve aandacht schonken aan belangengroepenthema's. Al was het in deze laatste groep opletten voor het lage aantal observaties.

Vervolgens de partijenkenmerken. Bij de individuele partijen was er het verwachte resultaat dat CD&V-parlementsleden meer extra aandacht schonken aan belangengroepenthema's. De sterkste effecten bij de individuele partijen waren echter te vinden als de analyse werd gedraaid binnen de groep van

de VLD- en vooral de NVA-parlementsleden. Het slechte resultaat van de Sp.a-parlementsleden beantwoordt aan de kritiek dat de partij niet zou luisteren naar de basis. Bij de gegroepeerde partijen kwamen alle verwachtingen uit: parlementsleden van de traditionele zuilpartijen, de centrumpartij, de regeringspartijen (in het Vlaams Parlement – hier stijgt de verklaaringskracht van het model tot 10%) en partijen met een kleine studiedienst schenken meer extra aandacht aan belangengroepenthema's.

De sterkste resultaten zijn te vinden bij de hypothesen rond de kenmerken van de banden met belangengroepen. Zoals verwacht wordt meer extra aandacht besteedt aan thema's van grote belangengroepen. Parlementsleden met langdurigere banden, besteden dubbel zo veel extra aandacht bij toenemende banden per thema in vergelijking met de parlementsleden met kortere banden. Het effect is nog sterker bij de synchronische en recente banden. Aan thema's van deze groepen wordt meer dan drie keer zo veel extra aandacht geschonken in vergelijking met de banden die verder in het verleden liggen. Het sterkste effect gaat echter tegen de verwachtingen in: parlementsleden zonder leiderschapsfunctie doen 12.98 extra activiteiten per thema bij toenemende banden. In deze laatste groep stijgt de verklaaringskracht van het model tot 8%, al is het opletten voor het lage aantal observaties.

Ten slotte beïnvloeden ook de kenmerken van de parlementaire activiteiten zelf de relatie tussen parlementsleden en belangengroepen. In de commissies wordt zoals verwacht bijna drie keer zo veel extra aandacht geschonken aan belangengroepenthema's dan in de plenaire vergadering, waar het effect zelfs niet langer significant is. Ook in de Kamer is er veel minder extra aandacht voor belangengroepenthema's en is het effect bovendien niet langer significant. In het Vlaams Parlement daarentegen, stijgt de verklaaringskracht van het model tot 8%. Ten slotte heeft het symbolische of substantiële karakter van de parlementaire activiteiten weinig tot geen effect. Parlementsleden maken dus geen onderscheid naargelang type activiteiten, wat ook bevestigd werd door Wouter De Vriendt (Groen!): *“Je kan veel meer wegen op het beleid met een zeer goed gerichte mondelinge vraag samen met wat media-aandacht dan met een resolutie bijvoorbeeld. Zelfs al wordt die resolutie gestemd, de kelder hier beneden licht wellicht vol gestemde resoluties, maar die geen enkele impact hebben gehad op het regeringsbeleid”*⁶⁸.

Belangengroepen oefenen dus wel degelijk een invloed uit op de parlementaire activiteiten in België. Parlementsleden schenken meer aandacht aan thema's die vallen binnen het repertorium van belangengroepen waarmee ze banden hebben. Een relatie die zoals verwacht beïnvloedt wordt door allerlei persoons-, partij-, banden met belangengroeps- en parlementaire activiteitenvariabelen.

⁶⁸ Interview Wouter De Vriendt, lid Kamer Groen!, op 6 juni 2011, Brussel.

Vooral deze laatste twee groepen van variabelen bepalen een al dan niet gunstig klimaat waarbinnen aandacht kan geschonken worden aan belangengroepenthema's. Dit wijst op het belang van de sociale achtergrond van parlementsleden en de institutionele context.

De invloed van belangengroepen werd bevestigd in twee interviews die ik heb gedaan. Deze parlementsleden van verschillende achtergrond onderhouden op een erg verschillende wijze contacten met belangengroepen. Jan Laurys (CD&V) heeft hechte en bevoorrechte contacten met het ACW, wat leidt tot een gestructureerd overleg en bijna dagelijks contact. Wouter De Vriendt (Groen!) heeft van dossier tot dossier wisselende contacten met diverse belangengroepen. Deze relaties worden gekenmerkt door hun behoedzaamheid, afstand en neutraliteit. Op basis van mijn interviews kan er nog niet gesproken worden van een globale convergentie naar een model van selectieve, wisselende en informele contacten bij alle partijen. Al heeft de tendens zich, met name in het werken rond enkele concrete dossiers, wel degelijk verder gezet.

Samenvattend heb ik in dit onderzoek duidelijk kunnen vaststellen, zowel op basis van de interviews als op basis van het kwantitatief onderzoek, dat belangengroepen een invloed uitoefenen op de activiteiten van parlementsleden in het parlement en dat relaties tussen belangengroepen en partijen nog steeds gecultiveerd worden. Maar is dit wel een goede zaak voor onze democratie? Is het niet zo dat met name in neocorporatistische systemen als België de sterke belangengroepen de anderen verdringen?

Uit mijn analyse bleek dat de relatie tussen parlementsleden en belangengroepen effectief sterker is als enkel wordt gekeken naar de banden met grote belangengroepen. Anderzijds zijn dit vaak koepelorganisaties die de standpunten van kleinere organisaties articuleren naar het politieke niveau. Bovendien kunnen de contacten met belangengroepen juist fungeren als extra democratische controle op de werking van onze parlementaire democratie. Het onderhouden van sterke banden met de achterban hoeft dus geen plat opportunisme te zijn, maar behoedt de politici voor een te grote kloof met de burger (Laurys, 2001). Bovendien worden belangengroepen maar toegelaten op het politieke toneel voor zover het past in het script van de partijen. Zij hebben nog steeds stevig de touwtjes in handen en hakken in geval van conflict altijd de knopen door. Een te grote tegenstelling tussen loyaleit naar de partij en loyaleit naar de belangengroep, zou dan ook een foute voorstelling zijn van de realiteit. In de meeste gevallen lopen de standpunten gelijk en betekent verdediging van een standpunt van de belangengroep in geen geval een conflict met de partij.

Uiteindelijk hangt een normatief oordeel vaak af van persoonlijke maatstaven en uitgangspunten. Ga je uit van de democratische waarde van partijen en de waarde van het partijprogramma (het

collectivistische model) of van het belang van de sociale achtergrond die meespeelt in de parlementaire activiteiten (het descriptieve model)? Wat ik in deze thesis heb kunnen vaststellen, is dat de balans in de realiteit ergens in het midden hangt. Sociale achtergrond van parlementsleden speelt zeker mee en is onder andere belangrijk in specialisatie- en commissiekeuze. Dit hoeft echter niet tegenover het primaat van de politieke partijen te staan. Zij selecteren vaak zelf op deze sociale achtergrond en moedigen contacten met belangengroepen aan. Belangengroepen mogen dus meespelen, maar de partijen blijven de scheidsrechter.

Over de geografische generaliseerbaarheid van deze resultaten ben ik tamelijk positief, althans voor de Europese parlementaire democratieën. Zoals wel meerdere landen in West-Europa is België een participatie met een neocorporatistische ondergrond. Karakteristieken die meer specifiek zijn aan België, zoals zijn sterk verzuild verleden of zijn specifieke partijen hadden een effect, maar waren niet de sterkste resultaten. De sterkste resultaten kwamen uit hypothesen (waar ook internationale bronnen in de opbouw werden verwerkt) over de banden met de belangengroepen of de parlementaire activiteiten zelf, waarvan we kunnen verwachten dat ze een meer algemene geldingskracht hebben. Het is moeilijker om een uitspraak te doen over de temporele generaliseerbaarheid binnen België. Op basis van ouder onderzoek en inschattingen van de parlementsleden die ik heb geïnterviewd, kan ik alvast inschatten dat belangengroepen (met name de klassieke partners) meer invloed konden uitoefenen in de periode van de verzuiling (voor de jaren '80) toen in sommige partijen een dubbelmandaat zelfs een vereiste was. In welke mate dit huidige gebrek aan overlap aan personeel aan de top wordt goedge maakt door informele contacten, kan ik niet zeggen op basis van dit onderzoek. Al durf ik zeer tentatief op basis van de interviews stellen dat de tendens naar wisselende, selectieve en informele contacten zich – weliswaar in een lagere snelheid dan begin jaren '90 – heeft doorgezet, maar dan vooral in het werken rond concrete dossiers. Met name bij CD&V is het globale beeld (en tevens het officiële standpunt) nog steeds een bevoorrechte relatie tussen partij en ACW.

Ik zou willen eindigen met enkelen punten van discussie die ook als aanbeveling kunnen worden gezien naar toekomstig onderzoek toe:

- De focus in dit onderzoek lag duidelijk op de relaties tussen parlementsleden en belangengroepen. Om een volledig beeld te krijgen van de invloed van belangengroepen moeten ook andere niveaus onderzocht worden, zoals het lokale niveau voor kleinere belangengroepen en zeker ook de regering en de kabinetten.

- In dit onderzoek werd enkel gekeken naar de parlementaire output. Het is echter goed mogelijk dat de wensen van belangengroepen reeds in een vroegere fase van de beleidscyclus worden geïncorporeerd, zoals het partijmanifest.
- Er werd geen rekening gehouden met de invloeden van media en publieke opinie hoewel eerder onderzoek aantoont dat er wel degelijk gedeelde effecten zijn (Giugni en Passy, 1998).
- Er werd enkel gekeken naar de invloed van belangengroepen waarmee de parlementsleden banden hadden. Parlementsleden worden ook benaderd door andere groepen, die werken rond dezelfde domeinen als het parlements lid. Bovendien is het soms moeilijk om betrouwbare (en vooral exhaustieve) informatie te vinden. Door enkel te focussen op de belangengroepen waarmee banden zijn (en die ik dan nog heb kunnen traceren), is er mogelijk een onderschatting van de ware invloed van alle belangengroepen.
- Parlementsleden voelen zich ook representant als deel van een sociale groep (vrouwen, allochtonen, arbeiders...) (Thomassen en Andeweg, 2003: 17). Mogelijk verklaart deze identiteitsvariabele in sommige gevallen zowel de banden met belangengroepen als de specialisatie- en commissiekeuze.
- Ik heb geen multivariate regressie uitgevoerd, maar telkens de relatie tussen toenemende banden met belangengroepen en extra aandacht per thema gedraaid in verschillende subpopulaties om te kijken hoe deze relatie veranderde. Ik was immers niet geïnteresseerd in de invloed van de verschillende controlevariabelen op de extra aandacht die geschonken werd, maar specifiek in hoe de relatie met de banden met belangengroepen zou veranderen. Idealiter had ik hiervoor met interactie-effecten moeten werken om aan te tonen dat de verschillen in extra aandacht tussen de verschillende populaties significant zijn. Deze techniek had echter geen goede resultaten, vanwege het te klein aantal parlementsleden en de scheve verdeling van de hoeveelheid banden per thema (slechts in 13.5% van de 1231 thema's was er sprake van banden met belangengroepen⁶⁹). Dit betekent niet dat ik nooit significante verschillen heb kunnen aantonen: bij sommige subpopulaties was het effect van toenemende banden op de additieve aandacht per thema immers niet langer significant (in tegenstelling tot de controlegroep). In deze gevallen was de toets met interactie-effecten sowieso niet nodig.
- Doordat ik steeds één onafhankelijke variabele koppel aan één afhankelijke variabele in verschillende subpopulaties, is de verklarende kracht van mijn model redelijk klein. Ik verklaar

⁶⁹ Deze verdeling is ook logisch en kan enkel opgelost worden door met een uitgebreidere dataset te werken, zodat binnen deze 13.5% het absolute aantal thema's met aandacht van belangengroepen groot genoeg is om interactie-effecten te kunnen nagaan.

over de hele populatie 2% van het aantal activiteiten bij parlementsleden afhankelijk van het thema, in sommige subpopulaties loopt dit op tot 8% tot eenmaal 10%. Er zal in de toekomst met uitgebreidere datasets moeten gewerkt worden (zodat ook met interactie-effecten kan gewerkt worden). Dit was in het opzet van deze thesis echter niet mogelijk.

8. Bibliografie

Boeken

- Bell, C., & Price, C. (1975). *The first term: A study of legislative socialisation*. Beverly Hills: Sage.
- Billiet, J. (1993). *Ondanks beperkt zicht: studies over waarden, ontzuiling en politieke veranderingen in Vlaanderen*. Brussel: VUB Press.
- Billiet, J. (1997). Political parties and social organizations in Flanders. In J. Van Deth, *Private groups and public life* (p. 244). London: Routledge.
- Birch, A. (1971). *Political Representation*. London: Pall Mall Press and MacMillan.
- Blau, P. (1976). Social exchange among collectivities. In W. Evan, *Interorganizational relations* (pp. 55-68). Hammondsouth: Penguin Books.
- Burstein, P. (1999). Social movements and public policy. In M. Giugni, D. McAdam, & C. Tilly, *How social movements matter* (p. 360). Minnesota: University of Minnesota Press.
- De Winter, L. (1992). *The Belgian legislator*. Florence: European University Institute.
- De Winter, L. (1999). Belgium: insider pressure groups in an outsider parliament. In P. Norton, *Parliaments and pressure groups in Western Europe* (p. 177). Oxon: Frank Cass Publishers.
- De Winter, L., & Dumont, P. (2000). Parliamentary party groups in Belgium: subjects of partitocratic dominion. In K. Heidar, & R. Koole, *Parliamentary party groups in European democracies* (pp. 106-129). Londen: Routledge.
- Elchardus, M., Huyse, L., & Hooghe, M. (2001). *Het maatschappelijk middenveld in Vlaanderen*. Brussel: VUB Press.
- Esaiasson, P., & Heidar, K. (2000). *Beyond Westminster and Congress: The Nordic Experience*. Columbus: Ohio State University.
- Eulau, H., & Karpis, P. (1978). *The puzzle of representation; specifying components of responsiveness. The politics of representation*. Beverly Hills: Sage.
- Fenno, R. (1978). *Home Style: House Members in Their Districts*. London: Longman.
- Finer, S. (1986). *The contemporary context of representation. Representatives of the people? Parliamentarians and constituents in Western democracies*. Aldershot Gower: V. Bogdanor.
- Grant, W. (1989). *Pressure groups, politics and democracy in Britain*. Hemel Hempstead: Philip Allen.
- Huyse, L. (1987). *De verzuiling voorbij*. Leuven: Kritak.
- Katz, R. (1986). Party Government: A Rationalistic Conception. In F. Castles, & R. Wildenmann, *Visions and Realities of Party Government*. Berlin and New York: De Gruyter.
- Maddens, B. (1994). *Kiesgedrag en partijstrategie, de samenhang tussen beleidsmatige profilering van partijen en het kiesgedrag van Vlamingen op 24 november 1991*. Leuven: Afdeling Politicologie KUL.

- Norton, P. (1999). Introduction: putting pressure on parliaments. In P. Norton, *Parliaments and pressure groups in Western Europe*. Oxon: Frank Cass Publishers.
- Pitkin, H. (1967). *The concept of political representation*. Berkeley: University of California Press.
- Quintelier, E., & Hooghe, M. (2010). *De evolutie van het ledenaantal van de politieke partijen in Vlaanderen, 1980-2009*. Leuven: Centrum voor politicologie.
- Rabe-Hesketh, S., & Skrondal, A. (2008). *Multilevel and Longitudinal modeling using Stata*. College Station, TX: Stata Press.
- Rochon, T. (1988). *Mobilising for peace, the antinuclear movements in Western Europe*. London: Adamantine Press.
- Tarrow, S. (1991). *Struggle, politics and reform: collective action, social movements and cycles of protest*. Cornell University.
- Valen, H., & Katz, D. (1964). *Political parties in Norway, a community study*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Van Deth, J. (1997). Introduction: social involvement and democratic politics. In J. Van Deth, *Private groups and public life* (pp. 1-23). London: Routledge.
- Voerman, G. (1992). Politieke partijen en belangengroepen. In J. Van Deth, *Burger en politiek* (pp. 77-92). Leiden: Leiden University Press.
- Wahlke, J., & Eulau, H. (1962). *The Legislative system: explorations legislative behavior*. New York: Wiley.
- Walgrave, S. (1995). *Tussen loyaliteit en selectiviteit: over de ambivalente verhouding tussen nieuwe sociale bewegingen en groene partij in Vlaanderen*. Leuven: Garant.
- Wessels, B. (1997). Organizing capacity of societies and modernity. In J. Van Deth, *Private groups and public life* (p. 244). London: Routledge.
- Wilson, G. (1990). *Interest Groups*. Oxford: Basil Blackwell.
- Ysebaert, C., & Asselberghs, L. (2009). *Politiek zakboekje: decision makers*. Mechelen: Kluwer.

Kranten en tijdschriften

- Andeweg, R., & Thomassen, J. (2005). Modes of political representation: towards a new typology. *Legislative studies quarterly*, 507-528.
- Benson, K. (1975). The interorganisational network as a political economy. *Administrative Science Quarterly*, Vol. 20, pp. 229-249.
- Cain, B., Ferejohn, J., & Fiorina, M. (1979). The House is not a home: British MPs in their constituencies. *Legislative Studies Quarterly*, 4, pp. 501-524.
- Cossey, e. (1993). Een nieuw politiek project van/voor het ACW. *De Gids*, 4, 2, pp. 239 - 265.
- De Winter, L. (1997). Intra- and extra-parliamentary role attitudes and behaviour of Belgian MPs. *The Journal of Legislative Studies*, 128-154.

- De Winter, L., Della Porta, D., & Deschouwer, K. (1996). Comparing similar countries: Italy and Belgium. *Res Publica*, Vol. 38, pp. 215-236.
- Giugni, M., & Passy, F. (1998). Social movements and policy change: direct, mediated, or joint effect? *American Sociological Association Section on Collective Behavior and Social Movements Working Paper Series*, 1-34.
- Granovetter, M. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78, pp. 1360-1380
- Laurys, J. (2001, September). Middenveld en politiek. ACW en christen-democratie. *De Gids*, pp. 62-64.
- Thijssen, P. (s.d.). Are parties stimulating candidate-centered voting? The case of the Belgian district council elections 2000-2006. *Electoral Studies*.
- Thomassen, J., & Esaiasson, P. (2006). Role orientations of members of parliament. *Acta Politica*, 217-232.
- Thomassen, J., & Andeweg, R. (2003). Beyond collective representation. A residual role for individual members of parliament? *Workshop 'Political representation'* (p. 26). Edinburgh: ECPR.
- Walgrave, S., & Vliegenthart, R. (2010). The Complex Agenda-Setting Power of Protest. Demonstrations, Media, Parliament, Government, and Legislation in Belgium. *American Sociological Association Annual Meeting* (pp. 1-48). Atlanta: GA Online.
- Walgrave, S., & Vliegenthart, R. (2010). Why are policy agendas punctuated? Friction and cascading in parliament and mass media in Belgium. *Journal of European Public Policy*, 1147-1170.
- Wessels, B. (1997). Interest groups and political representation in Europe. *Workshop 'Political representation'* (pp. 1-23). Bern: ECPR.

Websites

- Comparative Agendas Project. (sd). Opgeroepen op Mei 28, 2011, van <http://www.comparativeagendas.org/>
- Cumuleo. (sd). Opgeroepen op Mei 28, 2011, van <http://www.cumuleo.be>
- De Standaard. (2011, April 26). *ABVV-topman niet opgezet met Rood!* Opgeroepen op Mei 7, 2011, van [www.standaard.be: http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20110426_014](http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20110426_014)
- Open VLD. (sd). Opgeroepen op Mei 14, 2011, van <http://www.gatz.be/documents/V&co-DEF-LAGERESOLUTIE2.pdf>
- Vlaams Parlement. (sd). Opgeroepen op Mei 5, 2011, van <http://www.vlaamsparlement.be>

Andere

- Interview Jan Laurys, lid Vlaams Parlement CD&V, op 25 mei 2011, Brussel.
- Interview Wouter De Vriendt, lid Kamer Groen!, op 6 juni 2011, Brussel.

9. Bijlagen

Tabel 1: Overzicht parlementsleden met per parlements lid de banden met de belangengroepen en de thema's van deze groepen

Naam parlements lid	Banden belangengroepen	Thema's belangengroepen
<i>Vlaams Parlement</i>		
Ward Kennes	Jesuit Refugee Service Belgium	Ontwikkelingssamenwerking, burgerrechten
	Intercommunale ontwikkelingsmaatschappij	Gemeenschapsontwikkeling, ruimtelijke ordening
Vera Jans	Vrouw & Maatschappij Limburg	Burgerrechten en vrijheden
	Centrum Algemeen Welzijn	Gezondheid
	ACW Limburg	Macro-economie, gezondheid, arbeid, ondernemingen
Johan Sauwens	Gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij Limburg	Gemeenschapsontwikkeling, ruimtelijke ordening
	Wereldwinkel Bilzen	Ontwikkelingssamenwerking, buitenlandse handel
	Jongerenfront A24	Verkeer
Jos De Meyer	Katholiek Landelijke Jeugd	Sociale zaken
	Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap	Arbeid
Joke Schauvliege	Emmaüs vzw	Gezondheid
	Heilig Hart	Gezondheid
	Anders Horen door SpraakAfzien vzw	Gezondheid, burgerrechten, sociale zaken
Tom Dehaene	OCMW	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
	Gewestelijke ontwikkelingsmaatschappij	Gemeenschapsontwikkeling, ruimtelijke ordening
	Josta vzw	Gezondheid
Jan Laurys	ACW	Macro-economie, gezondheid, arbeid, ondernemingen
	Sint-Annendael	Gezondheid
Sabine Poleyn	Netwerk rechtvaardigheid en vrede	Burgerrechten en vrijheden, defensie
	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking	Ontwikkelingssamenwerking
	Instituut samenleving en technologie	Wetenschap en innovatie
Vera Dua	Jeugdbond natuur en milieu	Milieu, ruimtelijke ordening
	Agentschap Natuur en Bos	Milieu, ruimtelijke ordening
	Havenbedrijf	Verkeer

Dirk De Cock	Onderwijssecretariaat voor Steden en Gemeenten	Onderwijs
	Communicatio	Cultuur en entertainment
Bart Caron	Vereniging voor Steden en Gemeenten	Gemeentelijk en provinciaal bestuur
	Humorologie vzw	Cultuur en entertainment
	OXFAM jeugd	Buitenlandse handel
Piet De Bruyn	Jeugd-, student-, milieu-, holebibeweging	Sociale zaken, milieu, burgerrechten en vrijheden
	Centrum Preventie Zelfdoding	Gezondheid
	Unadikum (help Palestina)	Buitenlandse zaken
Margriet Hermans	VRT	Cultuur en entertainment
Hans Schoofs		
Marc Van Den Abeelen		
Sven Gatz	Jes vzw	Sociale zaken
Jaak Gabriëls	Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond	Functioneren openbaar bestuur
Marnic De Meulemeester	GO!	Onderwijs
	Toerisme Oost-Vlaanderen	Ondernemingen en binnenlandse handel
	Liberale Mutualiteit Oost-Vlaanderen	Gezondheid
Vera Van Der Borgh	OCMW Aalst	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
Patrick De Klerck		
Patrick Janssens	OXFAM	Buitenlandse handel
	Hand in hand	Burgerrechten en vrijheden
	Vereniging voor Steden en Gemeenten	Gemeentelijk en provinciaal bestuur
Robert Voorhamme	ABVV	Macro-economie, arbeid, ondernemingen
	Onderwijssecretariaat voor Steden en Gemeenten	Onderwijs
Elke Roex	Flora vzw	Sociale zaken, burgerrechten en vrijheden
	Elckerick	Sociale zaken
	Emancipatie Via Arbeid	Arbeid, burgerrechten en vrijheden
Chokri Mahassine	Maatschappelijke Jongeren Actie	Gezondheid, sociale zaken
	Jongerenwerker werkloze migranten	Integratie en immigratie
Els Robeyns	Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap	Arbeid
Joris Vandebroucke	OCMW	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
	Volksunie Jongeren	Functioneren openbaar bestuur
Kurt De Loor	OCMW	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
	Rock Zottegem vzw	Cultuur en entertainment
	Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap	Arbeid
Bart Van Malderen	ABVV	Macro-economie, arbeid, ondernemingen
	Curieus vzw	Cultuur en entertainment

Dany Vandenbossche	OCMW Gent	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
	divers kunst en cultuur	Cultuur en entertainment
Marcel Logist	Nationaal Verbond Socialistische Mutualiteiten	Gezondheid
	Jongeren en Solidariteit vzw	Sociale zaken
	Gehandicapten en Solidariteit vzw	Sociale zaken, burgerrechten en vrijheden
Philippe De Coene	Maatschappelijke Jongeren Actie	Gezondheid, sociale zaken
	Lokale cultuurverenigingen	Cultuur en entertainment
Karim Van Overmeire	Nationalistisch Jong Studentenverbond	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Voorpost	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Uitgeverij Egmont vzw	Cultuur
Wim Van Dijck	Nationalistische Studentenvereniging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Avondland vzw	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	OSB-Brabant (oud-NSV)	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
Roland Van Goethem	Vereniging Pistoolschutters Grizzly vzw	Sport en recreatie
Agnes Bruyninckx		
<i>Kamer</i>		
Mia De Schamphelaere	Katholiek Onderwijs vzw	Onderwijs
	CVP-jongeren	Functioneren openbaar bestuur
	Edegems parochiaal leven	Kerken en religie
Jef Van Den Bergh	Katholieke Landelijke Jeugd	Sociale zaken
Mark Verhaegen	Kleine Landeigendom	Huisvestingsbeleid
	Overlegcomité Vlaamse Ontginners	Ruimtelijke ordening
Servais Verherstraeten		
Michel Doomst	ACW	Macro-economie, gezondheid, arbeid, ondernemingen
	Gewestelijke maatschappij volkshuisvesting	Huisvestingsbeleid
Katrien Partyka	ACW	Macro-economie, gezondheid, arbeid, ondernemingen
	Katholieke Arbeidersvrouwen	Burgerrechten en vrijheden
	Stedelijk Jeugdwerk vzw	Sociale zaken
Raf Terwingen	Nationaal Werk voor het Gehandicapt Kind	Burgerrechten en vrijheden, sociale zaken
Hilal Yalcin	Doqus vzw	Immigratie en integratie
	Internationaal comité	Immigratie en integratie
Jenne De Potter		
Ilse Uyttersprot	UNIZO	Macro-economie, arbeid, ondernemingen
	Vereniging voor Steden en Gemeenten	Gemeentelijk en provinciaal bestuur

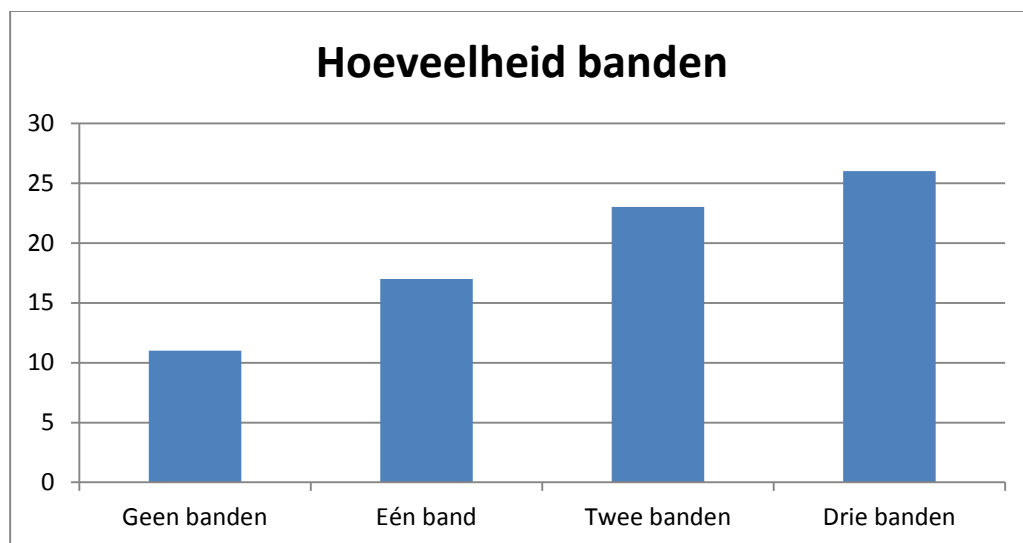
Lieve Van Daele	Festival van Vlaanderen	Cultuur en entertainment
	Onthaal nieuwkomers Oost-Vlaanderen vzw	Immigratie en integratie
Stefaan Vercamer	ACW	Macro-economie, gezondheid, arbeid, ondernemingen
	Lokaal Overlegplatform	Onderwijs
	Sociale huisvestingsmaatschappij	Huisvestingsbeleid
Nathalie Muylle	Centrum voor Leerbegeleiding	Onderwijs
Meyrem Almaci		
Tine Van Der Straeten		
Wouter De Vriendt	Vredesbeweging	Buitenlandse zaken, defensie
	Natuurpunt vzw	Milieu, ruimtelijke ordening
	Dement vzw	Cultuur
Jean-Marie Dedecker	Cassandra vzw	Functioneren openbaar bestuur
Jan Jambon	Vlaamse Volksbeweging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Marnixring	Cultuur
	VOKA	Macro-economie, arbeid, ondernemingen
Flor Van Noppen	Stichting Dr. Karel Van Noppen vzw	Landbouw en visserij
	Breek de stilte vzw	Gezondheid
Sarah Smeyers	Ronduit! (jong N-VA)	Functioneren openbaar bestuur
Katia Della Faille		
Hilde Vautmans	Ancienne Belgique	Cultuur en entertainment
Carina Van Cauter	Toerisme Oost-Vlaanderen	Ondernemingen en binnenlandse handel
	Festival van Vlaanderen	Cultuur en entertainment
	Kleinere sport vzw's	Sport en recreatie
Geert Versnick	OCMW	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
	Liberaal Vlaams Studentenverbond	Functioneren openbaar bestuur
Ine Somers	Liberaal Vrouwen Sint-Niklaas	Burgerrechten en vrijheden
Sofie Staelraeve	Liberaal Vlaams Studentenverbond	Functioneren openbaar bestuur
	OCMW	Sociale zaken, huisvestingsbeleid
Bart Tommelein	Willemsfonds	Functioneren openbaar bestuur
David Geerts	Socialistische Mutualiteit Arbeid & Gezondheid	Gezondheid
Jan Peeters	Nationaal Fonds Wetenschappelijk Onderzoek	Wetenschap en innovatie
	Vereniging voor Steden en Gemeenten	Gemeentelijk en provinciaal bestuur
	Oxfam	Buitenlandse handel
Christine Van Broeckhoven	Universiteit Antwerpen	Onderwijs
	Social. Mutualiteiten: "De Bovenkamer"	Gezondheid
	Vlaams Instituut Biotechnologie	Wetenschap en innovatie

Meryame Kitir	ABVV	Macro-economie, arbeid, ondernemingen
Bruno Tuybens	Amnesty International	Buitenlandse zaken
	Testaankoop	Ondernemingen en binnenlandse handel
	Jeugd & Muziek vzw	Cultuur en entertainment
Dirk Van Der Maelen	Fonds voor Ontwikkelingssamenwerking	Buitenlandse zaken
	Oxfam	Buitenlandse handel
Dalila Douifi	Curieus	Cultuur en entertainment
	Zij-kant Brugge	Burgerrechten en vrijheden
	Hand in Hand	Burgerrechten en vrijheden
Renaat Landuyt	Belgisch Instituut Verkeersveiligheid	Verkeer
	Diverse cultuur vzws	Cultuur en entertainment
Rita De Bont	Vlaamse Volksbeweging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Marnixring	Cultuur
Jan Mortelmans		
Bruno Valkeniers	Nationalistische Studentenvereniging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Marnixring	Cultuur
Hagen Goyvaerts		
Barbara Pas	Katholiek Vlaams Hoogstudenten Verbond	Functioneren openbaar bestuur
	Vlaams Belang Jongeren	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
Francis Van Den Eynde	Vlaamse Volksbeweging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
Peter Logghe	Nationalistische Studentenvereniging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Vlaamse Volksbeweging	Functioneren openbaar bestuur, cultuur
	Deltastichting vzw	Functioneren openbaar bestuur, cultuur

Tabel 2: Overzicht hoofdcodes CAP-codeboek met per hoofdcode het aantal belangengroepen in de dataset die rond dat domein werken

Hoofdcodes	Aandacht belangengroepen
Macro-economie en belastingen	10
Burgerrechten en vrijheden	19
Gezondheid	20
Landbouw en visserij	1
Arbeid	17
Onderwijs	7
Milieu	4
Energiebeleid	0
Immigratie en integratie	4
Verkeer en vervoer	3
Justitie, rechtspraak en criminaliteit	0
Sociale zaken	20
Gemeenschapsontwikkeling, huisvestingsbeleid en stedelijke planning	11
Ondernemingen, bankwezen en binnenlandse handel	13
Defensie	2
Wetenschappelijk onderzoek, technologie en communicatie	3
Buitenlandse handel	8
Buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking	4
Functioneren democratie en openbaar bestuur	21
Ruimtelijke ordening, publiek natuur- en waterbeheer	7
Kunst, cultuur en entertainment	31
Gemeentelijk en provinciaal bestuur	4
Weer en natuurrampen	0
Branden en ongelukken	0
Sport en recreatie	2
Overlijdensberichten	0
Kerken en religie	1
Anders/diversen	0

Figuur 1: Overzicht in absolute aantallen hoeveel parlementsleden in de dataset geen banden hebben met belangengroepen, één band, twee banden of drie banden

Tabel 3: Leeg model aandacht per thema en met toevoeging van onafhankelijke variabele 'band belangengroepen'

	Coëfficiënt	Standaardfout	Sig.	R ² within	R ² between	N
<i>Leeg model</i>	11.40	0.87	0.00	/	/	1231
Band belangengroepen	7.19	1.58	0.00	0.02	-0.08	1231

Tabel 4: Effect van toenemende banden met belangengroepen op additieve aandacht per thema binnen subpopulaties percepties

	Coëfficiënt	Standaardfout	Sig.	R ² within	R ² between	N
Band belangengroepen	7.19	1.58	0.00	0.02	-0.08	1231
Perceptie > 24 %	9.03	2.11	0.00	0.04	-0.32	605
Perceptie < 24 %	5.36	2.37	0.024	0.01	0.03	626

Tabel 5: Effect van toenemende banden met belangengroepen op additieve aandacht per thema binnen subpopulaties individuele kenmerken

	Coëfficiënt	Standaardfout	Sig.	R ² within	R ² between	N
Band belangengroepen	7.19	1.58	0.00	0.02	-0.08	1231
Leeftijd < 43 jaar	6.37	1.92	0.001	0.03	-0.62	577
Leeftijd > 43 jaar	8.70	2.71	0.001	0.02	-0.01	620
Anciënniteit < 6 jaar	8.33	1.93	0.00	0.02	-0.07	816
Anciënniteit > 6 jaar	5.02	2.74	0.066	0.01	-0.12	349
Voorkeurpercent < 6 %	7.80	1.81	0.00	0.02	-0.02	811
Voorkeurpercent > 6 %	4.04	3.44	0.240	0.01	-1.20	333
Fractieleider	16.79	5.23	0.001	0.07	0.49	111
Geen fractieleider	6.73	1.66	0.00	0.01	-0.09	1120

Tabel 6: Effect van toenemende banden met belangengroepen op additieve aandacht per thema binnen subpopulaties partijenmerken

	Coëfficiënt	Standaardfout	Sig.	R ² within	R ² between	N
Band belangengroepen	7.19	1.58	0.00	0.02	-0.08	1231
CD&V	8.70	2.44	0.00	0.03	0.01	389
Sp.a	4.40	1.14	0.254	0.01	-0.02	237
Open VLD	9.42	4.36	0.031	0.02	-0.11	234
Groen!	6.97	12.53	0.578	/	/	62
Vlaams Belang	1.51	3.78	0.690	0.00	-0.01	189
N-VA	13.82	5.37	0.010	0.07	0.29	80
LDD	/	/	/	/	/	17
Spirit	18.04	11.56	0.119	/	/	23
Zetels Vlaams Parlement < 24	6.50	2.62	0.013	0.05	-0.61	156
Zetels Vlaams Parlement > 24	7.46	1.79	0.00	0.02	-0.05	1075
Zetels Kamer < 16	8.60	5.01	0.086	0.02	-1.12	263
Zetels Kamer > 16	7.22	1.50	0.00	0.03	-0.02	840

Traditioneel	7.41	2.08	0.00	0.02	-0.09	626
Niet-traditioneel	7.07	2.49	0.005	0.01	-0.06	605
Links	5.04	3.69	0.172	0.01	-0.36	322
Rechts	6.38	2.44	0.009	0.01	-0.02	520
Centrum	8.70	2.44	0.00	0.03	0.01	389
Regering Vlaams Parlement	10.35	1.67	0.00	0.10	-1.53	412
Oppositie Vlaams Parlement	4.78	2.19	0.029	0.04	0.03	104
Regering Kamer	2.32	3.81	0.543	0.00	0.02	324
Oppositie Kamer	7.91	4.46	0.076	0.01	-0.16	391
Studiedienst < 8 VTE*	7.33	1.97	0.00	0.02	-0.05	720
Studiedienst > 8 VTE*	6.63	2.69	0.014	0.02	-0.2	511

*Voltijdse eenheden

Tabel 7: Effect van toenemende banden met belangengroepen op additieve aandacht per thema binnen subpopulaties kenmerken banden met belangengroepen

	Coëfficiënt	Standaardfout	Sig.	R ² within	R ² between	N
Band belangengroepen	7.19	1.58	0.00	0.02	-0.08	1231
Grootte < 1	5.37	1.74	0.002	0.03	-0.4	380
Grootte > 1	8.26	2.81	0.003	0.02	-0.05	569
Leiderschap	6.78	1.72	0.00	0.02	-0.09	923
Geen leiderschap	12.98	4.14	0.002	0.08	0.15	114
Jaren geleden < 4	10.29	1.97	0.00	0.05	-0.28	614
Jaren geleden > 4	3.10	2.55	0.225	0.00	-0.02	599
Duur band < 5 jaar	5.26	2.20	0.017	0.01	-0.03	617
Duur band > 5 jaar	10.40	2.42	0.00	0.04	-0.12	551

Tabel 8: Effect van toenemende banden met belangengroepen op additieve aandacht per thema binnen subpopulaties kenmerken van de parlementaire activiteiten

	Coëfficiënt	Standaardfout	Sig.	R ² within	R ² between	N
Band belangengroepen	7.19	1.58	0.00	0.02	-0.08	1231
Commissie	8.63	2.91	0.003	0.01	0.05	682
Plenair	3.98	2.82	0.157	0.02	-0.16	172
Vlaams Parlement	8.70	1.37	0.00	0.08	-1.17	516
Kamer	5.21	2.96	0.078	0.00	-0.01	715
Substantieel = 0	7.95	1.63	0.00	0.06	-0.41	408
Substantieel = 1	/	/	/	/	/	6
Substantieel = 2	8.22	2.47	0.001	-0.18	0.75	40
Substantieel = 3	8.31	1.77	0.00	0.33	-0.53	62

Tabel 9: berekening centrumpartij

Bij de berekening van de centrumpartij worden alle partijen in mijn dataset naast elkaar gezet op een links-rechtsschaal, elk met hun behaalde aantal zetels. Voor de links-rechtsschaal baseer ik me op de ideologische scores van Benoit en Laver. Hoe hoger een partij scoort, des te rechtser ze terug te vinden is op de schaal (Benoit en Laver, 2006). Vervolgens wordt het totaal aantal zetels binnen het parlement gedeeld door 2 en wordt nagegaan welke partij deze zetel bezit en dus de centrumpartij is. In het Vlaams Parlement is dit de 62ste zetel. Bij de Kamer werk ik enkel met de Vlaamse partijen en is dit dus de 44ste zetel. De cijfers staan in onderstaande tabel.

	Groen!	Sp.a	Spirit	CD&V	N-VA	Open VLD	LDD	Vlaams Belang
Vlaams Parlement	7	22 (29)	2 (31)	29 (60)	5 (65)	25 (90)	4 (94)	29 (123)
Kamer	4	14 (18)	/	23 (41)	8 (49)	18 (67)	5 (72)	16 (88)